

**T. C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE İLE BRICS ÜLKELERİNİN
(T-BRICS) MAKROEKONOMİK
PERFORMANSLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI: 1975-2012**

Selvi YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
KASIM – 2014**

**T. C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE İLE BRICS ÜLKELERİNİN
(T-BRICS) MAKROEKONOMİK
PERFORMANSLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI: 1975-2012**

DANIŞMAN: Doç. Dr. Hüseyin AĞIR

Selvi YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
KASIM – 2014**

**KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE İLE BRICS ÜLKELERİNİN (T-BRICS)
MAKROEKONOMİK PERFORMANSLARININ
KARSILASTIRILMASI: 1975-2012**

Selvi YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No:

**Bu Tez .././2014 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir**

**Doç. Dr. Hüseyin AĞIR
BAŞKAN**

**Doç. Dr. Salih YEŞİL
ÜYE**

**Yrd. Doç. Dr. M. Akif KARA
ÜYE**

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Doç. Dr. Murat KARABULUT
Enstitü Müdürü**

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE İLE BRICS ÜLKELERİNİN (T-BRICS)
MAKROEKONOMİK PERFORMANSLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI: 1975-2012**

Selvi YILDIRIM

Danışman : Doç. Dr. Hüseyin AĞIR

Yıl : 2014, Sayfa: 88+8

Jüri : Doç. Dr. Hüseyin AĞIR (Başkan)
: Doç. Dr. Salih YEŞİL (Üye)
: Yrd. Doç. Dr. M. Akif KARA (Üye)

Son yıllarda ekonomik gelişmeleriyle dikkat çeken ülkelerden bazıları Brezilya- Rusya- Hindistan- Çin ve Güney Afrika'dır. Bu ülkeler birçok gelişmiş ülke ekonomilerinin sergilediği performansın üstüne çıkmayı başararak farklı bir isimle anılmaya başlamışlardır: BRICS. Bu ülkelerin bir grup olarak adlandırılmaları, genç ve artan bir nüfusa sahip olmaları, gelişmiş altyapıya sahip olmaları, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını çekebilmeleri, ucuz emek ve buna bağlı olarak düşük üretim maliyeti nedeniyle yüksek büyüme fırsatı yaratabilmeleri, ihracatlarını, döviz rezervlerini ve milli gelirlerini hızlı bir şekilde arttırmaları, yaşanan ekonomik krizlerden daha az etkilenen ülkeler olmaları vs. gibi nedenlere dayandırılabilir.

Ekonomik ve sosyal göstergeler olarak dünya ekonomisinde önemli bir paya sahip olan bu ülkelerin sergilemiş olduğu makro ekonomik performansları araştırmaya değer görülmektedir. Bu çalışmada adı geçen BRICS ülkelerinin makroekonomik göstergeleri Türkiye Ekonomisinin de içinde bulunduğu T-BRICS grubu içerisinde betimleyici olarak karşılaştırılmaktadır. Çalışma sonunda, Türkiye'nin birçok göstergede diğer ülkelerden kötü performans sergilediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: BRICS, Makroekonomi, Türkiye Ekonomisi

**DEPARTMENT OF ECONOMICS
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY**

ABSTRACT

MA THESIS

**COMPARISON of MACROECONOMIC PERFORMANCES
of TURKEY and BRICS ECONOMIES:
A DESCRIPTIVE ANALYSIS: 1975-2012**

Selvi YILDIRIM

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Hüseyin AĞIR

Year : 2014, Pages: 88+8

**Jury : Assoc. Prof. Dr. Hüseyin AĞIR (Chairperson)
: Assoc. Prof. Dr. Salih YEŞİL (Member)
: Asst. Prof. Dr. M. Akif KARA (Member)**

Some of the countries that draws attention with their economic developments in recent years are Brazil-Russia-India-China and South Africa. These countries have began to called as a different name by managing to climb onto the performance of developed economies: BRICS countries. The main reasons of common name are that both of them have a young and growing population, developed infrastructure, ability to attract foreign direct investment and to create high-growth opportunities thanks to cheap labor in xchang with low production costs, increasing export value, foreign xchange reserves and national income quickly, being the countries that less affected from the economic crisis.

Macroeconomic performance of these countries which have a significant share in the world economy in the context of economic and social indicators is worth examining. In this study, the BRICS countries' macroeconomic indicators are compared with T-BRICS group which include the Turkish economy, descriptively. At the end of the study, it is seen that the Turkish economy's performance is poor compare to BRICS countries.

Keywords: BRICS, Macroeconomics, Turkish Economy

ÖN SÖZ

BRICS Ülkeleri her şeyden önce isimlerinin kısaltmaları olarak dikkatimi çeken, merak ettiğim bir kelime olmuştur. Bu konuyu belirlememde bu nokta önemlidir. Bu yüksek lisans tezini hazırlarken anladım ki, Türkiye Ekonomisi birkaç makroekonomik göstergesini düzeltebilse, gelişmeye yüz çevirmiş ülkeler arasında en başlarda olacak potansiyele sahip. Bu yargım çalışmamızda çeşitli istatistiklerle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yüksek lisans yapma kararım bir akademik gelecek düşünmemle başlamıştı. İnşallah doktora yaparak bu düşüncemi gerçekleştirmiş olurum.

Yüksek lisans öğrenimim süresince bir şekilde desteklerini gördüğüm çok kişiye teşekkür borcum var ama bu sayfada hepsini tek tek yazmam mümkün değil; beni pozitif etkileyen herkese şükran borcum var. En başta, danışman hocamla birlikte KSÜ İİBF İktisat bölümünün birbirinden değerli akademik personeli, saygıdeğer hocalarıma teşekkür etmek istiyorum. İyi ki varlar ve iyi ki bu bölümde okumuşum. Daha sonra yüksek lisans jürimdeki hocalarımı saygı ve hürmetle anıyorum. Tabii ki babam annem ve kardeşim Umut'u unutmuyorum, iyi ki benim ailemsiniz. Hepinize sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ	VII
KISALTMALAR LİSTESİ	VIII
1. GİRİŞ	1
2. KONUyla İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR	3
3. MAKROEKONOMİK GÖSTERGELERİN TANITILMASI	6
3.1. Nüfus	6
3.2. Yüzölçüm	7
3.3. Tarımsal Alan	7
3.4. Gayri Safi Milli Hasıla	7
3.5. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	8
3.6. Kişi Başına GSMH	9
3.7. Ekonomik Büyüme	9
3.8. İşsizlik	10
3.8.1. Gizli İşsizlik	11
3.8.2. Açık İşsizlik	11
3.8.3. İradi İşsizlik	11
3.8.4. Yapısal İşsizlik	11
3.8.5. Devresel İşsizlik	12
3.8.6. Geçici İşsizlik	13
3.8.7. Mevsimlik İşsizlik	13
3.8.8. Teknolojik İşsizlik	13
3.9. Enflasyon	13
3.9.1. Enflasyonla İlgili Sık Kullanılan Tanımlar	14
3.10. Faiz	15
3.10.1. Faiz Teorileri	16
3.10.1.1. Klasik Faiz Teorisi	16
3.10.1.2. Neo-Klasik Ödünç Verilebilir Fonlar Teorisi	16
3.10.1.3. Keynesyen Likidite Tercihi Teorisi	16
3.10.2. Faiz Türleri	17
3.10.2.1. Basit Faiz	17
3.10.2.2. Bileşik Faiz	17
3.10.2.3. Nominal Faiz	17
3.10.2.4. Net Nominal Faiz	17
3.10.2.5. Reel Faiz	18
3.11. Tüketim Fonksiyonu	18
3.11.1. Yaşam Boyu Gelir Hipotezi	18
3.11.2. Sürekli Gelir Hipotezi	19
3.11.3. Nispi Gelir Hipotezi	19
3.12. Tasarruf Fonksiyonu	19
3.13. Yatırım	20
3.14. Ar-Ge Harcamaları	21
3.15. Dış Ticaret	23

3.15.1. Dış Ticaret ve Temel Göstergeleri	23
3.15.2. İhracat	23
3.15.3. İthalat	24
3.15.4. Dış Ticaret Hacmi ve Dengesi	24
3.16. Dış Borçlanma	25
3.16.1. Dış Borçlanmanın Nedenleri	25
3.16.2. Dış Borçların Sınıflandırılması	26
3.16.3. Dış Borç Stoğu	27
3.16.4. Dış Borç Yükü	27
3.17. Cari İşlemler Dengesi	28
3.18. Yabancı Sermaye	30
3.18.1. Portföy Yatırımları	31
3.18.2. Doğrudan Yabancı Sermaye	31
3.18.2.1. Doğrudan Yabancı Sermayenin Ülke Ekonomisine Katkıları	32
3.18.2.2. Doğrudan Yabancı Sermayeyi Belirleyici Faktörler	33
3.19. Gelir Dağılımı	34
3.19.1. Gelir Dağılımının Sınıflandırılması	35
3.19.1.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı	35
3.19.1.2. Kişisel Gelir Dağılımı	35
3.19.1.3. Bölgesel Gelir Dağılımı	35
3.19.1.4. Sektörel Gelir Dağılımı	36
3.19.2. Gelir Dağılımı Eşitsizlik Ölçütleri	36
3.19.2.1. Lorenz Eğrisi	36
3.19.2.2. Gini Katsayısı	37
3.19.2.3. Yüzde Payları Analizi	37
3.20. Enerji İthalatı	37
3.21. Para Arzı	39
4. T-BRICS ÜLKELERİ: MAKROEKONOMİK PERFORMANS	
KARŞILAŞTIRMASI	41
4.1. BRICS Ekonomilerine Bakış	41
4.1.1. Brezilya	41
4.1.2. Rusya	43
4.1.3. Hindistan	44
4.1.4. Çin	46
4.1.5. Güney Afrika	48
4.2. Çeşitli Göstergelerde BRICS	51
4.3. Makroekonomik Performans Karşılaştırması: Betimleyici Bir Analiz	55
5. SONUÇ ve TARTIŞMA	81
KAYNAKLAR	83
ÖZ GEÇMİŞ	

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1. BRICS Ülkelerinin Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri.....	50
Tablo 4.2. Ülkelerin Satın alma Gücü Paritesine Göre GYSH'leri.....	51
Tablo 4.3. BRICS Ülkelerinin Sektörel Büyüme Oranları.....	52
Tablo 4.4. BRICS Ülkelerinin Mal İhracatının Yapısı.....	52
Tablo 4.5. BRICS Ülkelerinin Mal İthalatının Yapısı.....	53
Tablo 4.6. BRICS Ülkelerinin Ticari Partnerleri.....	54
Tablo 4.7. Nüfus	55
Tablo 4.8. Yüzölçümü Alanı.....	56
Tablo 4.9. Tarımsal Alan.....	57
Tablo 4.10. GSYİH.....	58
Tablo 4.11. Kişi Başına GSYİH.....	60
Tablo 4.12. GSYİH Büyüme Oranları.....	61
Tablo 4.13. İşsizlik Oranı.....	62
Tablo 4.14. Tüketici Fiyatları Enflasyonu.....	63
Tablo 4.15. Reel Faiz Oranları.....	64
Tablo 4.16. Tasarruflar / GSYİH.....	65
Tablo 4.17. Tüketim / GSYİH.....	66
Tablo 4.18. Yatırım / GSYİH.....	67
Tablo 4.19. Ar-Ge Harcamaları / GSMH.....	68
Tablo 4.20. İhracat / GSYİH.....	69
Tablo 4.21. İthalat/GSYİH.....	70
Tablo 4.22. Dış Ticaret Hacmi / GSMH.....	71
Tablo 4.23. Dış Borç Stoku / GSMH.....	72
Tablo 4.24. Cari İşlemler Dengesi / GSMH.....	73
Tablo 4.25. Doğrudan Yabancı Sermaye /GSMH.....	74
Tablo 4.26. GINI Katsayıları.....	75
Tablo 4.27. Enerji İthalatı.....	76
Tablo 4.28. Akaryakıt İthalatı.....	77
Tablo 4.29. Para Arzı- M2/GSYİH.....	78
Tablo 4.30.. Makroekonomik Göstergelerin Özeti.....	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekiller</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1. Lorenz Eğrisi.....	36
Şekil 4.1. Brezilya Haritası.....	40
Şekil 4.2. Rusya Haritası.....	42
Şekil 4.3. Hindistan Haritası.....	43
Şekil 4.4. Çin Haritası.....	45
Şekil 4.5. Güney Afrika Haritası.....	48

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
BRIC	: Brazil, Russian, India, China ülkelerinin baş harfleri
BRICS	: Brazil, Russian, India, China, South Africa ülkelerinin baş harfleri
CIF	: Cost, insurance and freight
DAESB	: Doğu Avrupa ve Eski Sovyetler Birliği
DYY	: Doğrudan Yabancı Yatırımlar
FOB	: Free on Board
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
KBGSYİH	: Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
KSÜ	: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
ÖEB	: Özel Ekonomik Bölge
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SGP	: Satınalma Gücü Paritesi
T	: Türkiye
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VECM	: Vector Error Correction Mechanism

1. GİRİŞ

XXI. yüzyılla birlikte dünyada siyasal gelişmelerin yanı sıra, ekonomik düzende de önemli bir değişim süreci yaşanmaya başlanmıştır. Gelişmekte olan bazı ekonomiler gelişmiş ülkelerin seviyelerine ulaşmışken, dahası bazı ekonomik göstergelerde gelişmiş ülkeleri geçmişlerdir. 2008 küresel kriziyle birlikte değişim süreci, farklı bir boyuta dönüşmüştür. Son yılların göstergelerine bakıldığında gelişmiş ülkelerin gerilediği, gelişmekte olan ülkelerinse yukarılara doğru yükseldiği izlenmektedir. Küresel dünyada yoğun rekabet ortamında ortaya çıkabilecek sorunları gidermek ve çıkarlarını korumak adına dünya ekonomisine yön veren ülkeler, yeni oluşumlarla değişen koşullara uyum sağlamaya çalışmaktadırlar.

Son yıllarda dünya üzerinde farklı bölgelerde farklı isimlerle adlandırılan ülke grupları, küresel ekonomiye yön vermektedir. Bunların içerisinde gerek ekonomik gerekse siyasal anlamda en dikkati çeken Avrupa Birliği ülkeleridir. Bununla birlikte özellikle son yıllarda ekonomisi hızlı büyüyen, yabancı yatırımların büyük bölümünü çekebilen ve global dünyayı etkileme gücü hızla artan ekonomiler, farklı biçimlerde gruplandırılmaya (BRIC; N-11; CIVETS; MINT; MIST; EAGLES; 3G; SAMI)¹ başlanmıştır. Bunlar arasında, ucuz emek ve buna bağlı olarak düşük üretim maliyeti nedeniyle yüksek büyüme fırsatı yaratan; doğrudan yabancı sermaye yatırımları çekebilen; ihracatını, döviz rezervlerini ve milli gelirini hızla arttıran; yaşanan ekonomik krizlerden daha az etkilenen grup olarak BRIC ülkeleri (Brazil, Russian, India, China) dikkatleri çekmektedir. Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'den oluşan bu dört ülke, 2001 yılında BRIC ülkeleri olarak adlandırılmaya başlamışlardır. Bu ülkelerin temel özelliği, nüfuslarının fazla oluşu, zengin doğal kaynaklarının bulunması, hızla artan ulusal gelirleri ve tüketici sayısının fazlalığıdır (Narin ve Kutluay, 2013). 24 Aralık 2010 tarihinde Güney Afrika'nın da BRIC ülkelerine eklenmesiyle Güney Afrika'yı da kapsayacak biçimde BRICS (Brazil, Russian, India, China, South Africa) ülkeleri olarak adlandırılmaya başlanmıştır. 14 Nisan 2011 tarihinde Çin'in Sanya şehrinde yapılan üçüncü BRICS toplantısına Güney Afrika Devlet Başkanı da tam üye olarak katılmıştır.

BRIC tanımlaması, ilk kez 2001 yılında ekonomist Jim O'Neill tarafından ortaya atılmıştır. Bu ülkeler, dünya ekonomisinde en hızlı gelişen yükselen piyasalar olarak kabul edilmektedir. BRIC ülkeleri, geniş yüz ölçümleri, fazla nüfusları, yüksek ekonomik büyümeleri, çok sayıda tüketicileri ve birçok alanda iş birliği yapma olasılığı gibi ortak özellikleri barındırmaktadırlar (Goldman Sachs, 2001; Moura, 2012).

Bu ülkelerin toplam yüz ölçümleri dünya yüz ölçümünün dörtte birinden, toplam nüfusları ise dünya nüfusunun yüzde 40'ından daha fazlasını oluşturmaları (Narin ve

¹ Ülke gruplarının adları, gruba dahil edilen ülkelerin İngilizce adlarının baş harflerinden oluşmaktadır. Bu gruplara dahil edilen ülkeler şunlardır:

BRICS, Brezilya- Rusya Hindistan- Çin ve Güney Afrika;

N-11, Bangladeş- Mısır- Endonezya- İran- Güney Kore- Meksika- Nijerya- Pakistan- Filipinler- Türkiye ve Vietnam;

CIVETS; Kolombiya- Endonezya- Vietnam- Mısır- Türkiye ve Güney Afrika;

MINT, Meksika- Endonezya- Nijerya ve Türkiye;

MIST, Meksika- Endonezya- Güney Kore ve Türkiye;

EAGLES, Çin- Hindistan- Brezilya- Endonezya- Güney Kore- Rusya- Meksika- Mısır- Tayvan ve Türkiye;

3G, Bangladeş- Çin- Mısır- Hindistan-Endonezya- Irak- Moğolistan- Nijerya- Filipinler- Sri Lanka ve Vietnam;

SAMI, Suudi Arabistan- Türkiye- Malezya ve Endonezya'dan oluşmaktadır.

Kutluay, 2013: 41) bakımından da ayrıca önem arz etmektedir. Ekonomik göstergeler baz alınarak yapılan analizlerde; küresel ekonomik gücün yakın gelecekte geleneksel ekonomik lider olarak gösterilen G7 (Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri) ülkelerinden, BRIC ülkelerine geçebileceği ve dünyanın ekonomik liderliğine BRIC ülkelerinin oturabileceği tartışmaları yapılmaktadır (Hult, 2009: 1; Haibin, 2012: 1).

Yukarıdaki açıklamaları doğrulayacak nitelikteki bir araştırmada, Goldman Sachs tarafından 2003'te yayımlanan "Dreaming with BRICs"; 2050 yılında dünyanın en büyük ekonomisinin Çin, üçüncü büyük ekonomisinin Hindistan, dördüncü büyük ekonomisinin Brezilya ve altıncı büyük ekonomisinin Rusya olacağı öngörülmektedir. Diğer taraftan Çin ve Hindistan'ın imalat ve hizmet sektöründe, Brezilya ve Rusya'nın ise hammadde sektöründe küresel bir aktör olacakları da belirtilmektedir (Goldman Sachs, 2003).

Bu çalışmanın amacı, BRICS ülkelerinin önemli makro ekonomik göstergelerini (nüfus, yüzölçüm, tarımsal alan, GSYİH, kişi başına GSYİH, GSYİH büyüme oranları, işsizlik oranları, TÜFE enflasyon oranları, reel faiz oranları, tasarruf oranları, tüketim oranları, yatırım oranları, Ar-Ge harcamaları oranları, ihracat oranları, ithalat oranları, toplam dış ticaret oranları, dış borç stoku oranları, cari işlemler dengesi oranları, doğrudan yabancı sermaye girişleri, GINI katsayıları, enerji ithalatı, akaryakıt ithalatı ve para arzı) Türkiye ekonomisinin de içinde olduğu bir perspektifte betimleyici bir tarzda 1975-2012 periyodu için bir karşılaştırma yapmaktır. Bunu yaparken kullanılan zaman serileri, adı geçen ülkelerin gelişme evrelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda bu çalışma giriş ve bu ülkeler üzerine yapılan kısa bir literatür taramasından oluşan, önceki çalışmalar bölümünden sonra ana bölümler olarak şu kısımlardan oluşmaktadır; Üçüncü bölümde, analize konu olan makroekonomik göstergeler geniş bir şekilde tanıtılarak, iktisat yazınında bu değişkenler neden hangi anlamlara gelecek şekilde kullanılmaktadır cevabı verilerek tanıtılmaktadır.

Dördüncü bölümde ise, BRICS ülkeleri genel hatları ile tanıtıldıktan sonra, Türkiye ekonomisinin de göstergelerinin olduğu, söz konusu edilen makroekonomik değişkenler, tablolar halinde betimsel olarak tartışılarak, sonuç ve öneriler bölümüyle sonlandırılacaktır.

Tezin sonucunda ortaya konulan temel yargı ise, Türkiye ekonomisinin diğer ekonomilerle arasında ciddi farkların olduğu şeklindedir. Özellikle enflasyon, işsizlik, cari işlemler açıkları, borçlanma, tasarrufların yetersizliği ve tüketimin çokluğu, enerjiye bağımlılık vs. gibi temel makroekonomik göstergelerde, BRICS ekonomilerinden daha kötü bir performans sergilediği ortaya çıkmaktadır.

2. KONUyla İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Literatürde BRICS ekonomilerinin ekonomik performanslarına ilişkin çok sayıda çeşitli analizler bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmında BRICS ekonomileri başka ülkelerle karşılaştırılmışken, kimi çalışmalarda ise Türkiye Ekonomisi ile karşılaştırılmaktadır. Geniş literatürden bazıları aşağıda sunulmaktadır:

Öz (2010), ekonomik araştırma forumu (EAF) politika notu 10-15’de hazırlamış olduğu raporda, BRIC ülkeleri için neden ayrı bir grup olarak adlandırıldıklarına cevap aramıştır. Dört ülke için ve bu ülkelerin spesifik özelliklerinin ortaya konulduğu raporda, sonuç olarak, siyasi rejim, gelişme modeli ve ekonomik çıkarlar gibi pek çok açıdan önemli farklılıklar gösteren Çin, Hindistan, Brezilya ve Rusya’nın, BRIC adıyla diğer yükselen piyasalardan ayrı bir grup olarak ele alınmasının ardında yatan dünyanın en yüksek gelire sahip on ülkesi arasında yer almaları olduğunun altı çizilmiştir. Yazar bu ülkeleri ayrı bir grup olarak kategorize etmeyin, birbirlerine benzer dinamiklere sahip olmaları ya da son zamanlarda kaygılanıldığı gibi iktisadi hatta siyasi bir kimlik oluşturma potansiyeli taşımaları olmadığını da vurgulamıştır. Son olarak ise çalışmanın sonucunda, ülkelerinin ortak çıkarları dolayısıyla aralarındaki işbirliğini daha geniş kapsamlı ve daha yoğun olarak geliştirmeleri beklenebilir denilmektedir (Öz, 2010).

Erkan (2012), açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler yaklaşımıyla BRIC ekonomileri ile Türkiye’nin ürün ve faktör yoğunluğu bazında ihracat uzmanlaşma ve rekabet gücünü, benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyabilmek amacıyla yaptığı çalışmada, BRIC ekonomilerinin genel olarak hammadde ve emek yoğun ürünlerin ihracatında uzman (karşılaştırmalı üstünlüğe sahip) olduğunu ortaya koymuştur. Buna karşın, Türkiye’nin ihracatında uzmanlaşma düzeyi daha çok emek ve sermaye yoğun ürünlerle sınırlı denilmektedir. BRIC ülkelerinden özellikle Çin’in katma değeri yüksek Ar-Ge bazlı ürünlerin ihracatında rekabet gücüne sahip olması ve üstünlüğünü sürekli arttırmasının da dikkat çekici olduğu belirtilmektedir. Diğer yandan çalışmada ürün ve faktör yoğunluğu bazında yapılan analizler, Türkiye’nin hem BRIC ekonomileri karşısında, hem de dünya genelinde katma değeri yüksek, ileri teknoloji gerektiren ürünlerin ihracatındaki rekabet dezavantajını işaret etmekte olduğu vurgulanmaktadır.

Arı (2012), Türkiye ve BRICS ülkelerini yabancı yatırım endeksleri üzerinden bir karşılaştırmasını yapmıştır. Çalışmada Türkiye ve gelişmekte olan beş BRICS ülkesi; performans, potansiyel, iş yapma ve güven endeksleri açısından karşılaştırılmaktadır. Yatırım potansiyeli bakımından Türkiye’nin son yıllarda düşüş içinde olduğu görülmekte, buna karşın BRICS ülkelerinde bu düşüşün görülmediği ortaya çıkmaktadır. Performans endeksi ile karşılaştırıldığında Türkiye’nin yatırım performansının BRICS ülkelerine kıyasla potansiyelinin çok altında kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Buna karşın hükümetin son yıllardaki yabancı yatırımcıya kolaylık sağlama çalışmalarının sonucu olarak Türkiye’nin iş yapma endeksindeki yeri Güney Afrika dışındaki ülkelere daha iyi konumda olduğu vurgulanmaktadır. Güven endeksi incelendiğinde ise Türkiye tüm BRICS ülkelerinden sıralamada daha geride olmasına rağmen 2010 yılına göre 2012 yılında ülke sıralamasında büyük sıçrama içerisinde olduğu bulunmuştur. Bu da Türkiye’nin doğrudan yabancı yatırım ile ilgili kanunların, yönetmeliklerin ve fikri mülkiyet haklarının geliştirilmesinden dolayı yatırımcıların Türkiye’de yatırım yapmaya sıcak baktığı sonucunu doğurmaktadır.

Atik ve Tombak (2012), 2003 ve 2008 verilerinin kullanıldığı çalışmalarında, ABD, AB Ülkeleri, Japonya ve BRICS ülkeleri ile Türkiye’de, kadın işgücünün bilgi toplumları ve Türkiye’deki istihdam yapısı karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Konu ilk olarak meslek grupları açısından ele alınmış, daha sonra, kadın işgücünün dört sektör

(bilgi, hizmet, sanayi ve tarım) itibariyle istihdam yapısı hesaplanmıştır. ABD, Japonya ve AB üyeleri bilgi toplumu olarak kabul edilmiş, Türkiye'nin bulunduğu nokta bu ülkelerle karşılaştırılmıştır. Bilgi toplumu olarak kabul edilen ülkeler yanında, BRICS üyelerine yer verilmesi ise iki nedene dayandırılmaktadır. İlk olarak, bu ülkelerden bazılarının Türkiye ile benzerlik göstermesidir. İkinci olarak, bu grupta yer alan ülkelerin önemli bir gelişme performansı sergilemeleridir.

Sandalcılar (2012), BRIC Ülkelerinde Ekonomik Büyüme ve İhracat Arasındaki İlişki: Panel eşbütünleşme ve Panel Nedensellik ismini verdiği ampirik çalışmada, dört ülke için ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi analiz etmektedir. Analizde panel birim kök, panel eşbütünleşme ve panel nedensellik testleri kullanılmıştır. Buna göre, kısa dönemli ve uzun dönemli nedensellik analizlerinde ilişki ihracattan ekonomik büyümeye doğru olduğu; tersi durumun anlamlı bulunmadığı şeklindedir. Özetle, ihracata dayalı büyüme hipotezi BRIC ülkelerinde geçerlidir sonucuna varılmıştır.

Uçak ve Usupbeyli (2013), BRICS ve Türkiye ekonomilerini sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve büyüme de karbondioksit emisyonlarını dikkate alan bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada, 1980-2010 verileri ve zaman serisi ekonometrisi kullanılarak karbondioksit emisyonu GSYİH ve yenilenebilir enerji üretimi arasındaki uzun dönemli ilişki ampirik olarak tahmin edilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, Brezilya, Rusya, Hindistan ve Türkiye için değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkiye rastlanmışken, Çin ve Güney Afrika'da herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

Gülmez ve Yardımcıoğlu, (2013), BRICS Ülkeleri ile Türkiye'nin Ekonomik Büyümesinde Ulusal ve Yabancı Tasarrufların Etkisi: Panel Veri Analizi isimli çalışmalarında, adı geçen altı ülke için 1994-2011 dönemi için yerli ve yabancı tasarruflar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ampirik olarak test etmişlerdir. Pedroni ve KAO eşbütünleşme testleri, Pedroni FMOLS ve Panel VECM yöntemi kullanılan araştırmada, eşbütünleşme testleri yerli tasarruflar, yabancı tasarruflar ve ekonomik büyüme değişkenleri için, uzun dönemde eşbütünleşme ilişkisine sahip olduğunu göstermişlerdir. Araştırma kapsamındaki BRICS ülkeleri ve Türkiye'de uzun dönemde ulusal tasarruflar ve ekonomik büyüme değişkenleri arasında karşılıklı olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu da belirtilmektedir. Bu bağlamda BRICS ülkeleri ve Türkiye'de politika yapımcılarının ekonomik büyümeyi artırmaları için tasarruf oranlarını artırmaya yönelik politika uygulamaları önerilebilir şeklinde sonuçlandırılmıştır.

Narin ve Kutluay (2013) özellikle 2008 Dünya Finansal Krizi sonrasında değişen dünya düzeninde oluşmaya başlayan ülke gruplarını inceledikleri Değişen Küresel Ekonomik Düzen: BRIC, 3G ve N-11 Ülkeleri adını verdikleri çalışmalarında, küresel ekonomik düzenin değişim sürecini tartıştıktan sonra, özellikle BRICS ülkelerine yönelik betimleyici istatistiklerle bu ülkelerin ekonomik ve sosyal göstergelerini tartışmaktadır. BRICS ülkelerinin 2011 yılı ekonomik ve sosyal göstergeleri, her bir ülke için ayrı ayrı ve toplam değerleriyle birlikte gösterilirken, BRICS ülkelerinin bu göstergeler içerisinde dünya paylarını da ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, çalışmada bu ülkelerin gelirleri, sektörel büyüme oranları, dış ticaret yapıları ve ticari partnerleri betimleyici istatistiklerle ortaya konulmaktadır.

Atabay Baytar (2013), panel çekim modeli analizi ile yapmış olduğu araştırmada, Türkiye ve BRIC Ülkeleri Arasındaki Ticaret Hacminin Belirleyicilerini araştırmaktadır. Çalışmada 2001-2010 dönemine ait yıllık veriler kullanılmıştır. GSYİH, nüfus verileri, dış ticaret verileri, km cinsinden mesafe verileri ile diğer çalışmalardan farklı olarak; Ticaret Bağımlılık Endeksi (Trade Dependence Index), İthalat Nüfuz Endeksi (Import Penetration Index) ve İhracat Eğilim Endeksi (Export

Propensity Index) de analize dahil edilmiş ve bu endekslerin Türkiye'nin BRIC ülkeleriyle olan ticaretini ne yönde etkiledikleri araştırılmıştır.

Panel çekim modelinin kullanıldığı analizde Türkiye'nin BRIC ülkeleriyle olan dış ticaretinde ülkelerin GSYH'ları, nüfusları ve aralarındaki mesafe anlamsız çıkarken, ithalat, ihracat değişkenleri anlamlı ve ticaret hacmini arttırıcı etkide bulunmaktadır. Çalışmada, 3 farklı endeks kullanılmış ve bu endekslerin Türkiye ve BRIC ülkeleri arasındaki ticareti ne yönde etkilediği de araştırılmıştır. Bu endekslerden Ticaret Bağımlılık Endeksi'nin ticaret hacmini pozitif yönde etkilediği; İthalat Nüfuz Endeksi'nin ve İhracat Eğilim Endeksi'nin ticaret hacmini negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın sonucuna göre, bilgi toplumlarına dönüşmüş ülkelerde kadınların eğitim ve uzmanlaşma gerektiren bilgi ve hizmet sektörlerinde yoğun olarak çalıştıkları gözlenmektedir. Hatta bu ülkelerde kadın işgücünün %60'ından fazlası tek başına bilgi sektöründe istihdam edilmektedir. Türkiye'deki kadın işgücünün istihdam yapısı henüz bilgi toplumlarının oldukça gerisindedir. Türkiye'de kadınların en yoğun olarak istihdam edildiği sektör tarımdır. Bilgi toplumlarından daha gerilerde olan Türkiye, bilgi toplumu yolunda eğitime daha çok önem vermesi gerekliliği vurgulanmaktadır. BRICS ülkelerinden Hindistan'a ait veri bulunamadığı için Hindistan analizleri yapılamamış, Çin'de kadın istihdamının bilgi toplumlarından ziyade tarım toplumuna daha uygun olduğu ifade edilmiş, Brezilya ve Güney Afrika'da ise bilgi yoğun mesleklerde istihdamın düşük olduğu şeklinde sonuç çıkarılmıştır.

Ayhan (2014) portföy yatırımlarının cari açıklar üzerine etkisini BRICS-T ülkeleri örneğinde ampirik olarak analiz etmiştir. 1994-2009 dönemi verileriyle çalışılan panel ekonometri sonuçlarından elde edilen bulgular, ele alınan ülkelerde portföy girişlerinin cari açığın Granger nedeni olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar yazar tarafından, dış dengeyi sağlamak amacıyla uygulanan makroekonomik politikalar, aynı zamanda uluslararası sermaye akımlarının yönetimiyle doğrudan ilişkilendirilmelidir şeklinde yorumlamaktadır.

Bayat vd., (2014), BRIC-T ülkeleri için Fisher Etkisini ampirik olarak incelemişlerdir. Çalışmada BRIC-T ülkelerinde gösterge faiz oranı ile enflasyon oranı arasındaki etkileşim Ocak 1993 ve Mart 2012 tarihleri arasındaki döneme ait veriler kullanılarak incelenmiştir. Araştırmada zaman serisi ekonometrik analiz metodlarındaki gelişmelerden faydalanmak sureti ile doğrusal olmayan eşbütünleşme, doğrusal ve doğrusal olmayan nedensellik testlerine ek olarak frekans alanı nedensellik testi yaklaşımları kullanılmıştır. Sonuçlar Brezilya ve Türkiye'de doğrusal olmayan eşbütünleşme, Rusya, Hindistan ve Çin'de ise doğrusal eşbütünleşme ilişkisinin olduğunu göstermektedir. Doğrusal olmayan nedensellik analizine göre, Türkiye ve Brezilya'da nominal faiz oranı ile enflasyon oranı arasında çift yönlü nedenselliğin mevcut olduğu ortaya konulmuştur. Doğrusal nedensellik analizi ise Rusya ekonomisinde enflasyondan nominal faiz oranına doğru tek yönlü nedensellik bulunmaktadır. Frekans alanı analiz sonuçları Çin, Rusya ve Türkiye'de Fisher etkisinin geçerli olduğunu doğrularken, doğrusal olmayan nedensellik analizi sonuçlarının tersine Brezilya'da ve Hindistan'da Fisher etkisinin varlığı reddedilmektedir.

Yukarıda sıralanan literatürde, daha çok ülkelerin panel verileri dikkate alınarak ampirik analizler yapılmıştır. Bütün bu çalışmalardan farklı olarak bu yüksek lisans tezi, BRICS ve Türkiye ekonomilerini betimleyici bir tarzda karşılaştırarak, bir makroekonomik performans analizi yapmayı amaçlamaktadır.

3. MAKROEKONOMİK GÖSTERGELERİN TANITILMASI

Bu tezde BRICS ekonomileri ile Türkiye ekonomisinin makroekonomik göstergelerinin karşılaştırması geniş bir değişken seti üzerinden yapılmaktadır. Bu değişkenler; nüfus, yüzölçümü, tarımsal alan, GSYİH, kişi başına GSYİH, GSYİH büyüme oranları, işsizlik oranları, TÜFE enflasyon oranları, reel faiz oranları, tasarruf oranları, tüketim oranları, yatırım oranları, Ar-Ge harcamaları oranları, ihracat oranları, ithalat oranları, toplam dış ticaret oranları, dış borç stoku oranları, cari işlemler dengesi oranları, doğrudan yabancı sermaye girişleri, GINI katsayıları, enerji ithalatı, akaryakıt ithalatı ve para arzı değişkenlerinden oluşmaktadır. Bu bölümde adı geçen bu makroekonomik değişkenler tanıtılmaktadır.

3.1. Nüfus

Sınırları belli bir bölgeyi kapsayan ve orada yaşamını sürdürmekte olan topluluğu nüfus denilmektedir. Bir ekonominin işgücü, nüfusla ilgili bir kavram olduğundan nüfus kavramı da bir ülkenin önemli belirteçlerinden birisidir. Toplam nüfus içerisinde işgücü miktarı ile birlikte işgücünün niteliklerinin ve verimliliklerinin artması, bir ülkenin ekonomik büyümesi için vazgeçilmez unsurlardan birisini oluşturmaktadır.

İnsanların bazıları kentte yaşarlarken bazıları da kırsal kesimlerde yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu bağlamda nüfus yaşanılan yere göre farklı kavramlarla adlandırılabilir. Örneğin Türkiye’de nüfusu 10.000’nin üzerinde olan yerleşmelere kent adı verilirken, kentlerde yaşayan nüfusa da kentsel nüfus; nüfusu 10.000’den az yerleşmelere kır adı verilirken, kırsal nüfusa ise kırsal nüfus adı verilmektedir.

Belli bir alanda yaşayan nüfusun, o alana oranına da nüfus yoğunluğu adı verilmektedir. Ülkenin genişliği ve toplam nüfus hakkında bilgi vermektedir. Kişi/km² olarak gösterilmektedir. Nüfus yoğunluğu kavramı, aritmetik, tarımsal ve fizyolojik nüfus yoğunluğu olmak üzere farklı şekillerde kategorize edilmektedir.

Aritmetik nüfus yoğunluğu, bir ülkedeki ve bölgedeki nüfusun, o ülke veya bölgenin alanına bölünmesiyle elde edilen sayı ya da km²’ye düşen insan sayısıdır. Örneğin Türkiye’nin aritmetik nüfus yoğunluğu 81’dir. Tarımsal nüfus yoğunluğu, bir ülke veya herhangi bir alanda tarım ve hayvancılıkta uğraşan nüfusun tarım alanlarına bölünmesiyle elde edilmektedir.

Fizyolojik nüfus yoğunluğu, toplam nüfusun, ekili-dikili alanlara bölünmesiyle ortaya çıkan yoğunluğa denilmektedir. Türkiye’de fizyolojik nüfus yoğunluğu 224’tür. Fizyolojik yoğunluk, tarım alanlarının ülke nüfusa yeterli olup olmadığını ortaya çıkarır.

Diğer taraftan nüfus artışını etkileyen çok çeşitli faktörlerden bahsedilebilmektedir. Bunlardan başlıcaları şu şekilde sıralanabilir: Doğurganlık ve ölüm oranları, göç hareketleri, sağlık alanındaki ilerlemeler (aşılama, bulaşıcı hastalıklara karşı etkili ilaçların bulunması), beslenme imkanları, eğitim seviyesinin durumu, yaşam standartlarının yüksekliği (gelir düzeyinin artması) nüfus planlaması çalışmalarının yapılma düzeyinin artması, savaşların azalması, kadınların eğitim düzeyinin ve ekonomik bağımsızlıklarının artması, ülke sınırlarındaki değişimler gibi faktörler sıralanabilir.

Nüfus artışının olumlu sonuçlarından da bahsedilecek olursa; en başta ve önemlisi üretim artacaktır, vergi gelirleri artar, mal ve hizmetlere talep artar, yeni endüstri dalları doğar ve işçi ücretleri ucuzlar, ihracatta rekabet kolaylaşır.

Nüfus artışının yukarıda bahsedilen olumlu sonuçlarına karşın olumsuz sonuçlarından da bahsedilebilir: en önemli ve ilk olarak işsizlik sorunun artacağı ifade edilebilir, kalkınma hızı yavaşlar, kişi başına düşen milli gelirde azalma meydana gelir, tasarruflar azalır, tüketim artar, iç ve dış göçler artar, insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması zorlaşır, ihracat azalır, demografik (nüfusa bağlı) yatırımlar artar, çevre kirlenmesi artar, belediye hizmetleri zorlaşır vb.

3.2. Yüzölçüm

Bu çalışmada konu edinen ülkeler, yüzölçümleri bakımından da bir değerlendirmeye tabi tutulacaklardır. Yüzölçümü veya alan, coğrafyada bir yerin alanını belirten retim olarak ifade edilmektedir. Dünyada en fazla yüz ölçüme sahip olan ülkeler arasında BRICS ülkelerinden üç tanesinin ilk beş içerisinde olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

3.3. Tarımsal Alan

Sanayi devrimi sonrası süreçte batı ekonomilerinin hızlı bir büyüme gerçekleştirmeleri özellikle 1950’li yıllardan itibaren, “kalkınma ekonomisi”, ekonomistlerin ilgisini çekmeyi başarmıştır. 1960’larda batı ülkelerinin yaşadıkları bu tecrübelerden hareketle “Ekonomik Büyümenin Aşamaları”nı ortaya koyan Rostow, kalkınmanın beş aşamasından ilkinin geleneksel toplum aşaması olarak ifade etmektedir. Bu aşamada tarım, kalkınmanın temelini oluşturmaktadır (Taban ve Kar, 2014: 44).

Tarım sektörü sadece kalkınma açısından önemli değil, aynı zamanda ülke nüfusunun beslemesi, gıda güvenliği ve gelir dağılımı ile ilgili kaygılar nedeniyle de barındırdığı stratejik önem tarafından diğer sektörlerden ayrılmaktadır. Bu nedenle modern dünyada tarım sektörü, gelişmiş ya da azgelişmiş olsun tüm ülkeler için vazgeçilmesi mümkün olmayan, hayati öneme sahip bir sektördür. Bu nedenle bir ekonominin toprak büyüklüğü içerisinde tarımsal alanların payı önem arz etmektedir.

3.4. Gayri Safi Milli Hasıla

Gayri Safi Milli Hasıla, kabaca bir yıl içerisinde bir ulusal ekonomide üretilen mal ve hizmetlerin toplam katma değerine, ithalattan elde edilen vergi gelirleri ve net dış alem faktör gelirlerinin eklenmesi ile bulunan bir değerdir. Bir ulusal ekonominin ulusal sınırlar içinde ve dışında yarattığı bir yıla mahsus en büyük değerdir. Gayri Safi Milli Hasıla’nın üretilmesinde Milli Servet kullanılır.

GSMH, ülkelerin istatistik kurumları tarafından üç temel yöntemle hesaplanmaktadır. Yöntemlerden ilki Üretim Yoluyla GSMH Hesaplama Yöntemi’dir. Dünyada en sağlıklı olduğu düşünülen ve en yaygın kullanılan yöntem budur. TÜİK, 3’er aylık dönemler halinde ve yıllık bazda GSMH değerlerini bu yöntemle hesaplanan tablo aracılığı ile kamuoyuna açıklamaktadır. Bu yöntemin dışında, diğer iki yöntem sırasıyla Gelirler Yoluyla GSMH Hesaplama Yöntemi ve Harcamalar Yöntemiyle GSMH Hesaplama Yöntemi’dir. Söz konusu hesaplama yöntemleri GSYİH için de kullanılabilir (Sanko, 2013: 2).

Bir ulusal ekonomide büyüme hızının ölçülmesi, birbirini takip eden iki yılın GSMH değerleri karşılaştırılarak veya çeyrek dönemler itibarıyla, bir önceki yılın çeyrek dönemi ile bir sonraki yılın aynı çeyrek dönemi karşılaştırılarak hesap edilebilir. Ancak, burada kritik olan konu, hangi GSMH veya GSYİH değerlerinin karşılaştırılacağıdır. Eğer, dünya ekonomisinde, ülke ekonomilerinde enflasyon ve deflasyonun deforme edici etkisi olmasaydı, mal ve hizmetlerin fiyatları hiç değişmeseydi, fiyatlar genel seviyesi hep aynı kalsaydı; birbirinden farklı GSMH değerleri hesap etmek gerekmecekti. Oysa günümüzde kimi ekonomiler enflasyonun, kimi ekonomiler ise deflasyonun deformasyon etkisine maruz kalmaktadırlar. Bu durum, istatistik kurumları tarafından, hem söz konusu fiyat hareketlerinden kaynaklanan etkiyi içinde barındıran, hem de söz konusu etkiden arındırılmış iki ayrı GSMH veya GSYİH değerinin hesap edilmesini gerektirmektedir. Bu çerçevede, içinde fiyat hareketlerinden kaynaklanan etkiyi barındıran veriye “Cari Fiyatlarla GSMH”, fiyat hareketlerinden kaynaklanan etkiden arındırılmış veriye ise “Sabit Fiyatlarla GSMH” denmektedir. Cari Fiyatlarla GSMH Nominal GSMH, Sabit Fiyatlarla GSMH ise Reel GSMH anlamına gelmektedir (Sanko, 2013: 3).

Bir dönemin üretiminin değerini, aynı dönemin fiyatları (câri fiyatlar) ile ölçerken; reel GSMH dönem üretiminin değerini baz alınan bir yılın fiyatları (sabit fiyatlar) ile ölçmektedir. Böylece reel GSMH, fiyat artışlarının etkisini gidererek, gerçek üretimdeki dönemler arası değişimleri görmeyi mümkün kılmaktadır. Ekonomik analizler için nominal değerler pek kullanışlı değildir. Bu nedenle ekonomik analizlerde fiyat değişimlerinin etkisini içermeyen reel büyüklükler ile çalışılmaktadır. Başka bir ifadeyle reel değerler nominal değerlere göre taşıdığı bilgi açısından daha önemli bir göstergedir.

3.5. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

GSMH’ dan farklı olarak, bir ülke sınırları içerisinde belli bir zamanda, üretilen tüm nihai mal ve hizmetlerin para birimi cinsinden değeridir. GSYİH genellikle bir yıl için hesaplanır. Nihai mal ve hizmetler ise, üretilen toplam mal ve hizmetlerden üretim için kullanılan ara mallar düşüldükten sonra geriye kalan değerdir.

GSYİH’ dan amortismanlar (sermayenin aşınma ve eskime payı) çıkarıldığı zaman safi yurt içi hasıla elde edilir. “Gayri safi”, sermaye stokuna amortismanın eklenmiş olduğunu ifade etmektedir. Safi yurt içi hasıladan dolayı vergiler çıkıp, sübvansiyonlar eklendiği zaman yurt içi gelir elde edilir. Yurt içi gelire, net dış dünya faktör gelirleri eklendiği zaman milli gelir elde edilir. Milli gelire, transfer ödemeleri eklenip, kurumlar vergisi, dağıtılmayan kurum karları ve sosyal sigortalar kesenekleri çıkarıldığı zaman kişisel gelir elde edilir. Kişisel gelirden, kişisel gelir vergisi çıkarıldığında da harcanabilir kişisel gelir elde edilir.

Dünya ekonomisinde, ülkelerin ekonomik performanslarının karşılaştırılmasındaki temel gösterge GSYİH’ dır. GSYİH, ulusal sınırlar içerisinde yaratılan katma değeri göstermektedir. Bu nedenle, tüm uluslar arası istatistiklerde makro ekonomik karşılaştırmalar ve/veya gösterge niteliğindeki çeşitli makro ekonomik oranlar (Toplam Yurtiçi Tasarruflar/GSYİH veya Kamu Kesimi Borçlanma Gereği/GSYİH gibi) GSYİH dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Türkiye’de bu yönde bir istatistik veri üretimi Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından son yıllarda benimsenmiş olmasına rağmen, Türkiye’nin önemli makro ekonomik değerlerini her yıl yıllık program çalışmasında açıklayan Devlet Planlama Teşkilatı’nda ise halen GSMH verilerini ön planda tutma bir alışkanlık olarak sürmektedir. Dolayısı ile, GSMH dikkate

alınarak hesap edilmiş olan rasyoların, uluslar arası ekonomik istatistikler ile karşılaştırılmasında çeşitli sorunlar yaşanmaktadır.

3.6. Kişi Başına GSMH

Kişi başına gelir olarak adlandırılan kavram, bir ekonominin ürettiği toplam hasılanın ülkedeki kişi başına başına yani nüfusa bölünmesiyle elde edilir. Bir ekonomi de GSMH ya da GSYİH göstergeleri iyi birer refah ölçütü olmalarıyla birlikte, bu hasılayı üreten kişilerin sayısı da önem arz ettiğinden kişi başına hasıla değerleri bu ikisinden daha önemli bir refah düzeyi göstergesidir. Öte yandan kişi başına GSYİH değerleri, ülkelerin birbirleriyle karşılaştırılmaları bağlamında da önemli bir göstergedir.

3.7. Ekonomik Büyüme

Ekonomik büyüme, reel milli gelirdeki artışı ifade etmektedir. Yüzdelik olarak bir yıldan ötekine ne kadarlık bir farkın olması anlamında da ifade edilebilir. Bir başka açıdan büyüme, “iktisadi yapıda nitelik ve nicelik itibarıyla birikimli değişme ve gelişme” anlamına gelmektedir. Bu kapsamda bir ülkenin ekonomik büyüme seviyesi, o ülkede kişi başına düşen milli gelir ile ölçülebilmektedir. Büyüme hızı, kişi başına düşen milli gelirden her yıl meydana gelen nispi artışı ifade eder.

Kişi başına düşen milli gelir bakımından, günümüzde, ülkeler arasında hala çok büyük farklar bulunmaktadır. Ekonomik büyüme bu yüzden sürekli olarak gündemde bulunmakta ve ekonomide büyümenin farklı taraflarına işaret eden farklı büyüme teorileri geliştirilmiş bulunmaktadır.

Ekonomik kalkınma, ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasi yapılarının değişerek insan yaşamının maddi ve manevi alanda ilerlemesi ve toplumsal refahın artmasıdır. Bu bakımdan kalkınma, ölçümlere dayalı olan ve GSMH’deki hızlı artışla belirlenen ekonomik büyümeyi içermekle birlikte, ekonomik ve sosyal değişimleri de kapsar.

Kalkınma süreci, milli gelir ve üretimin zaman içinde sayısal olarak artmasıyla birlikte, kurumlardaki köklü değişiklikleri, ekonomik ve toplumsal yapının yeniden düzenlenmesini, halkın değer yargılarında, dünya görüşlerinde ve davranış kalıplarındaki değişiklikleri de kapsar. Ayrıca ekonomik ve toplumsal yapıda sözü edilen değişikliklerin gerçekleştirilebilmesi için piyasanın işlerliğine etkide bulunabilecek düzenlemeleri de kalkınma deyiminin kapsamında değerlendirmek mümkündür (İşgüden, 1982: 233).

Dünya’da herhangi bir ülkenin ekonomik gücünü gösteren en temel makro ekonomik gösterge, GSMH büyümesi veya diğer bir ifadeyle ekonomik büyüme hızı değerleridir. Her ülkenin istatistik kurumu tarafından hesaplanan GSMH verilerinde, birbirini takip eden iki yılın çeyrek dönem GSMH değerleri veya tüm yılı temsil eden yıllık GSMH değerleri karşılaştırılarak, ekonomik büyüme hızı hesaplanır. Bu ekonomik büyüme hızı verileri, örnek vermek açısından, ülke ekonomisinin büyüme hızının ivme kaybettiğine; yani, ilgili ülke ekonomisinin birkaç çeyrek dönem veya birkaç yıl üst üste % 1 ile 3 arası bir oranda büyüdüğüne, büyümede bir düşme olduğuna işaret ediyorsa, ülke ekonomisinin durgunluğa girdiği ifade edilebilir. Eğer ulusal ekonomi, bu tür düşmede büyüme sürecinin de ötesinde, son derece hızlı bir ekonomik yavaşlamaya, hatta büyümenin % 0’a ulaştığı ve/veya % 0’ın dahi altında negatif bir büyümeye işaret ediyorsa, bu süreç büyümenin gerilemesine bağlı olarak resesyon diye tanımlanmaktadır. Eğer, ekonomi hem büyümede durgunluk, hem de

enflasyon ve işsizlik oranında aynı zaman diliminde bir yükselme gözlemliyor ise, bu süreç de stagflasyon olarak adlandırılmaktadır.

3.8. İşsizlik

İşsizlik tüm toplumların en önemli makroekonomik sorunlarının başında gelmektedir. İşsizlik geniş anlamıyla, emeğin hiç kullanılmaması veya eksik kapasite ile kullanılması ya da gerektiği şekilde ve yerde kullanılmaması nedeniyle boşa harcanmasıdır. Daha yaygın olarak kullanılan dar anlamda işsizlik ise çalışma gücünde ve isteğinde olan kişinin cari ücretten çalışmaya razı olup da iş bulamaması olarak tanımlanmaktadır. İki tanım arasındaki ayrımı, eksik istihdam edilenlerin ve gizli işsizlerin tanımlama içerisinde yer alıp almaması oluşturmaktadır. Buradan hareketle işsizi çalışma istek ve gücünde olup, piyasadaki cari ücret düzeyinde çalışmak isteyen ancak bir iş bulamayan kişi olarak tanımlanabilir (Çakmak ve Güney, 2010: 2).

İşsizlik, emek faktörünün fiili olarak üretime katılmaması olup, çalışma için emek piyasasına gelen işgücünün uygun bir işte çalışma olanağı bulamaması durumu olarak da ifade edilmektedir. Bir ülkede çalışabilecek durumda olan ve çalışmak isteyen kişilerin bir kısmının işinin olmamasına işsizlik, bu durumda olan kişilere de işsiz denir. Bu tanımlamada dikkati çeken nokta işsizliğin, çalışabilecek durumda olan kişilerden bir bölümünün çalışmamayı tercih etmelerinden ve dolayısıyla da iradi işsiz olmalarından kaynaklanan bir durum olmamasıdır. Tam tersine işsizlik, çalışabilecek durumda olan kişilerden bir bölümünün çalışmak istedikleri halde iş bulamamalarından ve dolayısıyla da gayri iradi işsiz olmalarından kaynaklanmaktadır (Uyar, 2008: 3).

Bir ekonomide toplam nüfus içinde yer alan 15-65 yaş arası nüfusa aktif nüfus denir. Aktif nüfus potansiyel işgücünü oluşturur ve bu çalışma çağındaki nüfus kavramı olarak da adlandırılır. İşgücü, çalışanlar ve işsizler toplamından oluşmaktadır. İşgücü içinde çalışma yaşında olduğu halde bir işi olmayan ve cari ücret düzeyinde çalışmaya razı olanlar ise işsiz grubu içinde yer almaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) standartlarına göre ise şu üç koşuldan birine durumu uygun olan kişi işsiz sayılmaktadır: Çalışma çağında olup işi olmayan, iki hafta içinde işe başlayabilecek durumda olan, son dört haftadır aktif olarak iş arayan ya da randevu almayı bekleyen.

Toplam nüfusun kışla, hapishane ve hastane gibi yerlerde ikamet edenler dışında kalan kısmının 15 yaş üzerindeki bölümüne kurumsal olmayan sivil nüfus denilmektedir. Kurumsal olmayan sivil nüfus üç gruptan oluşur: Çalışanlar (E), işsiz olan ve iş arayanlar (U). Kurumsal olmayan sivil nüfusun çalışanlar ve işsizler toplamından oluşan kısmı, işgücü (L- labor force) diye adlandırılmaktadır. Bu durumda $L=E+U$ şeklinde ifade edilebilir. Kurumsal olmayan sivil nüfusun işsiz olan ve iş aramayanlar grubu, sivil nüfusun işgücünde olmayan kısmını temsil etmektedir.

İşsizlik iktisadi anlamda emek talebinin emek arzını karşılamaması olarak da açıklanabilmektedir. Tek başına emek arzının emek talebine eşit olması işsizlik olgusunu ortadan kaldırmaz, istihdamın gerçekleşebilmesi için emek arzının talep edilen işçi niteliklerini de taşıması gerekir, yoksa istihdam söz konusu olamaz. Ülkelerin gelişme hızlarına paralel olarak ekonomik hayatta iş bolumu ve insan ihtiyaçları sürekli artmaktadır. Ülkelerdeki sanayileşme ve hızla şehirleşme, yaşam şartlarındaki değişiklikler, kadınların çalışma hayatına katılma oranlarının artması, işgücüne katılım oranını hızla yükseltmektedir. İşsizlik; başka şekilde ifade edilecek olursa, toplumda ortaya çıkan çalışma istek ve zorunluluğu ile orantılı olarak istihdam olanaklarının yaratılamaması sonucunda ortaya çıkmaktadır.

İktisat teorisinde farklı kategorilerde tanımlanan işsizlik türleri vardır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmektedir:

3.8.1. Gizli İşsizlik

Eğer bir ekonomide çalışır görünmesine karşın, kendilerinin o iş alanından çekilmeleri sonucunda, üretimde hiçbir azalma oluşturmayacak kişiler mevcutsa, o ekonomide gizli işsizlik vardır denmektedir. Genellikle piyasada iş arayanlar olmamasına rağmen, işsizlik saklı, gizli bir nitelik taşımaktadır. Çünkü verimliliğin ve ücretlerin düşük olduğu ekonomilerde gizli işsizlik varsa bir kişi yerine iki ya da daha fazla kişiye de iş verilebilir. Öyleyse üretimin düşmemesi kaydıyla bir iş yerinden çekilebilecek işçi sayısı gizli işsizliğin sayısını belirlemektedir. Gizli işsizlik halinde işgücünün marjinal verimliliği sıfırdır. Bu nedenle gizli işsiz işten çıkarılsa bile üretim düşmeyecektir.

Tarımda düşük verimle çalışanların, kamu kesiminde aşırı olarak istihdam edilenlerin birer gizli işsiz olduğu bir gerçektir. Yapısal ve büyük oranlı bir işgücü fazlasının bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde yaygın ve sürekli bir gizli işsizlik sorununun olduğu da açıktır (Sosyal Politika, 2013: 9).

3.8.2. Açık İşsizlik

Açık işsizlik kavramı, çalışma gücü ve arzusu olduğu halde, cari ücret seviyesinde iş arayıp da bulamayanların toplamının oluşturduğu işsiz kitleyi ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile, bir kişinin para kazanmak veya geçimini sağlamak üzere yapacağı bir işinin olmaması durumudur (Uyar, 2008: 3).

Açık işsizlikte işsizlik durumu işçinin iradesi dışında ve kendi kusuru olmaksızın meydana gelmektedir. İşsizlik tamamen iktisadi yapıdan kaynaklanmakta olup, ferdi değil, sosyal bir problem olarak ortaya çıkmaktadır.

3.8.3. İradi İşsizlik

Yetişkin kişilerin cari ücret düzeyinde çalışma olanaklarına sahip olmalarına karşın, çeşitli nedenlerle çalışmak istemeyip, işsiz duruma düşme sonucunda oluşan işsizliktir. İradi işsizliğin nedeni, kişilerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için güvencelerinin olması nedeniyle, işi ya da iş yerini, ücret düzeyini öne sürerek ederek çalışmak istememeleridir (Dinler, 2009: 481).

Subjektif nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan bir işsizlik türüdür. İşçinin cari ücretlerle, çalışma koşulları, vasıf ve yeteneğine uygun bulmadığı işte çalışmak istememesinden ortaya çıkan işsizlik halidir (Saver, 1985: 4). İradi işsizlik objektif olmayan yani subjektif nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Yani kişi isteyerek işsiz kalmaktadır. Bu tür işsizliğin nedenleri arasında, ailenin gelir talebinin şiddetli olmaması, istismar edilme korkusu, çalışma güdüsünün zayıf olması gibi sosyal-psikolojik etmenler sayılabilir (Ersel, 1999: 17).

3.8.4. Yapısal İşsizlik

Ekonomik büyüme talep edilen nihai mallarla orantılı olarak gerekli girdilerin bileşimlerini değiştirebilir. Bu değişiklikler önemli ölçüde ekonomik ayarlamalara neden olabilir. Eğer bu ayarlamalar yeteri kadar hızlı olmazsa, bunun sonucu olarak

bazı bölgelerde, endüstrilerde ve arza göre üretim faktörü talebinin daha hızlı düştüğü işlerde friksiyonel (Arızı) işsizlik olarak düşünülebilir (Parasız, 1998: 278).

Toplumun ekonomik yapısında oluşan değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan işsizliğe yapısal işsizlik adı verilmektedir. Örneğin tarıma dayalı bir ekonomiden makineli tarıma ve endüstrileşmeye geçilmesi, tarımda büyük bir işgücü fazlası yaratacaktır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan işsizlik türü bu olmaktadır. Bu ülkelerde ekonomik yapının işgücü fazlasını emecek bir gelişme gösterememesi sonucunda, eksik istihdam (under employment) denilen bir istihdam düzeyi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, hızlı nüfus artışı da bu ülkelerde işgücü fazlasının daha yavaş gelişen endüstri ve hizmet kesimlerinde eritilmesini önlemektedir. Gelişmiş ülkelerde de teknolojik değişime bağlı olarak yapısal işsizliğe rastlanmaktadır. Hızlı teknolojik değişim, bu ülkelerde de işgücü fazlasına yol açmakla ve yapısal bir işsizlik türü ortaya çıkarmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki bugünkü işsizlik sorununun, talep yetersizliği yanında yapısal bir nitelik gösterdiği genellikle kabul edilmektedir.

Hızlı teknolojik değişim bu ülkelerde, üretimde robotlar, bilgisayarlar gibi insanın yerini alan makinaların kullanımını giderek arttırmakta ve işsiz sayısını çoğaltmaktadır. 1984 yılında gelişmiş ülkelerde 70-80 bin robotun üretim sürecinde yer aldığı ve bu sayının hızla arttığı görülmektedir. Her robot 2 ile 5 insanın yerini almakta ve çok daha ucuz bir işgücü sunmaktadır. ABD'de otomobil endüstrisinde bir işgücü/saatin maliyeti 23 dolar iken, bir robot/saatin maliyeti yalnızca 6 dolar olmaktadır. Bu sonuçlara karşın teknolojik ilerlemelerin, kaçınılmaz olması bir yana, çalışanların çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi sonuçlar doğurduğu da görülmektedir. Ayrıca yüksek işsizlik oranını teknolojik gelişmeye bağlamayan, aksine teknolojik değişimlerin orta ve uzun süre içinde yeni çalışma olanakları yarattığını ileri süren görüşler de vardır. Bu görüşler, gelişmiş ülkelerde yükselen işsizlik oranını daha çok talep yetersizliğine bağlamaktadırlar. Ancak yeni teknolojiler doğrultusunda yeniden örgütlenen işletmelerin işçi azaltma yoluna gittiği görüldüğü gibi, teknolojik değişimlerin yarattığı iş olanakları da, bu nedenle işlerini kaybedenlerin tümü için iş yaratmaktan çok uzakta kalmaktadır (Sosyal Politika, 2013: 6).

3.8.5. Devresel İşsizlik

Ekonomik yapıdaki dalgalanmalara bağlı olarak ortaya çıkan işsizlik türüdür. Belirli bir dönemde ekonomide üretilen mal ve hizmetlere olan talebin düşmesi veya yetersiz olması, bu mal ve hizmetlerin üretimini de düşürmektedir. Daha düşük üretim daha az sayıda işgücü kullanılmasını gerektireceğinden, ekonomik yapıdaki bu dalgalanma devresel bir işsizliğe yol açacaktır. Talepte oluşan değişikliklere bağlı olarak devresel işsizlik, kısa ya da uzun süreli olacaktır. Talepteki yetersizliğe bağlanan işsizlik, yeterli sermaye birikimi ve yatırım gücüne ulaşmış ülkelerde görülebileceği gibi, gelişmekte olan ülkelerde de ortaya çıkan bir işsizlik türüdür. Devresel işsizlik dönemlerinde devlet genel bütçe harcamaları, şok tedbir olarak vergi indirimleri ve yeni yatırım harcamalarına gidebilir (Zaim, 1997: 190).

Bu tür işsizlikte, devletin ekonomik yaşama etkin müdahalesi ve çeşitli politikaları işsizliğin önlenmesinde başlıca rolü oynamaktadır. Devresel işsizliğin varlığında öncelikle genç işgücü etkilenmektedir

Piyasa ekonomilerinde ekonomik faaliyetlerin dönemsel dalgalanmalar göstermesinin bir sonucu olup, ekonominin daralma dönemlerinde artmakta, genişleme dönemlerinde ise toplam talebe bağlı olarak azalmaktadır. Konjonktürel işsizlik

piyasada yeterince iş olmaması nedeniyle ortaya çıkan işsizlik türüdür (Taş ve Bozkaya, 2010: 4).

3.8.6. Geçici İşsizlik

Her ekonomide herhangi bir anda işgücüne yeni katılanlar ve çalıştığı işi niteliklerine uygun bulmayarak işinden ayrılanlar vardır. Gerek işgücüne yeni katılanların, gerek işinden ayrılanların nitelikleri ve çalışmak için kabul etmeyi düşündükleri ücret hadleri, boş işlerin çoğunun gerektirdiği niteliklerden ve sağladığı ücret hadlerinden farklıdır. Bu nedenle işgücüne yeni katılan ve işinden ayrılan kişilerin kendilerine uygun bir iş bulmaları zaman alır (Ünsal, 2005: 91).

3.8.7. Mevsimlik İşsizlik

En açık biçimiyle tarım kesiminde oluşan bir işsizlik türüdür. İklim koşullarına bağlı olarak bazı mevsimlerde çalışma olanağı bulunurken, bazı mevsimlerde çalışılamaması mevsimlik işsizlik denilen bir işsizlik türünü ortaya çıkarmaktadır.

Başka bir şekilde tanımlanacak olursa; Bazı sektörlerde belirli mevsimlerde işgücü talebi artarken, yılın kalan dönemlerinde işgücü talebi çok düşük düzeylere indiğinden, mevsimlik işsizlik görülür. Örneğin, tarım ve inşaat sektörlerinde çalışanlar, ölü mevsim olarak nitelenen kış aylarında işsiz kalırlar. Diğer yandan kış turizminde çalışanlar yaz mevsiminde, yaz turizminde çalışanlar da kış mevsiminde işsiz kalabilirler.

3.8.8. Teknolojik İşsizlik

İnsan gücü yerine makine kullanılmasından veya daha prodüktif metotların uygulamasından dolayı ortaya çıkan işsizlik çeşididir. Teknik gelişmelerin sanayiye uygulanması sonucunda işçilerde aranan vasıflarda sürekli değişiklikler meydana gelmekte ve yeni tekniğe dayanan üretim araçları; eskiden aynı maddeyi üreten işçi ve ustaların bilgi ve tecrübelerini yetersiz hatta yararsız hale getirmektedir. Böylece eski üretim metotları ile çalışan işçiler ya yeni metotları öğrenmek ya da eski metotlarla üretime devam eden başka işyerlerinde iş aramak zorunda kalmaktadırlar (Taş ve Bozkaya, 2010: 6).

Bu işsizlik insan gücü yerine makine ikame edilmesinden veya daha prodüktif metotların uygulanmasından ileri gelen bir işsizliktir ve makine çağının doğurduğu bir neticedir. Üretimde emek yoğun teknolojiler yerine daha çok sermaye yoğun teknolojilerin kullanılması sonucu ortaya çıkmaktadır. Üretimde insan gücü yerine robot teknolojilerinin kullanılmaya başlanması bu tür işsizliğin artmasına neden olmuştur. Teknolojik gelişmelere paralel olarak bu uygulamanın üretim maliyeti açısından ucuz oluşu ve sendikal davranışlar bakımından sosyal tarafların karşılaşma oranını azaltması nedenleriyle işverenler arasında önem verilen bir tercih olarak gelişmekte ve teknolojik işsizliğe neden olduğu çok açık bir şekilde ortadadır.

3.9. Enflasyon

Enflasyon, fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artışları ifade eder. Yani tek bir ürünün ya da birkaç üründeki fiyat artışları veya geçici fiyat artışları enflasyon olarak algılanmaz. Başka bir ifadeyle, eğer bir dönemden başka bir döneme geçildiğinde, mal

ve hizmet fiyatlarının çoğunun fiyatları artmışsa enflasyon var demektir. Hızına göre enflasyon, ılımlı–yüksek–hiper- enflasyon şeklinde kategorize edilebilir. Eğer enflasyon oranı yıllık %1 ile %10 arasındaysa ılımlı enflasyondan söz edilebilir. Bu durumda paradan kaçış başlamamış, sözleşmeler de enflasyona ya da yabancı paralara endekslenmemiştir. Enflasyon oranı yıllık %10 ile %200 arasında ise aşırı enflasyondan bahsediliyor denilmektedir. Böyle bir ortamda elde para tutulmak istenmez hatta dayanıklı tüketim mallarına, gayrimenkullere ve enflasyon oranının üzerinde getirisi olan menkul değerlere yönelir. Dahası, yerli para yerine yabancı paralar tercih edilip, sözleşmeler yabancı paralar cinsinden yapılmaya başlanır. Aylık %50’lik enflasyon oranları ise hiperenflasyona işaret etmektedir. Bu durum parayı tahrir ederek yabancı paraların yerli paralar yerine kullanılmasına sebep olur (www.huseyinagir.com).

Enflasyonun beklenip beklenmemesine göre enflasyonun maliyeti sınıflandırılabilir. Eğer enflasyon bekleniyorsa ise;

- ✓ Yanlarında para bulunduranlar para değer kaybettiğinden dolayı bir maliyete katlanmak zorunda kalırlar
- ✓ Kişiler enflasyonu bekledikleri için paralarını bankalarda tutarlar ve doğal olarak paraya her ihtiyaç duyduklarında bankaya gidip gelme maliyetine katlanmak zorunda kalırlar
- ✓ İnsanlar servetlerinin daha büyük bir kısmını gayrimenkul gibi, dayanıklı tüketim malları gibi mallara yatırırılar böylelikle kırsal kaynaklar verimsiz alanlara yönelir toplum bundan zarar görür
- ✓ Fiyat menüleri sürekli değiştirilmek zorunda kalınır
- ✓ Vergi sisteminde yıpranmaya neden olur, yani kişilerin reel gelirlerinde bir artış olmasa bile enflasyon artışından ötürü gelir elde edilmiş gibi vergi alınır ya da reel gelirler yükselmediği halde daha yüksek vergi dilimlerinden vergi ödenebilir ve son olarak
- ✓ Vergisini peşin ödeyenlerle beyan usulü ödeyenler arasında, peşin ödeyenler aleyhine bir dengesizlik oluşacaktır. Yani, toplan vergi eğer vadelere yayılarak ödeniyorsa, daha sonra ödeyen paranın değer kaybından ötürü kazançlı çıkacaktır.

Beklenmeyen enflasyonun en önemli maliyeti ise belirsizliktir. Belirsizlik her alanda olduğu gibi ekonomik anlamda da tahribata neden olur. Yatırım – tasarruf – tüketim gibi kararlar bundan olumsuz etkilenir. Servet ve Gelir dağılımı alacaklıların kayıp borçlularınsa kazancıyla sonuçlanır, fiyat sisteminin etkinliği de zarar görmüş olur. Dolayısıyla enflasyonla mücadele edilmelidir.

Enflasyonun olumsuz bunca etkisi varken, elbette olumlu etkisi de vardır. “İlmlı bir enflasyon ekonominin yağı” olarak değerlendirilmektedir (Güvel, 2013). İlmlı bir enflasyon üretimi ve buna bağlı olarak istihdamı arttırarak ekonomiyi canlandırır. Başka bir iyi yönü de enflasyon, hükümetin bir tür vergi geliri elde etmesine sebep olur.

3.9.1. Enflasyonla İlgili Sık Kullanılan Tanımlar

Makro ekonomik göstergeler içerisinde bir ekonominin en önemli göstergelerinden biri olarak görülen enflasyon ile ilgili ve bu kavrama yakın başka kavramlar da bulunmaktadır. Bu kavramlardan bazıları aşağıda verilmektedir (http- 9).

- ✓ Deflasyon: Fiyatlar genel seviyesinde yaşanan sürekli düşüştür. Yani enflasyonun tersidir.
- ✓ Dezenflasyon: Fiyat artış hızının azalması anlamına gelmektedir. Yüksek enflasyondan düşük enflasyona geçiş sırasında yaşanan düşen enflasyon sürecini ifade etmektedir.
- ✓ Stagflasyon: Bir ekonomide enflasyon ve işsizliğin bir arada yaşanması durumunu ifade eder. Bu durum, 1970’li yıllarda petrol fiyatlarında yaşanan artış ile birlikte ekonomik koşulların kötüleştiği endüstrileşmiş ülkelerde gözlenmiştir.
- ✓ Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE): Tüketicilerin satın aldıkları mal ve hizmetlerin fiyatlarında yaşanan değişimi ölçen endekstir.
- ✓ Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE): Ekonomide üretim sürecinde girdi olarak kullanılan maddelerin fiyatlarındaki değişimleri toptancı aşamasında ölçen endekstir. Buna göre ÜFE, tarım, balıkçılık, madencilik, imalat sanayi ve enerji sektöründeki (elektrik, gaz, su) ürünlerin fiyatlarındaki değişimleri ölçmektedir.
- ✓ Çekirdek Enflasyon: Uzun dönem fiyat hareketlerini yansıtan ve geçici nitelikteki göreceli fiyat şoklarını dışlayan enflasyon oranıdır. Kullanımındaki amaç, fiyatlar genel seviyesindeki değişimi sürekli kılan unsurları tespit etmek ve buna uygun politikaları belirlemektir.

3.10. Faiz

Faiz, bir borç anlaşmasının satışı sonucu elde edilen getiri oranıdır. Faiz, paranın kiralanması karşılığında talep edilen bedel veya kullanıma arz edilen sermayenin geliri şeklinde ifade edilebilmektedir. Faiz dar ve geniş kapsamda olmak üzere iki şekilde ele alınır; dar kapsamda faiz, ödünç verilen fonlara uygulanan ve piyasanın belirlediği kira bedelidir. Geniş kapsamda faiz ise üretim sürecine katılan sermayenin üretimden aldığı paydır (Öztürk ve Durgut, 2010: 4).

Faiz oranı, ekonomide yatırım kararlarını etkileyen en önemli değişkenlerden bir tanesidir. Yatırımların karlılık düzeylerine göre sıralanması faiz oranlarına bakılarak gerçekleştirilebilir. Hangi yatırımın öncelikle yapılacağına, faiz oranlarına bakılarak karar verilir. Yatırımın beklenen karlılığı faiz oranlarından yüksek olduğu müddetçe yatırım yapma kararı verilmektedir. Bu bağlamda faiz oranları yatırım ve tüketim kararlarını etkileyen önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Faiz oranları ekonomide çok yakından izlenen değişkenler arasında yer alır. Birey faiz oranlarına bakarak bir taraftan yatırım yapıp yapmama kararı verirken diğer taraftan hangi araçlara yatırım yapacaklarının da kararını verirler. Örneğin faiz bir bireyin tasarrufunu vadeli mevduat, tahvil ya da konut şeklinde değerlendirme kararını etkilerken aynı şekilde iş âleminin ellerindeki fonlarıyla fabrika kurmak ya da bunları bankaya yatırmak şeklindeki kararlarını da etkiler (Parasız, 2009: 68).

Gerçek hayatta piyasada vadeleri bir aydan birkaç yıla kadar değişebilen, geri ödenmeye riskleri farklı olan çok sayıda hazine bonosu ve tahvilden oluşan yatırım aracı vardır. Bu sebeple de gerçek hayatta tek bir faiz oranı olmayıp birden çok faiz oranı vardır. Bununla birlikte birden çok faiz oranı yerine tek bir faiz oranı varmış gibi konuşulmasının nedeni, her bir faiz oranının birlikte hareket etmesi ve dolayısıyla da tek bir faiz haddi üzerinden yapılan bir analizin sonuçlarının, birden çok faiz oranı olduğu durum için de geçerli olmasıdır (Ünsal, 2007:110).

3.10.1. Faiz Teorileri

İktisat teorisinde faizin oluşumuyla ilgili birbirinden farklı teorik yapılar mevcuttur. Burada bu yapılardan Klasik Faiz Teorisi, Ödünç Verilebilir Fonlar Teorisi ve Likidite Tercihleri Teorisinden bahsedilecektir.

3.10.1.1. Klasik Faiz Teorisi

Klasik teori faizi, “her arz kendi talebini yaratır” şeklindeki Say Kanunu’nun işlemediği durumlarda, yani ekonomide bir kısım paranın harcanmayıp tasarruf edildiği durumlarda bu tasarrufların yatırıma dönüşerek yeniden ekonomiye kazandırılmasına aracılık yapan bir değişken olarak ele almıştır. Yani Klasik faiz teorisinde, faiz oranı tasarruf arzı ve kredi talebi tarafından belirlenir (Aslan, 2009: 394).

Klasik iktisatçılar faizi tasarrufun bir mükâfatı şeklinde ifade ederek, daha çok reel faktörler üzerinde durmuşlardır. Klasik iktisatçılardan N. Senior faizi, geleceğin nispi şekilde azalan önemine dayanarak açıklamıştır (Türkbal, 2005: 287).

Faiz Klasik iktisatçılar tarafından bugünkü tüketimden vazgeçmenin, yani tasarrufta bulunmanın bedeli olarak değerlendirilmiştir. Bireyler gelirlerini bugünkü ve gelecekteki tüketimleri arasında faydalarını maksimize edecek şekilde dağıtmaktadırlar. Pozitif bir faiz oranı bireylere gelecekte bugünkünden daha fazla tüketim yapma olanağı vereceğinden, faiz oranının yükselmesi bireylerin daha fazla gelirini tasarruf etmesine yani gelecekteki tüketimi daha fazla tercih etmelerine yol açacaktır. Bu durumda tasarruf faiz oranının bir fonksiyonu olmaktadır.

3.10.1.2. Neo-Klasik Ödünç Verilebilir Fonlar Teorisi

Neo-Klasik iktisatçılar faiz oranlarının açıklanmasında reel unsurlar yanında parasal unsurlara da ağırlık vermişlerdir. Neo-Klasik faiz oranları yaklaşımı, ödünç verilebilir fonlar teorisi olarak da adlandırılabilir. Klasik iktisatçılar faizi, reel şekilde açıklamalarına ve paranın hiçbir rolü olmadığını kabul etmelerine karşılık, Neo- Klasik iktisatçılar faizi, ödünç verilebilir fonların arz ve talebi ile açıklamaya çalışmışlardır. Ödünç verilebilir fonlar teorisine göre fon arzını belirleyen faktörler; cari dönem tasarrufları, bir önceki dönemde kullanılmayan tasarruflar, iddihar çözülmesi ve banka sistemindeki ek fonlardır (Öztürk ve Durgut, 2010: 4).

3.10.1.3. Keynesyen Likidite Tercihi Teorisi

Keynes likiditeden vazgeçmenin bir ödülü olarak gördüğü faizi, parayı ellerinde bulunduranların, bu haklarını başkalarına devretmedeki sınırlılık derecesinin ölçüsü olarak açıklamaktadır (Keynes, 1980: 170). Buradaki faiz oranı, reel süreçler tarafından belirlenen bir değişken değil, nominal olarak belirlenen bir değişkene dönüşmektedir. Keynes, paranın ekonomide önemli bir rolünün olduğunu vurgulayarak kendisinden önce reel etkenlerle açıklanan faiz oranlarını parasal unsurlarla ifade etmiştir. Keynes faiz haddinin para arzı ve likidite tercihi tarafından belirleneceğini ortaya koymaktadır. Keynes’in bu düşüncesine göre çeşitli faktörlerden etkilenen ve gelecekle ilgili beklentilere sıkı sıkıya bağlı olan likidite tercihi ile para arzı birlikte faiz oranlarını belirlemektedir.

Keynesyen analizde faizin iki önemli işlevi bulunmaktadır bunlardan birincisi, tasarrufların para olarak tutulması ile alternatif yatırım araçlarına kayması arasındaki

seçimi etkilemesidir. Faiz oranı “tasarrufu para olarak tutmanın fiyatı” veya “likiditeden vazgeçmenin ödülü” şeklinde görülmektedir. Bu fiyat ne kadar yüksek olursa, spekülasyon para talebi o kadar düşük olmaktadır. Faizin ekonomideki ikinci işlevi ise, Uluslararası Alanya para piyasası ile reel piyasa arasında ilişki kurmasıdır. Sermayenin marjinal etkinliğini ifade eden “iç verim oranı” ile piyasa faiz oranı arasındaki ilişki, yatırım talebini etkilemektedir. Böylece parasal kesimde belirlenen faiz oranı, yatırım talebi yoluyla reel sektörü etkilemektedir. Keynes’in faiz oranları analizinde faiz oranları para arz ve talebinin fonksiyonu- olarak kabul edilmiş, para talebi sabitken para politikası yetkililerince yapılan para arzındaki artışın faiz oranını düşüreceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Keynes faiz oranının düşebileceği minimum bir düzeyin bulunduğunu ve faiz oranının bu düzeyin altına düşmeyeceğini iddia etmiştir. Bu düzey “likidite tuzağı faiz oranı”dır (Türkbal, 2005: 296). Keynesyen teoride likidite tuzağına- yol açan etken, yatırımcıların gelecekte faiz oranlarının yükseleceğine ilişkin beklentileridir. Başka bir ifade ile yatırımcıların bekledikleri karlılık oranlarındaki bir yükselme, onları paralarını atıl vaziyette bekletmelerine neden olmaktadır. Bu durumda artan para arzı faiz oranlarını daha da düşürüp yatırım artışına yol açmamakta, artan para arzının tamamı atıl ankeseye gitmektedir.

3.10.2. Faiz Türleri

Bankaların belirli bir dönem için mevduat karşılığında uyguladıkları faize mevduat ya da borçlanma faizi, topladıkları mevduattan ihtiyaç sahibine verdikleri borçlara uyguladıkları faize de kredi ya da borç verme faizi denilmektedir.

3.10.2.1. Basit Faiz

Belirli bir dönem için yatırılan mevduatın o dönem sonunda kazandığı faiz getirine basit faiz deniyor. Basit faiz getirisi şöyle bir formülle hesaplanmaktadır:

$$\text{Basit Faiz} = \text{Anapara} \times \text{Faiz Oranı} \times \text{Süre}$$

3.10.2.2. Bileşik Faiz

Geçmiş dönem faizinin de anaparaya eklenmesiyle yeni dönemde elde edilen faiz getirisine bileşik faiz denir.

$$\text{Bileşik Faiz Getirisi} = (\text{Anapara} \times \text{Dönem Faizi}) ^ \text{Dönem Sayısı}$$

3.10.2.3. Nominal Faiz

Bankaların mevduata uygulayacaklarını açıkladıkları faiz nominal faizdir. Örneğin bir banka 1 yıl vadeli mevduata yüzde 8,5 faiz vereceğini açıklamışsa bu nominal faizdir.

3.10.2.4. Net Nominal Faiz

Bankaların açıkladıkları nominal faizden vade sonunda gelir vergisi stopajı yapılır. Mevduat sahibinin eline geçen faiz getirisi bu kesintiden sonraki tutardır.

3.10.2.5. Reel Faiz

Nominal faizlerden enflasyonun etkisinin giderilmesi yoluyla hesaplanan faiz türü de reel faizdir. Aslında reel faizler makroekonomik göstergeler içerisinde taşıdığı bilgi dolayısıyla önemli olan türdür. Bir anlamda dönem sonunda ele geçecek olan faizin satın alma gücündeki değişimden arındırılmasıyla hesaplanmış faiz de denilebilmektedir. Burada sözü edilen enflasyon oranı, gelecekteki beklenen enflasyonlardır. Reel faizin hesaplanma şekli aşağıdaki gibidir:

$$\text{Reel faiz} = [(1 + \text{Net Nominal Faiz}) / (1 + \text{Beklenen Enflasyon})] - 1$$

3.11. Tüketim Fonksiyonu

Tüketim bir toplumun refah düzeyinin göstergelerinden bir tanesidir. Düşük gelir seviyelerinde insanlar gelirlerinin neredeyse tamamını tüketirlerken yüksek gelir grubundakiler gelirlerinden bir kısmını gelecekte tüketim olarak korumaktadırlar.

Keynesyen modelde tüketimi belirleyen en önemli unsur harcanabilir kişisel gelir olduğu, harcanabilir kişisel gelir değişince de tüketimin değişeceği varsayılmaktadır. Mutlak gelir hipotezinde, cari tüketimin belirleyen faktör olarak yine ve sadece cari dönem gelirinden bahsedilmektedir. İki kısımdan oluşan tüketim fonksiyonunda gelirden bağımsız olan bölüme otonom tüketim, gelire bağlı olan bölüme ise marjinal tüketim eğilimi denilmektedir. Bu oran 0 ile 1 değerleri arasında değişmektedir. Marjinal tüketim eğilimi harcanabilir kişisel gelirdeki 1 birimlik değişiminin tüketiminde kaç birimlik bir değişmeye yol açtığını göstermektedir

Tüketim fonksiyonunun temel özellikleri şunlardır:

- ✓ Reel tüketim harcamaları, reel harcanabilir gelirin kısa dönemde değişmeyen istikrarlı bir fonksiyonudur.
- ✓ Marjinal tüketim eğilimi pozitif fakat birden küçüktür: $0 < c < 1$.
- ✓ Ortalama tüketim eğilimi marjinal tüketim eğiliminden C/Y büyüktür. Bunun nedeni otonom tüketimdir. Ortalama tüketim eğilimi, toplam tüketim harcamasının harcanabilir gelire oranıdır.
- ✓ Marjinal tüketim eğilimi, muhtemelen gelir arttıkça azalacaktır. Tüketim ve gelir düzeyi fiyat düzeyindeki değişimlerden arındırılarak reel terimlerle ifade edilirse tüketim fonksiyonunun kısa dönemde fazla değişmeyen istikrarlı bir fonksiyon olduğu söylenebilir. Bir dönemin tüketimi, cari (o döneme ait) gelir düzeyinin artan bir fonksiyonudur (Yıldırım vd., 2006 :540).

3.11.1. Yaşam Boyu Gelir Hipotezi

1950'lerde Modigliani, Ando ve Brumberg'in, zamanlararası optimizasyon modelini kullanarak geliştirdiği tüketimin yaşam-boyu gelir hipotezinde, Fisher modelinde iki dönem için yapılan varsayım, tüketicinin yaşamı boyunca geçerli kabul edilmektedir. Yani, insan yaşamının farklı evrelerinde değişiklik gösteren gelir akımları, tasarruflar aracılığıyla düzenli bir hale getirilmektedir.

Yaşam-boyu gelir hipotezi, bireylerin bütün yaşamları boyunca yaptıkları tüketimden en büyük toplam faydayı elde etmeye çalıştıklarını, bu nedenle de tüketim ve tasarruflarını mümkün oldukça uzun dönemler için planladıklarını varsaymaktadır.

Buna göre bireyler, gelirlerinin yüksek olduğu dönemlerde tasarruf yapmakta ve gelirlerinin düştüğü dönemlerde ise tasarruflar sayesinde birikmiş olan servetlerini kullanarak tüketimlerinin gelirle birlikte düşmesine izin vermemektedirler. Dolayısıyla tüketiciler tüketim davranışlarını sürekli değiştirmemekte, sabit bırakmaktadırlar. Kısaca yaşam boyu gelir hipotezi, bireylerin cari dönem tüketimlerinin, yaşamları boyunca elde etmeyi umdukları toplam beklenen gelirleri ile servetlerine bağlı olduğunu ifade etmektedir.

3.11.2. Sürekli Gelir Hipotezi

Friedman tarafından geliştirilen sürekli gelir hipotezi de, özünde yaşam boyu gelir hipotezi ile aynı olmakla birlikte; ayrıntılarda bazı farklılıklar taşımaktadır. Bu kurama göre tüketim yalnızca ilgili olduğu dönem gelire değil, daha uzun bir dönemdeki ortalama gelire bağlı olarak planlanacaktır.

Sürekli gelir hipotezi, yaşam boyu gelir hipotezi ile aynı şeyi ifade ediyormuş gibi görünse de bireylerin her dönemde aynı düzeyde tüketim yaptıklarını varsaymaz. Sürekli gelirin tanımında veri olarak alınan unsurlardaki değişimler, sürekli geliri ve bireylerin tüketim planlarını etkileyecektir.

Sürekli Gelir Hipotezi, Tüketim harcamalarının, bireylerin elde etmeyi umdukları uzun dönem ortalama veya sürekli gelire bağlı olduğunu ifade etmektedir.

Kişiler bugünkü tüketim (ve dolayısıyla tasarruf) kararlarını alırken bugünkü gelirlerinin yanında geçmişte kazandıkları gelirleri de dikkate alır. Buna göre gelecekte kazanacağı geliri tahmin eder. Bütün bu gelirlerin ortalaması alır ve bugünkü tüketim kararlarını o ortalama gelire (sürekli gelir budur) göre alır. Tüketimin sadece cari gelire değil de cari gelirle birlikte geçmiş dönemlerin gelirlerine, daha doğrusu geçmiş dönemlerdeki bilgilere göre oluşturulmuş beklentilere de bağlı olması, tüketicileri cari gelirlerindeki değişimler karşısında hemen tüketimlerini aynı oranda değiştirmekten alıkoymaktadır.

3.11.3. Nispi Gelir Hipotezi

Duesenberry tarafından ortaya atılan ve kısa ve uzun dönem tüketim fonksiyonlarını bağdaştırmaya çalışan nispi gelir hipotezi hane halklarının tüketim davranışına ilişkin gözlemlerden yola çıkılarak geliştirilmiştir. Duesenberry, bireylerin tüketim ve tasarruf davranışının yaşadıkları toplumsal çevreden büyük ölçüde etkilendiğini gözlemlemiştir. Belli bir gelir düzeyindeki bir birey, gelir düzeyi yüksek bir çevrede yaşıyorsa daha düşük gelirli bir çevrede yapacağından daha fazla tüketim yapmaktadır. Yani bireysel (ya da hanehalkı bazında) tüketim sadece bireylerin bireysel tercihlerine değil, komşuların tüketim yapısına da bağlıdır. Duesenberry'nin ikinci gözlemi, belli bir yaşam standardına ulaşan bir ailenin olabildiğince bu standardı sürdürmeye çalıştığı şeklindedir. Yani tüketim daha önce ulaşılmış en yüksek gelir düzeyine de bağlıdır. Bu durumda bir bireyin tüketimi cari gelirinin ve geçmişteki en yüksek gelirinin bir fonksiyonudur.

3.12. Tasarruf Fonksiyonu

Harcanabilir gelir tüketim ve tasarruf fonksiyonu amacıyla kullanıldığından, harcanabilir kişisel gelirin tüketim amacıyla kullanılmayan kısmı kişisel tasarrufa

tekabül eder (Ünsal, 2005: 136). Tasarruf (S) , herhangi bir dönemde bir hane halkının gelirinin tüketmediği kısımdır (Eruygur, 2010: 2).

Keynesyen modelin tüketimi belirleyen en önemli unsurun harcanabilir kişisel gelir olduğu varsayımı, kişisel tasarrufu belirleyen en önemli unsurun da harcanabilir kişisel reel gelir olduğu ifade edilebilmektedir. Keynesyen modelde kişisel tasarruftaki değişimin harcanabilir kişisel reel gelirdeki değişmeye oranına marjinal tasarruf eğilimi denilmektedir.

Marjinal tasarruf eğilimi; harcanabilir kişisel gelirdeki 1 birimlik değişimin tasarrufta kaç birimlik bir değişmeye yol açtığını göstermektedir. Dolayısıyla keynesyen modelde marjinal tüketim eğiliminin sıfırdan büyük fakat birden küçük olduğunun kabul edilmesi ($0 < c < 1$), marjinal tasarruf eğiliminin de sıfırdan büyük fakat birden küçük olduğunu içerir ($0 < s < 1$).

Ayrıca başka bir genel ifadeyle marjinal tasarruf eğilimi; Milli gelirde meydana gelen bir artışın ne kadarının tasarrufa gideceğini gösteren bir kavramdır. Keynesyen modelin tasarruf ve harcanabilir kişisel gelir arasında kurduğu bu ilişkiye, kısaca tasarruf fonksiyonu denir. Tasarruf fonksiyonu da tıpkı tüketim fonksiyonunda olduğu gibi iki ayrı kısımdan oluşmaktadır. Gelire bağlı tasarruf olan marjinal tasarruf eğimi ve gelirden bağımsız olan otonom tasarruflar.

3.13. Yatırım

Firmalar tarafından, hepsi firmanın sermaye stokuna eklenen, bina ve ekipman alımı ile envanterlere yapılan eklerdir (Eruygur, 2010: 6). Keynesyen modelde yatırımı belirleyen en önemli unsur faiz haddi olduğu, yatırım faiz haddi ile ters yönlü olarak değiştiği, faiz haddi artınca yatırımın azaldığı kabul edilmektedir (Ünsal, 2005: 139). Keynesyen modelde yatırımın faiz haddi ile arasında ters yönlü bir ilişki içinde olduğunu kabul etmesinin arkasında, faiz düşüncü yatırımın maliyetinin düşmesi ve dolayısıyla da ceteris paribus yatırımın karlılığının artması yatmaktadır.

Analitik olarak ifade edilmeye çalışıldığında, dikey eksenle faiz haddinin, yatay eksenle yatırımın yer aldığı bir düzlemde, negatif eğimli yatırım doğrusu, firmalar tarafından alternatif faiz hadlerinde yapılmak istenen yatırımı yansıtmaktadır. Yatırım doğrusunun eğimi yatırımın faize duyarlılığının tersine, doğrunun yatay eksenini kestiği nokta ile orijin arasındaki mesafe ise, otonom yatırıma eşittir. Otonom yatırım, yatırımın bir türüdür ve faiz haddi dışındaki unsurlar tarafından belirlenen yatırımın büyüklüğünü temsil etmektedir. Negatif eğimli doğru, faiz haddi düştükçe yatırımın arttığını göstermektedir (Ünsal, 2005:140).

Yatırımlar; sabit sermaye, konut ve stok yatırımlar olmak üzere üçe ayrılmaktadır: Sabit sermaye yatırımları, fabrikalar, makineler, iş yerleri ve üretim sürecinde kullanılan diğer dayanıklı malları içermektedir. Konut yatırımları ise yeni konut inşaatı için yapılan harcamalardır. Stok yatırımları da firmaların piyasaya sunmayıp bünyelerinde tuttıkları mamul, yarı mamul ve hammadde stoklarındaki değişmeyi ifade etmektedir.

Sermaye stokuna yapılan net ilaveler reel yatırım olarak tanımlanır. Ancak günlük konuşma dilinde sermaye piyasasında hisse senedi, tahvil, hazine bonusu ve mevduat sertifikası gibi gelir sağlayan menkul değerlerin alınması da yatırım olarak isimlendirilir. Fakat bu tür yatırımlar finansal yatırım olup makroekonomi açısından büyük önem taşımaz. Çünkü tek kişi veya bir firma açısından menkul kıymetin alımı finansal yatırım olurken bu menkul kıymetleri satanlar açısından menfi yatırım oluşacaktır. Ekonominin bütünü açısından değerlendirildiğinde sonuç nötr olacaktır.

Yatırımlar net ve gayrisafı yatırımlar olarak da ayrılmaktadır. Gayrisafı yatırım bir dönemde yapılan toplam yatırımları gösterirken net yatırım gayrisafı yatırımdan amortismanların düşülmesiyle elde edilmektedir. Net yatırım bir dönemde sermaye stokunda ortaya çıkan artışı ölçen bir kavramdır.

Konut yatırımları oldukça büyük devrevi dalgalanmalar gösteren bir yatırım türüdür. Konut yatırımları müstakil evleri içerdiği gibi çok daireli apartmanları da içine alır. Faiz oranlarının konut yatırımları üzerinde güçlü etkileri vardır. Bunun nedeni çoğu kere konutların 20-30 yıl gibi çok uzun vadeli ve vadesi boyunca eşit aylık taksitlerle geri ödenen kredilerle satın alınmasıdır. Bu durumda faiz hadlerinde çok küçük bir değişme her ay ödenecek taksit miktarı üzerinde çok büyük değişmelere yol açacaktır.

Stok yatırımlarının en ilginç yönü arzulanan ve arzulanan yatırım ayrımında kendini gösterir. Stok yatırımları iki durumda yüksek olabilir. Birisi, satışların beklenmedik şekilde düşmesi ve firmaların satılmamış stokları raflarında zorunlu olarak bekletmesidir ki bu sayede arzulanan stok yatırımları oluşur. İkincisi, stok yatırımları firmalar fazla stok tutmak istediği için yüksek olabilir. Bu iki durumun toplam talebin davranışı açısından ima ettiği hayli farklı sonuçlar vardır. Arzulanan stok yatırımlarının ülke çapında artması toplam talebin beklenmedik şekilde düşmesinin sonucudur. Diğer yandan planlanan (arzulanan) stok yatırımlarının yükselmesi, satışların artmakta olduğu yani toplam talebin yükseldiği bir durumu yansıtabilir.

Firmaların stok bulundurma nedenleri üzerinde yoğun araştırmalar yapılmış ve firmaların optimum stok yönetimi konusunda bir kısım teoriler geliştirilmiştir. Üç tür stok vardır: Ham maddeler, üretimi tamamlanmamış mallar (yarı mamuller) ve mamul (satışa hazır) mallar.

3.14. Ar-Ge Harcamaları

Ülkelerin uyguladıkları ekonomi politikaları ekonomik gelişme üzerinde büyük etkiler ortaya koyabilmektedir. Özellikle bir ekonominin performansının en önemli göstergelerinden biri olan ekonomik büyümenin kaynakları dikkate alındığında, teknolojik gelişme ve bunu kendi olanakları ile oluşturabilmenin önemli olduğu bir gerçektir. Eskiden bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ürettiği çelik ve enerji miktarı ile ölçülürken günümüzde bilişim teknolojileri ile elde edilen, işlenen, iletilen, saklanan, bilgi miktarı ile ölçülmeye başlanmıştır (Yıldız vd., 2010: 1). Gürak (2006: 18), doğanın sunduğu şeyler ve kas gücü veri iken uzun dönemde büyümenin kaynağının, “insanın zihinsel emeği” veya “yaratıcı zekânın ürünü olan teknolojik yenilikler” olduğunu vurgularken, Kutlu ve Taban (2007: 200), XXI. yüzyılda, ülkelerin gelişmişlik kriterlerinin, yapılan ihracat tutarları, fiziksel üretim miktarları ve istihdam oranlarının değil, nitelikli teknolojik üretim ve yatırım tutarının olduğunu ifade etmektedir (Ağır ve Utlu, 2010).

Teknolojideki gelişmeler, ekonomik gelişmeye daha geniş ve yeni ufuklar açmaktadır. Teknolojik gelişme ile elde edilen üretim metotlarının sanayiye uygulanmasıyla elde edilen yeni ürünün ya da geliştirilen mevcut ürünün sağladığı fayda, üretimde yeni metotlar için Ar-Ge (Araştırma-Geliştirme) faaliyetlerine yapılan harcamalardan daha büyük olabilecektir. Başka bir ifadeyle, Ar-Ge faaliyetleri için yapılan harcamalar bir yatırım niteliğindedir ve bu yatırımlar sonucunda elde edilecek karlar, Ar-Ge’ye yapılan yatırımlardan çok daha yüksek olacaktır (Yücel, 1997: 13).

Ar-Ge faaliyetleri, bilimsel ve teknolojik alanlardaki belirsizlikleri ortadan kaldırmak amacıyla, bilim ve teknolojinin gelişmesini sağlayacak yeni teknik bilgilerin elde edilmesi, yeni üretim yöntem-süreç ve üretim işlemlerinin araştırılması ya da

geliştirilmesi, tasarım ve çizim çalışmaları ile yeni teknikler ve prototipler üretilmesi, bir ürünün maliyet düşürücü, kalite-standart veya performansını yükseltici yeni teknik/teknolojilerin araştırılması ve yeni ve özgün tasarıma dayanan yazılım faaliyetleri olarak değerlendirilebilmektedir (Akbulak ve Akbulak, 2010: 11). Öte yandan, ithal edilen bir teknolojinin ülke sanayisine ve ekonomisine adaptasyon çalışması da Ar-Ge kapsamı içerisinde değerlendirilebilmektedir. Ar-Ge faaliyeti, denemelerin bitirilip ilk üretimin yapıldığı andan itibaren sona ermektedir. Başka bir ifadeyle, Ar-Ge faaliyeti sonucunda elde edilen ürün, pazarlanabilir hale getirildiği andan itibaren Ar-Ge projesi bitmiş sayılmaktadır.

Ar-Ge faaliyetlerinin belirleyici özelliği, yeni bilgilerin (üretim için gerekli olan bilgi; yenilik, buluş) üretilmesidir. Ar-Ge faaliyetleri sonucu yeni bir ürün ortaya çıkabileceği gibi, mevcut ürünleri daha düşük bir maliyetle üretme olanağı da doğabilmektedir. Ar-Ge'nin bir çıktısı olarak tüketicinin beğenisine sunulan ürünler, yurt içi ve yurt dışı pazarlarda; kalite, standart ve tüketici memnuniyeti ölçüsünde rekabete girerek, bir üstünlük sağlayabilmesi, mikro anlamda o sanayinin, makro anlamda ülke ekonomisinin rekabet üstünlüğünü göstermektedir. Öte yandan, Ar-Ge faaliyetleri, ekonomik amaçlı ürün geliştirme ve buna bağlı olarak refah artırıcı işlemlerin ötesinde, yeni tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi, enerji, su, çevre, gıda vb. alanlarda karşılaşılan sorunlara yeni çözüm yollarının bulunması, yeni iletişim tekniklerinin veya güvenlik araçlarının ortaya çıkartılması gibi daha geniş alanlara hitap edebilen açılımlara da sahiptir (Akbulak ve Akbulak, 2010: 7).

Bu bağlamda bütün bu işlemlerin toplamı, toplumun ekonomik, siyasi ve kültürel faaliyetlerinin bir göstergesidir ve bu faaliyetlerin artması bilim ve teknoloji politikalarına verilen önemle doğru orantılıdır. Dolayısıyla bir ekonomide bilim ve teknolojiye yapılan yatırımın sağladığı faydayı, başka hiç bir yatırım uzun vadede fazlasıyla sağlayamayacaktır (Yücel, 1997: 14).

Ulusların dünyada konumlarını belirleyen kriterlerin başında “teknolojik düzeyleri” gelmektedir. Gelişmiş ülkeler teknolojik yenilik düzeylerine göre birbirlerinin önüne geçmekte ve uluslararası rekabetten üstün çıkabilmektedirler. Bilim ve teknolojiyi ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürebilme becerisi, bugün genel olarak yenilik becerisi ve yetkinliği olarak ifade edilmektedir.

Ülkelerin teknoloji/yenilik yetkinliğini belirlemede, Ar-Ge harcamalarının GSMH' ye oranı; Ar-Ge hizmetlerinde çalışan bilim adamı-mühendis sayısı; patent sayısı; bilimsel yayın sayısı; bilgisayar, internet ve iletişim araçlarından yararlananların sayısı; toplam ihracat içinde yüksek teknoloji ürünlerinin oranı, gibi bazı göstergeler kullanılmaktadır. Teknolojik gelişmişlik göstergeleri açısından gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler karşılaştırıldığında büyük farklılıkların olduğu görülmektedir. Az gelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirebilmeleri için yukarıda sıralanan teknolojik gösterge düzeylerini, gelişmiş ülke düzeylerine doğru yükseltmeleri gerekmektedir.

Bir ülkede yapılan Ar-Ge harcamalarının çokluğu o ülkenin bilim ve teknoloji politikalarına verdiği önemi göstermesi açısından önemlidir. Ar-Ge harcamaları/GSMH değerleri yüksek olan ülkelerde bilim ve teknoloji politikalarına önem verildiği söylenebilir. Gelişmişlik düzeylerini yükseltmeyi amaçlayan ekonomiler, daha verimli üretmek ya da daha kaliteli üretmek zorundadırlar. Bunda başarılı olunabilmesi için de, ülkelerin bilim ve teknoloji geliştirme becerilerini arttırmaları gerekmektedir.

Dünyaca kabul gören bilim teknoloji göstergelerinden Ar-Ge'ye ayrılan payların eşik değerleri; Gayrisafi Milli Hasıla'dan (GSMH) Ar-Ge'ye ayrılan yüzde 1'lik pay ile 10.000 iktisaden faal nüfusa düşen 15 tam zamana eşdeğer araştırmacı personel sayısı

olarak sıralanmaktadır. Bunlar, ülkenin Ar-Ge yapabilme ve teknoloji üretebilme kabiliyetinin eşik değerleri olarak kabul edilmektedir (Yücel, 1997: 15). Gelişmiş ülkelerde bu oranlar; 10.000 iktisaden faal nüfusa düşen tam zamana eşdeğer 40'ın üzerinde araştırmacı ve GSMH' den yüzde 2'nin üzerinde bir pay şeklindedir (Bulut, 2005: 81). Gelişmekte olan ülkelerde Ar-Ge' ye GSMH' dan yüzde 1'in altında bir pay ayrılırken, tam zamana eşdeğer araştırmacı personel sayısı 10.000 iktisaden faal nüfusa 15 kişinin altında bulunmaktadır (Arioğlu ve Girgin, 2001).

3.15. Dış Ticaret

İktisat biliminin ortaya çıkışından bu zamana kadar iktisatçılar işbölümü ve uzmanlaşmanın yararları ve bunun ülkelerin gelişimi üzerindeki olumlu etkileri üzerinde durmuşlardır. Her ülkenin sahip olduğu doğal kaynaklar, teknik bilgi vb. bakımından her malın üretimi için yeterli donanımına sahip olmadığı düşünüldüğünde dış ticaretin bahsedilen ilkenin dünyadaki çeşitli ülkeler arasında uygulanması anlamına geldiğini söylemek daha mümkün olmaktadır.

Dünyadaki bütünleşme ve küreselleşme eğilimleri dış ticaretin önemini son yıllarda daha da artmasına neden olmuştur. Dış ticaret ile birbirinden uzak bölgelerdeki üretici ve tüketiciler ticari faaliyetler aracılığıyla ilişki kurmakta ve birbirlerinin makro ekonomik göstergelerini etkileyebilmektedirler. Ticari ilişkiler her şeyden önce toplumlar arası karşılıklı bağımlılık oluşturmakta, uluslar arası ilişkileri arttırmakta, artan uluslararası ilişkiler de ülkeyi kendi içinde bir dönüşüme zorlamaktadır. Bununla birlikte dış ticaretini başarıyla sürdüren ülkelerin ulusal gelirini ve refahını arttırdığı da gözlenmektedir.

3.15.1. Dış Ticaret ve Temel Göstergeleri

Bir ülkenin başka ülkelere belli bir dönemde mal alması ve bunlara mal satması dış ticaret olarak adlandırılmaktadır. Ülkeler genel olarak kendisinden nispi olarak daha bol ve ucuz bulunan üretim faktörlerini daha çok kullanarak ürettikleri malları ihraç etmekte, buna karşılık kendisinde nispi olarak daha az bulunan üretim faktörlerinin kullanılmasıyla üretilmiş olan malları ithal etmektedirler (Zortuk, 2002: 2).

Dünyada hiçbir ülke kendi kendine yeterli değildir. İç talep çığını gidermenin, dünya çapında tanınmanın, ülkelerle ekonomik, sosyal, siyasal anlamda birlikte olmanın yolu dış ticarettir. Dış ticaretin uluslar arası işlemlerdeki öneminin yanı sıra, belkide asıl önemli olan mikro ve makro yapıdaki ekonomik bağı ile ilgili olmasıdır. Bakıldığında dış ticaret birçok ekonomik sonuca yol açabilen neden konumundadır ve dolayısıyla ekonomik bir araçtır. Diğer yanı sıra ise, dış ticaret önemli bir ekonomik sonuç ve ekonominin politika araçlarından biridir.

3.15.2. İhracat

Bir ülkenin kendi ürettiği veya üretmeyip satın aldığı ürünleri bir başka ülkeye satması durumu ihracat olarak adlandırılmaktadır. Bir malın yabancı ülkelere döviz karşılığı yapılan satışına ihracat denir. Ürünün ihracata yönelik biçimde kaliteli ve uluslararası standartlara ve piyasa şartlarına uygun biçimde üretilmesinden, yurt dışında pazarlanması, reklam ve tanıtımının yapılması, dış satımının gerçekleştirilmesi, en uygun ambalaj ve nakliye biçiminin seçilmesi, ihracatçının ülkesindeki dış ticaret mevzuatını bilerek zamanında gerekli işlemleri tamamlaması ve ürünün istenilen yere

zamanında teslimine kadar uzanan çeşitli aşamalardan geçerek gerçekleşmektedir (Megep, 2008: 17).

- İhracat (fob) (a+b+c)
- a (İhracat)
- b (Bavul ticareti)
- c (Transit ticaret)

FOB (free on board) fiyatı, malın ihracatçının limanında gemiye / güverteye yüklendiği andaki fiyatıdır. Malın FOB fiyatı içerisinde geminin güvertesine yükleme anına dek yapılan masraflar da vardır (Utkulu, 2008: 6).

CIF (cost, insurance and freight) fiyatı ise malın ithalatçının limanına vardığı andaki fiyatı olup, maliyetin yanı sıra taşıma (navlun) ve sigorta masraflarını da içerir. Uygulamada ihracat genellikle FOB, ithalat ise CIF değerlerle ifade edilmekle birlikte, bazı kayıtlarda hem ithalat hem de ihracat FOB değeriyle gösterildiğinden, bir hesap hatası yapmamak ve yanılığa düşmemek için, verileri analiz ederken ve mukayeseler yaparken dikkatli ve özenli olmanın yanı sıra durumu açıkça belirtmek de gereklidir.

3.15.3. İthalat

Bir ülkenin başka ülkeler tarafından üretilmiş malların satın alınmasıdır. Özel kişiler, kuruluşlar ve kamu kuruluşları aracılığıyla yapılır. İthalat dış ülkelere getirilen tüm mal ve hizmetleri ifade etmektedir. Makro ekonomik analizde ithalat, gelir harcama akımından bir sızıntı olarak kabul edilir. Dolayısıyla toplam talebi azaltıcı bir etkiye sahiptir. İthalat ihracatla birlikte dış ödemeler bilançosunda dış ticaret bilançosunu oluşturmaktadır (Zortuk, 2002: 21). İthalatın alt kalemleri şu şekilde sınıflandırılabilir:

- İthalat (fob) (a+b+c-d)
- a. İthalat (cif)
- b. Altın ithalatı
- c. Transit ticaret
- d. Navlun ve Sigorta

Başka ülkelerde üretilmiş malların, ülkedeki alıcılar tarafından satın alınmasıdır. Dış alım olarak da nitelendirilebilir. İhracatın karşısıdır ve onunla birlikte bir ülkenin dış ticaret dengesini oluşturur. İthalat, özel ya da tüzel kişilerce kamu iktisadi kuruluşları ya da devlet tarafından doğrudan yapılabilir.

3.15.4. Dış Ticaret Hacmi ve Dengesi

Dış ticaret hacmi, ihracat ve ithalatın toplamıdır. Bu değer, özellikle ülkenin GSYİH veya başka büyüklükler ile oranlanarak ülkenin dışa açıklığı, dış dünyaya bağlılık derecesi vb. alanlarda önemli bir göstergedir.

Dış Ticaret dengesi, özellikle ülkenin dış ticaretten ne yönde ve hangi yoğunlukta etkileneceğine dair güçlü bir gösterge olarak kabul edilir. Uluslararası mukayeselerde de sıkça kullanılır. İhracat>İthalat ise “dış ticaret fazlası”, İhracat<İthalat olduğunda “dış ticaret açığı” söz konusudur. Sürekli ve yapısal nitelik taşıyan ve üstelik zamanla sürdürülemez bir yapıya dönüşen dış ticaret açıkları özellikle

dış finansman sorunları ile karşılaşılmasına neden olmaktadır. Cari işlemler dengesi, ülkenin ödemeler bilançosu içerisinde ana hesaplardan birisi olup, dış ticaret dengesini, hizmetler dengesini ve yatırım gelir-gider dengesini de kapsamakta ve böylece söz konusu işlemlerin tümüyle ilgili bir dengeyi yansıtmaktadır. Bu yüzden ülkenin dış ticaret dengesi açık verirken cari işlemler dengesinin fazla vermesi olasıdır. Dış ticaret dengesinin cari işlemler dengesi ve ödemeler bilançosu içinde sahip olduğu önem, dış ticaretle ilgili işlemlerin diğerlerine nazaran ülkenin daha temel ve önemli döviz gelir ve giderlerini oluşturmasından kaynaklanır (Utkulu, 2008: 7).

3.16. Dış Borçlanma

Belli bir süre sonra ödemek üzere para ya da para benzeri değerli şeylerin geri verilmek üzere alınmasına genel olarak borçlanma adını veriyoruz. Devlet borçlanması ise; bir devletin ya da devlet kuruluşlarının kendi kaynakları dışındaki diğer kaynaklardan kredi sağlamasıdır. Devletin dış borçlanması ise, yabancı kaynaklardan sağlanan, alındıkları ya da geri ödemeleri sırasında meydana gelen ve ulusal gelir üzerine artırıcı veya azaltıcı etkide bulunan ve uluslararası ilişkiler sonucu doğan transfer akımlarıdır. Dış borçlanma farklı bir tanımla, bir devletin ya da devlet kuruluşunun dış kaynaklardan mali ya da reel gelir sağlamasıdır. Diğer bir deyişle, ülke içinde yerleşik kuruluş ve kişilerin, ülke dışında yerleşik kuruluş ve kişilerden kısa, orta ve uzun vadeli dış kredi sağlamasıdır (Adıyaman, 2006: 21).

3.16.1. Dış Borçlanmanın Nedenleri

Yerli sermaye birikiminin yetersiz olmasından dolayı istenen üretim ve yatırım düzeyinin sağlanamadığı gelişmekte olan ülkeler için dış finansman kaynakları büyük bir öneme sahip olmakta, bu da başlıca dış yardım, dış borç ve uluslararası sermaye akımı (portföy ve doğrudan yabancı yatırımlar) yoluyla mümkün olmaktadır (Karagöz, 2007: 100).

Devletin borçlanmasının en büyük nedeni devletin gelir kaynaklarının harcamaları karşılayamamasıdır. Başka bir ifadeyle borçlanmanın ana nedeni bütçe açıklarıdır. Bütçe açıklarının çeşitli sebeplerinin olması borçlanmanın da çeşitli sebepler doğrultusunda gerçekleşmesi anlamına gelir (Şeker, 2006: 80).

Dış borçlanma, ülkeye büyük faydalar ve imkanlar sağlayacak yatırım projelerinin uygulamaya geçirilmesinde büyük önem arz etmektedir. Borçlanılan yılda ülkenin harcama imkanları arttığından, yatırım kapasitesi artacaktır. İç borçlanmada kaynakları artırma imkanı yokken dış borçlanmada iç kaynaklara ekstra bir kaynak söz konusudur. Bir ekonominin dış borçlanmaya başvurma nedenleri şu şekilde özetlenebilir (Bilginoğlu ve Aysu, 2008: 3):

- ✓ Ülkedeki sermaye piyasasının gelişmemiş olmasından dolayı iç borçlanmaya gidilememesi halinde,
- ✓ Ekonomik kalkınma sürecinin başlatılması ve sürdürülmesinde etkili olan büyük ölçekli yatırımların finansmanı için,
- ✓ Hammadde, ara ve yatırım mallarının ithalatı için gerekli olan döviz ihtiyacının karşılanmasında,
- ✓ Ödemeler dengesindeki açıkların giderilmesi için,
- ✓ Olağanüstü durumlardan (doğal afet, savaş, kriz dönemleri vb.) kaynaklanan harcamaların bütçe imkanlarıyla karşılanamaması durumunda,

- ✓ Artan savunma harcamalarının finansmanı için,
- ✓ Kronikleşen bütçe açıklarının finanse edilmesinde,
- ✓ Fiyat istikrarının korunması için,
- ✓ Vadesi gelmiş borçların ödenmesinde dış borçlanmaya başvurulmaktadır

3.16.2. Dış Borçların Sınıflandırılması

Dünya Bankasının, dış borçları ve dış borç unsurlarını göstermek üzere kullandığı standart yaklaşımda ülkelerin dış borçlanmaları genel olarak üç boyutta görülmektedir. Bunlar; vadeleri itibariyle dış borçlar, borçlananlara göre dış borçlar ve kreditorlere (alacaklılara) göre dış borçlardır (Ceyhan, 2010: 17).

Çeşitli kaynaklarda, yukarıda bahsedilen dış borç sınıflandırmaları dışında başka, farklı ayrımlara da gidilmektedir. Bunlardan biri, resmi kaynaklı ve özel kaynaklı dış borçlar sınıflandırmasıdır. Resmi kaynaklı dış borçlar; ikili finansman devletlerarası borçlanmalar, çok yanlı finansman yani uluslararası mali kurumlardan borçlanmalar olarak ifade edilir. Özel kaynaklı dış borçlar ise, ticari bankalardan yapılan borçlanmalar ve uluslararası sermaye piyasalarında yapılan tahvil ihraçlarıdır (Kocaoğlu, 2005: 11).

Vadeleri İtibariyle Dış Borçlar: Bir borcun vadesi, borcun alındığı tarihten itibaren ya da borcun anlaşma tarihinden son anapara ödeme tarihine kadar olan süreyi kapsamaktadır. Vadelerine göre dış borçlar kısa vadeli, orta ve uzun vadeli borçlar olmak üzere üç şekilde sınıflandırılmaktadır (DIŞBORÇLAR, 03.06.2014, www.disborclar.nedir.com).

Kısa Vadeli Dış Borçlanma: Dış borçlanmanın vadesi bir yıl veya daha az bir süreyi kapsıyorsa kısa vadeli borçlanmadan söz edilmektedir. Kısa vadeli borçlar daha çok para piyasasından sağlanmakta ve ülkelerin kısa süreli likidite sorunlarını (sıcak para) çözmek için kullanılmaktadır. Yurt dışında yerleşik kişilerce Merkez Bankasında açılan kredi mektupları, döviz tevdiat hesapları, kısa vadeli poliçeler, ticari bankalarda açılan mevduatlar, kabul kredileri, mevduat sertifikası ve finansman bonosu ihraçları, akreditifler kısa vadeli borçlanma araçları olarak görülmektedir (Bölükbaş, 2012: 16).

Orta ve uzun vadeli dış borçlar: Vadesi bir yıldan daha uzun olan kredileri kapsamaktadır. Orta ve uzun vadeli dış borçların en çok görülen ve alışılmış olan türleri program ve proje kredileridir. Yeniden finansman ve borç erteleme kredileri de bu gruba girer. Bu krediler, genelde, ülkenin ekonomik kalkınmasına yönelik olarak sağlanan kredilerdir. Temel amaç, kalkınmanın zorunlu kıldığı sermaye ve yatırım mallarının finansmanının sağlanmasıdır (http- 11).

Program kredileri: Program kredileri, genel olarak, ikili anlaşmalarla sağlanan ve ülke içinde yerleşik ithalatçı kuruluşların kullanımına açık olan bir kredi türüdür. Herhangi bir projeye bağlı olmadığından proje kredilerine göre daha esnek bir yapıya sahiptir. Mal ve hizmetlerin sadece belli bir ülkeden ithal edilmesi şartının bulunması durumunda, bu tür kredilere “bağlı program kredileri” adı verilmektedir. Eğer mal ve hizmetlerin belli bir ülkeden ithal edilme zorunluluğu yoksa, bu durumda krediler “bağımsız program kredileri” adını almaktadırlar (DIŞBORÇLAR, 04.06.2014, www.disborclar.nedir.com).

Proje kredileri: Proje kredilerinde amaç, belli bir projeye ilişkin mal ve hizmet ithalatının finansmanının oluşturulmasıdır. Kredilerin kullanım yöntemleri çeşitli kredilere göre değişmekle birlikte, genel olarak kullanım dönemi projenin bitiş süresine göre sınırlandırılmıştır. Proje kredilerini krediyi veren kuruluşlara göre çeşitli biçimlerde sınıflandırmak mümkündür. Eğer proje kredileri, ikili ve çok taraflı

anlaşmalarla hükümetlerden sağlanıyor ise bunlara “resmi (imtiyazlı) proje kredileri” adı verilmektedir. Proje kredileri, satıcı firmalardan veya yabancı bankalardan sağlanıyor ise “ticari proje kredileri” adını almaktadırlar. İmtiyazlı proje kredilerinde, proje maliyetinin tamamı, sağlanan dış kredi ile karşılanırken, ticari proje kredilerinde proje maliyetinin ancak % 80’i veya % 85’i krediden karşılanmaktadır. Geri kalan % 15 veya % 20’lik miktar “peşinat ödemesi” (advance payment) olarak satıcı firmalara verilmektedir. Peşinat kredileri genellikle 5-6 yıl vadeli olarak ve değişken faizle milletlerarası para piyasalarından temin edilmektedir.

Proje kredilerinde borçlu, merkezi hükümet veya kamu yahut da özel sektör kuruluşlarından biridir. Program kredilerinde kullanıcılar hemen hemen bütün ithalatçı kuruluşlar olabildiği halde, proje kredilerinde kullanıcı bir veya birkaç kuruluş olmaktadır.

Yeniden finansman ve borç erteleme kredileri: Bu krediler genellikle, mevcut olan borçların ödenmesinde ortaya çıkan riskleri azaltmak amacıyla alınan kredilerdir (DIŞBORÇLAR, 04.06.2014, www.disborclar.com).

3.16.3. Dış Borç Stoğu

Dış borç stoğu, belirli bir tarih itibariyle, devletin, KİT’lerin ve özel sektörün uluslararası para piyasalarından ve ekonomik kuruluşlardan yaptığı borçlanmanın seviyesidir. Döviz giriş ve çıkışlarının açıkça görüldüğü Ödemeler Dengesi’nin incelenmesiyle, dış borç stoğundaki değişimlerin nerelerden kaynaklandığı tespit edilebilir. Ödemeler Dengesinin yanı sıra, yurtdışı anapara ve faiz ödemeleri de ele alındığında, o dönem içerisinde neden borçlanıldığı analiz edilebilir (EKONOMETRE, 05.06.2014, www.ekonometre.net)

3.16.4. Dış Borç Yüğü

Dış borçların ülkenin dışsattım gelirleri, toplam döviz gelirleri ya da milli gelir içindeki payı biçiminde hesaplanan ve dış borçların iktisadi etkinlikler üzerindeki baskısını gösteren oran kastedilmektedir (EKONOMETRE, 05.06.2014, www.ekonometre.net)

Borçlanma ile milli gelir düzeyi arttırılmak istenmek ve bu durum dış borçlanma halinde açık bir biçimde görülmektedir. Örneğin, dış borç alındığında milli gelir düzeyi alınan borç miktarı kadar artar. Diğer taraftan borç ödendiğinde ise, milli gelir de borcun anaparası artı faiz ödemeleri arasındaki negatif fark borç yükü olarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle Borç yükü, dış borçlara ödenen faiz ile borcun kapital olarak kullanımının marjinal produktivitesi arasındaki farktır. Ancak, milli gelirdeki artış borcun anaparasını içermemektedir. Borçlanma ile güdülen amaca göre, milli gelirde neden olunacak gelir artışının vergisiyle, borcun faiz giderleri ödenilmek istenmektedir. Böyle bir durumda ise borç yükü söz konusu olmamaktadır. Borçlanma nedeniyle milli gelirde neden olunan gelir artışı ile faiz ödemeleri arasındaki pozitif fark ise, borçlanmadan sağlanan kazancı ya da refah artışını göstermektedir. Borç yükü, borçlanma nedeniyle toplum refahında azalma meydana gelmesi olarak da tanımlanabilir. Dış borç yükünün artması özellikle ihracat üzerinde baskı yaratır. Bu durum ihracat gelirlerini olumsuz yönde etkiler. Çünkü ihracatı arttırma baskısı, uluslararası piyasada ihraç mallarının fiyatlarını düşürmektedir (SORUNCEVAPLIYALIM, 06.06.2014, www.soruncevapliyalim.com).

3.17. Cari İşlemler Dengesi

Son yıllarda sıkça duyulan terimlerden birisidir “cari açık”. Çoğu kimse bir yerlerde cari açık ile ilgili bir şeylerden bahsederek ekonomik görünüm ile ilgili bir yargı ortaya koymaya çalışır. 1990’lı yıllarla birlikte (küreselleşme eğiliminin hız kazanması) yaşanan yüksek cari açıklar, ekonomilerin krizlerle karşı karşıya gelmelerine neden olduğu gerekçesiyle “kötü bir makroekonomik gösterge” olarak nitelenmektedir. Peki nedir cari açık? Cari açık olursa ne olur? Kamudan kaynaklanması ya da özel sektörden kaynaklanması bir şeyi değiştirir mi? vs gibi konular aşağıda tartışılacaktır.

Cari işlemler dengesi denildiği zaman, Ödemeler Bilançosu içerisindeki dört (4) ana hesaptan (1. Cari İşlemler Hesabı 2. Sermaye- Finans Hesabı 3. Net Hata Noksan 4. Resmi Rezervler) birincisi akla gelmektedir. Cari işlemler denildiğinde bir ülkenin başka ülkelerle yapmış olduğu, mal-hizmet ve gelir hesapları sonucunda döviz kazandırıcı ve kaybettirici işlemler kastedilmektedir. Aşağıdaki kategorize cari işlemler hesabının bileşenlerini göstermektedir:

A. Cari İşlemler Dengesi

1. Dış Ticaret Dengesi

- Mal İhracatı
- Mal İthalatı
- Parasal Olmayan Altın

2. Hizmetler Dengesi

- Taşımacılık
- Turizm
- İnşaat Hizmetleri
- Sigorta Hizmetleri
- Finansal Hizmetler

3. Gelir Dengesi

- Ücret Ödemeleri
- Doğrudan Yatırımların Gelirleri (faizler; kar payı; hisse geliri vs.)
- Pörföy Yatırımları Gelirleri

4. Cari Transferler

Dış ticaret (Mal) dengesi, en geniş anlamıyla, yurtdışında yerleşkelerin yurtdışında yerleşiklere sattıkları malların değeri ile yurtdışında yerleşiklerin yurtdışından aldıkları malların değeri arasındaki farktır (Eğilmez ve Kumcu, 2011: 214). Ayrıca mal ticareti reel ekonomideki gelişmelerin en somut örneğidir. Çünkü ulusal ekonomide üretim, teknoloji, verimlilik, vs. gibi alanlarda gerçekleşen uzun dönemli gelişmelerin bir sonucu olarak düşünebilir (Seyidoğlu, 2009: 318). Toplam mal ithalatı ile toplam mal ihracatı arasındaki farka dış ticaret bilançosu (balance of trade) adı verilir.

Hizmet dengesi, mal ithalatı ve ihracatı dışında, yurtiçinde yerleşiklerle yurtdışında yerleşik ekonomik birimler arasındaki hizmet ticaretini içerir. Bu kapsamda önemli ekonomik faaliyetler şunlardır: taşımacılık, navlun, turizm, inşaat hizmetleri, finansal hizmetler, sigorta (Eğilmez ve Kumcu, 2011: 215)

Yurtiçindeki yabancı sermaye şirketlerinin faaliyetlerinden kazanıp yurt dışına transfer ettikleri karlar, ülkeye yapılan uzun ve kısa süreli yabancı mali yatırımların geliri olarak dışarıya gönderilen paralar (faiz ve temettü) ve dış borçların faizleri bu grupta yer alır. Belirtmek gerekir ki, uluslararası dolaysız yatırımlar ve portfolyo yatırımlarının kendisi sermaye hesabı kapsamına girer. Oysa bu yatırımların gelirleri (kar, faiz veya temettülerin transferi) sermaye faktörünün hizmetlerinden yararlanmanın bedeli sayılarak cari işlemlere kaydedilir (Seyidoğlu, 2009: 319).

Ülkeler arasında bağış ve hibe şeklinde yapılan işlemler, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının yurtiçindeki yakınlarına gönderdikleri paralar bu gruba girmektedir. Karşılığında hiçbir ödemede bulunmak gerekmediği için, bu tür işlemlere tek yanlı veya karşılıksız transfer (unilateral transfer) denmiştir.

Cari işlemler hesabı için yukarıdaki kategorize, başka bir ifadeyle net ihracat gelirleri, mal ve hizmet ihracatı ile mal ve hizmet ithalatı; sermayenin yurtdışı hizmetlerinden elde edilen net faiz, kira ve kar gelirleri yani net dış varlıklardan sağlanan gelir ile net karşılıksız transferler şeklinde de ifade edilebilir.

Bu işlemler sonucunda eğer bakiye pozitifse, cari işlemler hesabının fazla (cari fazla) verdiği; eğer bakiye negatifse cari işlemler hesabının açık (cari açık) verdiği söylenir. Denklik durumu ise Cari İşlemler Hesabı Dengesini ifade etmektedir.

Cari işlemler dengesindeki en önemli alt kalem, dış ticaret dengesi denilen mal ticaretinden (mal ihracatı ile mal ithalatı) oluşmaktadır. Çünkü cari dengeyi şekillendiren en önemli kısım burasıdır. Eğer cari fazladan söz ediliyorsa ihracat fazlası; cari açıktan söz ediliyorsa da ithalat fazlası söz konusu demektir. Başka bir ifadeyle, cari açıktan söz edilmesi, bir ekonominin gelirinden daha fazlasını harcaması, ürettiğinden daha fazlasını tüketmesi (tasarrufların azlığı) anlamına gelmektedir. Yani Bir ekonomide cari açık varsa tasarruf açığı da var demektir.

Cari açık bir problem olarak görülürken, üretim yapısı dış dünyaya bağımlı olan (ithalata bağımlı) Türkiye gibi çoğu ekonominin kendi dinamikleriyle dengeye gelememesi (tasarruf yatırım dengesini sağlayamaması) özellikle cari açığın ne kadar olması gerekliliğinden çok, sürdürülebilirlik kavramını ön plana çıkartmaktadır. Sürdürülebilirlik için bazı göstergeler kullanılmakla birlikte, en önemlilerinden birini Cari Açık/GSYİH değeri oluşturmaktadır. İktisat yazınında bu oranın yaklaşık %4 - 5'e yaklaşması bir eşik değer ve kriz sinyali olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla cari açık finanse edildiği takdirde bir sorun olarak görünmemektedir.

1980'li yıllara kadar cari açıklar konusunda iyimser görüşler hakimdir. Buna göre,

- “Yatırım artışı sonucu oluşan cari açık doğaldır, böyle oluşan cari açığın bir sorun olarak görülmemesi gerekmektedir. Kamu kesiminde (bütçede) önemli açıklar yoksa ve özel tasarruf oranı da gerilemiyorsa, cari açıktan çekinmek ve dolayısıyla bir politika önlemi de almak gerekmez.”,
- “Eğer cari açık kamu kesiminden kaynaklanmıyor ve özel kesimin davranışları ile belirleniyor ise, bir önlem almak gerekmez.”,
- “1980’lerde IMF’deki başlıca iktisatçılar da “kamu kesiminde önemli açıklar yoksa cari açık için endişe etmek ve önlem almak gerekmez” görüşündeydiler.

Bu iyimser görüşler özellikle 1978-1979 Türkiye, 1982 Brezilya, Meksika ve Şili’de yaşanan bunalımlar sonucunda tersine çevrilmiş, bir çok iktisatçının cari açıkla ilgili bakışı değişmiştir. Özellikle 1994-1995 Meksika krizinden sonra IMF, “nereden kaynaklanırsa kaynaklansın, büyük cari açıklar sürdürülemez” görüşünü benimsemiştir.

Cari açığın finanse edilmesi, sürdürülebilmesi, üzerine farklı görüşler ileri sürülmektedir. Öncelikle açıklar, sermaye-finans hesabındaki fazlalıklarla finanse edilebilmektedir. Yalnız buradaki asıl vurgu, sermaye- finans hesabındaki uzun vadeli ve borç yaratmayan kalemlerdir. En çok istenilen ise, doğrudan yabancı sermayenin ülkeye gelmesi ile ilgilidir. Diğer taraftan, dış borçların vadelerinin uzaması, dış borçların GSYİH içerisindeki payının en azından artmaması da sürdürülebilirlik adına önemlidir. Burada çok önemli başka bir durum ortaya çıkmaktadır o da ülkenin kolayca yabancı sermayeyi çekebilmesi ve/veya borçlanabilmesi meselesidir. Bu sadece içinde bulunulan dönem için değil gelecekte ekonominin içinde bulunduğu ortamla da (beklentiler) ilgilidir. Yabancı sermaye güven duymalıdır; borç veren kreditorler borç vermede gönüllü olmalıdır, dünyadaki fon akışını engelleyen unsurlar olmamalıdır. Başka bir ifadeyle, daha yüksek bir dış dünya faiz oranı vb. gibi nedenlerle yurtdışı kaynakların yerli ülkeye gelmesi engellenmemelidir (HUSEYİNAGIR, 08.06.2014, www.huseyinagir.com).

3.18. Yabancı Sermaye

Sermaye birikimi, iktisatçılar tarafından, iktisadi kalkınmanın temel dinamiği olarak kabul edilmektedir. Yani, sermaye birikimindeki yetersizlik bazı ülkelerin ekonomik anlamda geri kalmasının büyük sebeplerindendir. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik yapıyı dönüştürerek gelişmiş ülkeler seviyesine çıkabilmeleri için çok fazla sermaye birikimine ihtiyaç duydukları kesindir.

Çünkü bu ülkeler, “fakirliğin kısır döngüsü” adı verilen bir süreç yaşamaktadırlar. Dolayısıyla, gelişmekte olan ülkelerdeki düşük gelire bağlı olarak, yatırım ve tasarrufların da düşük olmasına neden olabiliyor. Bu ülkelerdeki tüketimi daha da kısmak çoğu zaman mümkün değildir. Zaten az olan yatırım ise, ülkenin mevcut sermaye birikimine olan katkının da yeterli olmadığı anlamına gelir. Diğer taraftan gelişmekte olan ülkelerde de iktisadi kalkınma ve ekonomik büyüme için yeni yatırımların artarak devam etmesi bir zorunluluktur. Bu noktada doğrudan yabancı sermayenin bu eksikliği gidereceği ve gelişmekte olan ülkelerin sermaye birikimine katkı yapacağı açık bir şekilde gözlemlenebilir (Kar ve Tatlısöz, 2010)

Dolayısıyla sanayileşmiş ve gelişmiş ülkeler ve bunun yanında gelişme yolunda olan ülkeler yabancı sermaye olarak ifade edilen yabancı özel doğrudan sabit sermaye yatırımlarını kendilerine çekebilmek için büyük çaba harcamaktadırlar. Bunun sebebi, yabancı sermayenin bu ülkelerin ekonomilerine sağlamış olduğu sermaye (dış kaynak), yeni teknoloji, modern know-how, yönetim becerisi, pazarlama katkısı ve ihracat imkanı gibi pek çok yararları vardır.

Yabancı sermayenin ülkeye sağladığı bu yararları maksimize edebilmek için, her şeyden önce yabancı sermayeye karşı peşin hükümden uzak bir şekilde yaklaşmak, ülkenin çıkarları ile yabancı sermayeli kuruluşların çıkarları arasında akılcı bir denge kurmak gerekir.

Türkiye gibi gelişme yolunda olan ülkelerde ekonomik sorunların başında “kaynak yetersizliği” gelmektedir. Çünkü, ekonomik kalkınma için yatırım yapılması bir zorunluluktur. Yatırım olmadan kalkınma (gelişme) sağlanamaz, üretim artmaz. Bu sebeple yatırımlar ekonominin kalkınma sürecinde büyük bir öneme sahiptir (Karluk,

2001: 97-98).

Bir ülkenin karşılığını sonradan ödemek üzere dış kaynaklardan elde edip ekonomik gücüne ekleyebileceği mali veya teknolojik kaynaklara yabancı sermaye denilmektedir (Yılmaz, 1988: 45). Uluslararası alanda oluşan sermaye hareketleri genelde üç grup içinde tanımlanmaktadır. Bunlar kısaca banka kredileri, portföy yatırımları ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarıdır. Günümüzde her bir sermaye hareketinin yönü ve miktarı dünya ekonomisindeki gelişmelere paralel olarak değişebilmekte, bu da ülkelerin ekonomik durumuna doğrudan etki etmektedir.

Son yirmi yılda dünyada mal ve hizmetlerin üretim ve tüketiminde küreselleşme eğilimi giderek artmaktadır. 1980 yılında yabancı sermaye hareketleri Dünya GSMH'sinin sadece %5'ini oluştururken, son yıllarda bu oranlarda çok önemli artışlar yaşanmaktadır (Demircan, 2003: 100).

3.18.1. Portföy Yatırımları

Portföy yatırımları, tasarruf sahiplerinin uluslararası sermaye piyasalarında bir takım riskleri üstlenmek koşuluyla bir takım kazançlar (faiz, temettü vb.). elde etmek amacıyla hisse senedi, tahvil ve diğer sermaye piyasası araçlarına yaptıkları yatırımlardır (Sağlam, 2003).

Portföy yatırımları içerdikleri araçların likiditesinin yüksek menkul kıymetlerden oluşması nedeniyle, yatırım yapılan ülkeye her an yüksek miktarda likidite sağlamasının yanı sıra giriş yapılan ülkeyi de her an terk edebilmektedir. Bu nedenle kalkınmanın finansmanına katkıda bulunabildikleri gibi, ülke ekonomisinde enflasyon baskısı, ulusal paranın aşırı değerlenmesi ve cari işlemler dengesinin kötüleşmesi şeklinde olumsuz etkiler de yaratabilmektedirler. Bu yüzden portföy yatırımları iyi bir dış kaynak gibi görünse de aslında tehlike arz eden durumları da göz ardı edilemez (Alp, 2000: 180-199).

Ekonomide sıcak para olgusunun uluslararası kısa vadeli spekülatif sermaye hareketlerini ifade ettiği belirtilmektedir. Tahvil, hisse senedi ya da diğer mali yatırım araçlarına yapılan, doğrudan yatırım şeklinde gerçekleşmeyen ve örgütlenmiş piyasalarda işlem gören yatırımlardır. Dolaylı yatırım olarak da adlandırılan portföy yatırımlarının ülkeye giriş ve çıkışı özellikle elektronik ortamda gerçekleştirilen işlemler sayesinde oldukça kısa süreli olabilmekte ve yatırımlar risk gördükleri anda kolaylıkla portföylerini boşaltabilmektedirler (Gökkaya, 2006).

Kısa bir dip not verecek olursak, 1990-97 döneminde gelişmekte olan otuz ülke verileri kullanılarak yapılan bir araştırmada doğrudan yabancı yatırımların portföy yatırımlarından iki misli fazla olduğu bulunmuştur.

3.18.2. Doğrudan Yabancı Sermaye

Ülkeler arasındaki sermaye hareketleri, ticaret ve yabancı yatırımların önündeki engeller, ulaşım ve iletişim maliyetleri azaldıkça, firmalarında neyi nerede ve nasıl üretecekleri ve kime satacakları konusundaki tercihleri genişlemektedir. Böylece, bir yandan sınırları dış ülkelere açılan endüstri ve firmalar hızla çoğalırken, diğer yandan bu piyasalardaki rekabet sertleşmektedir.

Hepsinden önemlisi firmaların ülke dışındaki yatırımları arttıkça uluslararası üretim de artmakta ve bu yatırımlar, yalnızca ulusal piyasaların genişlemesine katkıda bulunmayıp aynı zamanda daha büyük ve geniş ölçekteki bölgesel ve küresel piyasaları da ortaya çıkarmaktadır. Doğrudan yabancı sermaye akımları küreselleşmenin ayrılmaz

bir unsur olarak dünya ekonomisine şekil veren faktörlerin başında gelmektedir. Uluslararası şirket birleşme ve devralmalarının yönlendirdiği doğrudan ve dolaylı yabancı sermaye akımları son yıllarda dünya ekonomisinin toplam gayrisafi yurtiçi hasılası, mal ve hizmet ihracatı gibi önemli bazı göstergelerinden çok daha hızlı bir büyüme kaydetmiştir (Yıldırım vd., 2007: 305)

Doğrudan yabancı yatırımın tanımını ise şu şekilde yapabiliriz. Bir ülkede bir firmayı satın almak, yeni kurulan bir şirket için kuruluş sermayesini sağlamak, mevcut bir şirketin sermayesini arttırmak yoluyla diğer bir ülkede bulunan şirketlere yapılan ve kendisiyle birlikte teknoloji, işletmecilik bilgisi ve yatırımcının kontrol yetkisini de beraberinde getiren yatırımdır (Karluk, 2001: 100).

Yabancı bir pazara girmeyi düşünen bir firmanın önünde farklı üç seçenek bulunmaktadır. Birincisi, malları kendi ülkesinde üretip, yabancı bir ülkeye satmak kaydıyla ihracat yapmak, ikincisi, piyasasına girmek istediği ülkedeki bir firmaya kendi teknolojisini ve marka ismini kullanmasına izin vererek, lisans anlaşması yapmak ve üçüncüsü ise, piyasaya doğrudan sermaye yatırımı yapmak kaydıyla girmektir (Oksay,1997). Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını özel bir sermaye transferi olarak ele alıp değerlendirmek mümkündür. Fakat bu özel sermaye transferinin iki özelliği vardır. Bunlar;

Doğrudan yatırım bir sermaye transferi olmakla birlikte, aynı zamanda teşebbüs, teknoloji, risk taşıma ve organizasyon aktarımı da sağlamakta ve bu sebeple işletmelerin sadece kuruluş ve teçhizatının finansmanı olarak değerlendirilmektedir. Doğrudan yatırım bu rolünden dolayı, işletmecilik ustalığı ve know-how'ı da beraberinde getirmekte, ayrıca rekabet faktörünü ülkeye sokmaktadır.

Genellikle doğrudan yatırımlar, sanayi sektörüne yöneliktir ve daha çok A ülkesinden B ülkesine sermaye transferi şeklinde değil, A ülkesinin X sanayi dalından, B ülkesinin X sanayi dalına akış şeklindedir. Özellikle doğrudan yatırımlar, iki sanayi kesimi arasında bir sermaye akışı özelliği taşımaktadır (Karluk, 2010: 100-101).

3.18.2.1. Doğrudan Yabancı Sermayenin Ülke Ekonomisine Katkıları

Her ne kadar üzerinde ortak bir düşünceye varılmamış olsa da, yabancı doğrudan yatırımların büyüme ve kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek isteyen ülke ekonomilerine faydaları konusunda birbiri ile kısmen ya da tamamen örtüşen ya da birbirini tamamlayan birçok görüş ifade edilmektedir. Yabancı doğrudan yatırımlar, bazı çalışmalara göre, verimlilik ve hizmetlerin kapsamı yönünden büyük oranda olumlu etkiye sahiptir. Rekabetin şiddetli olduğu sektörlerde bu olumlu etki daha da belirgindir. Yabancı doğrudan yatırımların, bir başka görüşe göre ise, en büyük faydası ülke halkının hayat standardını yükseltmesidir. Bu ise düşen fiyatlar, daha kaliteli mallar ve ürün ve hizmetler arasında seçim yapabilme imkanı ile olmaktadır. Sektörde ve tedarikçilerde artan verimlilik ve üretim milli gelirin artmasına dolaylı olarak katkıda bulunur. İstihdam yönünden ise bu yatırımların etkisi ya tarafsız ya da olumlu olmuştur (Kaymak, 2005: 42).

Yabancı sermayenin yöneldikleri ülkelerde olumlu ve olumsuz etkilerinin olabileceği açıktır. Yatırımı alan ülke bu etkilerin olumlu olan kısmından yararlanmak isterken, olumsuz etkilerini en aza indirmeye çalışır. Doğrudan yabancı yatırımın olumsuz yönleri ise, ev sahibi ülke ekonomisinin kilit sektörlerini yabancı ülkelerin denetimi altına sokması, ekonomik bütünlüğü bozması, gümrük vergileri ve ithalat yasakları gibi koruyucu dış ticaret kısıtlamalarını asması, yerli şirketler karşısında yabancı şirketlere haksız rekabet üstünlüğü sağlaması, aşırı kar transferleriyle o ülkenin

ödemeler dengesini sarsması, yatırımcının yeni teknolojiyi kendi ülkesinde üreterek ev sahibi ülkeye bu teknolojiyi ithal etmek suretiyle teknolojik bağımlılık yaratması olarak sınırlandırılabilir.

3.18.2.2. Doğrudan Yabancı Sermayeyi Belirleyici Faktörler

Uluslararası Ticaret Teorisi'nin temeli "Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi"ne dayanır. David Ricardo'nun formüle ettiği bu teoriye göre her ülke, göreceli olarak hangi malları daha ucuza üretiyorsa o malların üretiminde uzmanlaşması gerekmektedir. Bu çerçevede de üretiminde uzmanlaştığı malı ihraç edecek, diğer ülkenin uzmanlaştığı ürünü de ithal edecektir. Temeli Adam Smith'in "Mutlak Üstünlükler Teorisi"ne dayanan liberal yorumun amacı, Smith'in kitabına adını veren "Ulusların Zenginliği"ne ulaşmaktır. Bu liberal teorinin temeli, ortak çıkarın zenginlik yaratacağıdır. Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi uluslararası ticaretin temel mantığını açıklayabilse de doğrudan yabancı sermaye yatırımları daha karmaşık bir model gerektirdiğinden klasik teorinin kapsamı dışında ele alınmıştır. Doğrudan yabancı sermaye yatırımları daha karmaşık, stratejik, ekonomik modellerin, hipotezlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Görgün, 2004: 28).

Ülkeler yabancı sermaye yatırımlarını çekebilmek için çok çeşitli faktörler kullanmakta; DYY ise çok çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Gelişmiş ülkeler rekabet güçlerini ve kârlarını arttırabilecekleri bir ortam ararken; sermaye ve teknolojik açıdan yetersiz gelişmekte olan ülkeler ise, yabancı sermaye için uygun ortam hazırlama çabasıdadırlar. DYY oluşturan nedenler, sermaye sahipleri ve bu tür yatırımları ülkesine çekmek isteyen ülkelerin çıkarışan çıkarları doğrultusunda farklılaşmaktadır. Bu nedenle, yatırım yapan çokuluslu şirketin beklentilerinin, yatırım alan ülkenin beklentileri ile örtüşebildiği oranda, yatırım her iki ülke yararına olacaktır (Karluk, 2002: 467).

Yetişmiş işgücüne ve esnek işgücü piyasalarına olan ihtiyaç, bilgiye dayalı teknolojilerin uygulanmasında ve tüketiciye yönelmiş girişimci, iletişim ve satış kabiliyetleri olan işgücüne talebi arttırmaktadır. Yabancı sermaye, bu tür ucuz işgücünün bulunduğu ülkelere yönelmektedir. İşletmelerin daha geniş pazarlara ulaşabilmesi amacıyla küreselleşmesi sonucunda üretim, hizmetler ve sonraki hizmetlerin hedef pazarda veya yakınında olması zorunluluğu da diğer bir etkidir. Bilgiye dayalı endüstrilerin gelişmesi, bu alanda rekabetin oldukça yoğun olması nedeniyle yeniliklerin, bilginin ve enformasyonun bulunduğu yerlere yatırım yapma arzusu gelişmektedir (Özyıldız, 1998: 46).

Uzun vadeli karşılaştırmalı üstünlük sağlayan bölgelerde ana şirketin üretim faaliyetlerini destekleyen diğer üretim faaliyetlerinin yoğunlaştırılması maliyetleri azaltan bir etkidir. Böylelikle ana şirkette, gerekli alt yapısı genişlemeye, destekleme faaliyetlerine, promosyona ve arza açık olan bölgelere yatırım yapma arzusu oluşmaktadır.

Girdilerin, üretimin küreselleşmesindeki gelişmelere bağlı olarak artan oranda uluslararası bir karakter kazanması sonucunda, yatırım yapacak şirketler için yatırım yapılacak yerin önemi artmaktadır. Üretimde otomasyon ve yeni teknolojilerin kullanımının artması, sanayide geleneksel işgücü becerilerinin üretim sürecindeki önemini azaltmaktadır (Özyıldız, 1998). Gelişmekte olan ülkelerdeki yurt içi tasarrufların, hızlı bir ekonomik kalkınmayı finanse edecek durumda olmaması, bu ülkelerin DYY'yi ülkelerine çekmek istemelerinde etkili olan önemli bir faktördür. Hükümetler tarafından uzun vadeli doğrudan yabancı sermaye girişi, kalkınmanın bir parçası olarak

görülmekte; ülkedeki gelir oluşumu, sürdürülebilir büyüme, yatırımların artırılması, ihracat, döviz dengesi, ödemeler dengesi, enflasyon, faiz oranları ve vergi gelirleri gibi makro büyüklükleri olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir (Özyıldız, 1998: 47).

DYY'nin ülkedeki endüstriyel verimliliği artırması, ülke içinde ekonomideki teknolojik gelişmelerin yakından takip edilmesi ve rekabetin artması nedeniyle üretilen ürünlerin nitelik, kalite, miktarının ve üretim kapasitesinin yükseltilmesinin etkili bir rol oynaması gelişmekte olan ülkeler için yabancı sermayeyi cazip kılmaktadır. İşsizlik probleminin yoğun olduğu ülkelerde, üretim ve istihdamı artırıcı, işgücü niteliklerini yükseltici etkileri bulunmaktadır. Ayrıca, DYY yapan şirketler, beraberinde getirdikleri mevcut diğer pazarlara, sahip oldukları yavru şirketlerin de girebilmeleri imkânını sağlarlar (Seyidoğlu, 2003: 80).

Yukarıda bahsedilen faktörler nedeniyle, gelişmekte olan ülkeler DYY'yi ülkelerine çekme çabasına girmişlerdir. Bu durum, ülkelerin dönemler itibarıyla farklı özelliklere sahip olmasını gerektirmiştir. II. Dünya savaşının hemen ertesinde, merkez ülkelerin ihtiyaç duyduğu hammaddeye sahip olmak yeterli bir koşul iken; 1970'lerde ucuz işgücü yatırım yapılması için önemli bir kriter olmuştur. Bu açıdan küreselleşen dünya ekonomisinde sadece ucuz işgücü yeterli bir kriter olmayıp, tamamlayıcı politikalar zorunlu hale gelmiştir. Hükümetler yatırım indirimi, gümrük vergilerinden bağışıklık veya taksitlendirme, ucuz kredi gibi teşvik tedbirleri ile yabancı sermayeyi yatırım yapmaya özendirirler. Teşvik tedbirleri yabancı sermayeyi çekmekte tek başına etkili değildir.

Ancak, özellikle çok uluslu şirketlerin bu gibi teşvik tedbirlerinden ziyade, siyasi ve ekonomik istikrara, söz konusu ülkenin dünya ticaret sistemine ve bu sistem bünyesinde oluşturulan anlaşmalara ne ölçüde katıldığına daha çok önem vereceği söylenebilir (Kula, 2003: 38). DYY'yi çekmekte etkili olan politikalar arasında ekonomik entegrasyonların ticaret engellerini aşmak amacıyla yapılan yatırımlar da gösterilebilir. Bu argüman, ekonomik entegrasyon bölgelerine yönelik DYY'nin artışını açıklamaktadır. Bölgesel ekonomik entegrasyonların yapılma sebeplerinden birisi DYY'de artış sağlamaktır (Kula, 2003: 38).

3.19. Gelir Dağılımı

Gelir eşitsizliği ekonomi biliminde farklı okullar ve anlayışlar (Klasik, Sosyalist, Keynesyen, vb.) tarafından her dönemde geniş bir tartışma platformu bulmasına rağmen; sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan sanayi kapitalizmi döneminde ayrı bir önem kazanmıştır. Burjuva sınıfının sanayi devrimi sonrası kârlarını aşırı derecede yükseltmesi buna karşın ücretlerin yükselmemesi hatta düşmesi, gelir eşitsizliği sorunun açık bir şekilde su yüzüne çıkması ile sonuçlanmıştır. İktisat literatüründe 1960'lı yıllara kadar sermaye birikimi ve büyüme gibi uzun dönem ekonomik sorunlarla uğraşmış, gelir eşitsizliği sorunun zaman içinde çözüleceği varsayılmıştır. Oysa özellikle gelişmekte olan ülkelerde hızlı ekonomik büyümeye rağmen, gelir dağılımı giderek bozulmuş, iktisadi ve sosyal sorun olarak görülmesine neden olmuştur (Öztürk, 2010: 60).

Gelir dağılımı, bir ülkede, bireyler, hane halkları, toplumsal gruplar, bölgeler ya da üretim faktörleri arasında belirli bir dönemde üretilen milli gelirin bölüşümüdür. Gelir, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamada aracı olduğu için gelir temelindeki bir eşitsizlik, ücretsiz erişimin olmadığı her temel ihtiyaç alanında (örn. temiz içme suyu) insanlar arasındaki eşitsizliği doğurur (Candaş, 2010: 9).

Gelir dağılımını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır ve bu faktörlerin etkinliği ekonomik yapının niteliğine göre değişiklik göstermektedir. Bu yüzden etkilerini net bir şekilde belirlemek oldukça zordur. Genel olarak bir ülkenin gelir dağılımını etkileyen faktörler şu şekilde sıralanabilir (Yumuşak ve Bilen, 2008).

- ✓ Kazanç ve gelir getiren değerlerin dağılımına (meslekler, toprak, sermaye gibi),
- ✓ Eğitim, sağlık hizmetleri ve barınma imkânları gibi kamu mal ve hizmetlerin sağlanması ve bunların dağılımı,
- ✓ Hem kamu hem de özel transfer ödemelerinin miktarına ve yönetimine,
- ✓ Vergi sistemine.

Gelir dağılımının bağlı olduğu faktörlerden yola çıkarak, beşeri sermaye yatırımlarının gelir dağılımını belirleyen önemli unsurlar arasında yer aldığı söylenebilir.

3.19.1. Gelir Dağılımının Sınıflandırılması

3.19.1.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Gelirin üretim faktörü sahipleri arasındaki dağılımını gösterir. Başka bir ifadeyle, üretilen mal ve hizmetlerin emek faktörünün fiyatı olan ücret, sermaye faktörünün fiyatı olan faiz, doğal faktörün fiyatı olan rant ve girişimcinin üretimden payına düşen kar arasındaki dağılımıdır. Bu dağılım, milli gelirin çeşitli sosyal sınıflar arasındaki dağılımını göstermeyi amaçlar. Ancak, sosyal tabakalaşma emek sahibi, sermayedar, toprak sahibi ve müteşebbisler diye dörtlü sınıfa indirgenemeyecek kadar karmaşıktır. Bu yüzden, çeşitli sosyal sınıfların milli gelirden aldıkları paylar hakkında kabaca bilgi verir. Ayrıca bu tür dağılım, sosyal sınıfların kendi içinde var olan farklılıkları da göstermez (Pehlivan, 2009: 24).

3.19.1.2. Kişisel Gelir Dağılımı

Milli gelirin ülke nüfusunu oluşturan kişiler veya tüketici birimler (hane halkı) arasındaki paylaşımı gösteren bir dağılımıdır. Sosyal sınıf farklılıkları bu dağılımda önemsenmez. Gelirin kaynağı ve bileşimi kişisel gelir dağılımında önemli değildir, önemli olan miktardır. Ayrıca bireylerin milli gelirden aldığı payın, ücret, kâr, rant ya da faiz olmasının bir önemi yoktur. Birey bunlardan sadece birine sahip olabileceği gibi hepsine de sahip olabilir. Kişisel gelir dağılımında önemli olan ne kadar gelir elde ettiğidir, bu geliri ne adla elde ettiğin önemsenmez (Pehlivan, 2009: 24)

3.19.1.3. Bölgesel Gelir Dağılımı

Toplam milli gelirden ülkenin farklı bölgelerinin aldığı payı gösterir. Bu gelir dağılımı, ülkenin gelişmiş ve az gelişmiş bölgeleri arasındaki farklılıkları gösterir. Bölgesel gelir dağılımı hesaplamalarında, ülke genellikle coğrafi bölgelere, yerleşim birimlerinin niteliği (kır ya da kent olması) ya da gelişmişlik düzeyine göre bölgelere ayrılarak analiz yapılır.

Bölgelerin kültürü, coğrafi yapısı, iklimi, nüfus dokusu farklı olduğundan gelişmişlik düzeyi de gelir dağılımı da farklılık gösterir. Bu eşitsizlik gelişmiş ülkelerde

de görülmektedir. Örneğin, İtalya'nın kuzeyinin güneyine kıyasla daha zengin ve gelişmiş olması (Aykaç vd., 2013: 7-8).

3.19.1.4. Sektörel Gelir Dağılımı

Ekonomideki farklı üretim sektörlerinin toplam milli gelirden aldıkları payı gösterir. Tarım, hizmet ve sanayi sektörlerinin milli gelirden aldığı payı ve bunların zaman içinde seyirlerini yansıtır. Sektörel gelir dağılımı hesaplamalarıyla, zaman içinde yaşanan değişikliklerin hangi sektörün lehine veya aleyhine değiştiği gözlemlenebilir.

Sektörel gelir dağılımı, ayrıca ülkenin kalkınmış düzeyi hakkında bilgi veren önemli bir göstergedir. Örneğin, tarım kesiminin milli gelirden aldığı pay gelişmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelere kıyasla çok düşük iken, hizmet sektörünün aldığı pay çok yüksektir. Benzer şekilde, Türkiye’de de tarım kesiminin milli gelirden aldığı pay 1950’li dönemlerde yüksek iken, Türkiye’nin gelişme seyrine takiben tarım sektörünün milli gelirdeki payı zamanla azalırken, sanayi sektörü artmıştır (Aykaç vd., 2013: 8).

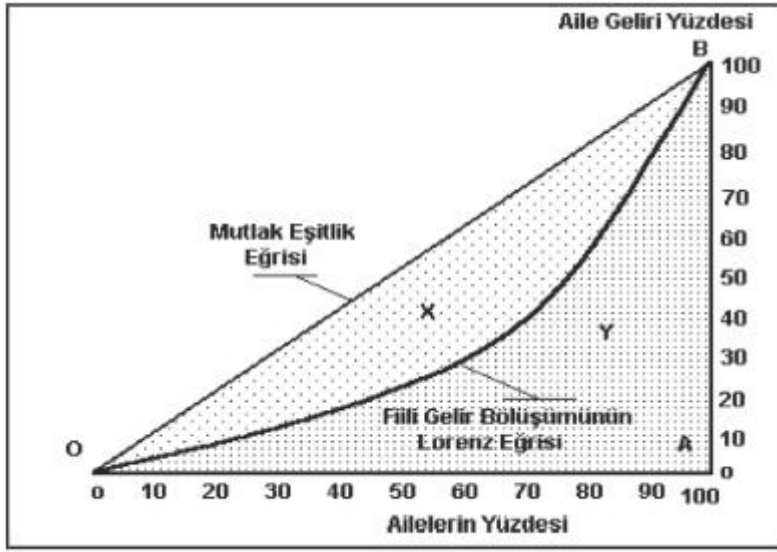
3.19.2. Gelir Dağılımı Eşitsizlik Ölçütleri

Literatürde çok sayıda ölçü gelir dağılımını ölçmek için kullanılmaktadır. Lorenz eğrisi, Gini katsayısı, değişim aralığı, yüzde paylar analizi, aralık ölçüsü, ters U hipotezi, pareto katsayısı ve Atkinson eşitsizlik ölçüsü bunlardan bazılarıdır. Ancak, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) gelir eşitsizliği ölçümünde Gini Katsayısı, Lorenz Eğrisi ve yüzde payları analizi ölçümelerini kullanmaktadır (Pehlivan, 2009: 42).

3.19.2.1. Lorenz Eğrisi

Yoğunlaşma eğrisi olarak da adlandırılır, Amerikalı istatistikçi Marx Lorenz (1905) tarafından geliştirilmiştir. Lorenz eğrisi, gelir dağılımındaki eşitsizliği grafiksel olarak göstermenin yollarından biridir. Lorenz eğrisinin yatay ekseninde nüfusun birikimli (kümülatif) yüzde payları, dikey ekseninde ise birey ve hane halklarının elde ettikleri gelirin birikimli (kümülatif) yüzde payları yer alır. Nüfusun yüzde kaçının gelirin yüzde kaçını aldığını gösteren noktaların birleştirilmesiyle Lorenz eğrisi elde edilir. Gelirin bireyler arasında eşit dağıtıldığı noktaların birleşimin geometrik yeri ise, şekilde de görüldüğü gibi (OB) doğrusunu yani “Mutlak Eşitlik Eğrisi” verir ve mutlak eşitlik doğrusu her bir eksenle 45 derecelik bir açı yapar.

Lorenz eğrisinin mutlak eşitlik eğrisinden uzaklaşıp çukur hale gelmesi, gelir paylaşımında eşitsizliğin olduğu anlamına gelmektedir. Yani lorenz eğrisiyle eşitlik hattı arasındaki alan ne kadar büyükse, gelir dağılımı da adaletten o kadar uzaktır (Kubar, 2011: 231; Yaşın, 2010: 8)

Şekil 3.1: Lorenz Eğrisi

3.19.2.2. Gini Katsayısı

Gelir eşitsizliğini ölçmede yaygın olarak kullanılan Gini katsayısı, lorenz eğrisinden hesaplanmaktadır. Gini katsayısı lorenz eğrisi ile mutlak eşitlik doğrusu arasındaki alanın (X), yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi, mutlak eşitlik doğrusu altında kalan üçgenin alanına oranıdır. Yani $X / (X+Y)$ dir. Gini katsayısının değeri 0 ile 1 arasında değişir. Katsayının yükselmesi gelir dağılımında adaletsizliğin arttığını, düşmesi ise gelir dağılımında eşitsizliğin azalması anlamına gelmektedir (Eğilmez, 2014: 8).

3.19.2.3. Yüzde Payları Analizi

Milli gelirden pay alan tüm birey ya da hane halkları, %5'lik 20 gruba, % 10'luk 10 gruba veya %20'lik 5 gruba ayrılarak en düşük gelirli yüzdelik dilimden en yüksek gelirli yüzdelik dilime doğru sıralanarak, gelir eşitsizliği incelenmektedir. Nüfusun tümü için lorenz eğrisi ve ondan elde edilen Gini katsayısı gelir eşitsizliği ile ilgili bir ortalama verirken, yüzde payları analizi ile alt ve üst dilimler arasındaki farkı ve gelir uçurumunun boyutunu yansıtır (Pehlivan, 2009: 43-44).

3.20. Enerji İthalatı

Son yıllarda dünya üzerinde birbirine eklemlenen piyasalar vasıtasıyla ve taşıma maliyetlerindeki azalmalar nedeniyle, herhangi bir ülkede üretilen bir ürün çok çabuk bir şekilde başka ülkelere de ulaştırılabilmektedir. Dolayısıyla benzer ürünleri üreten ülkeler arasında rekabet oldukça önemli bir kavram haline gelmektedir.

Bu bağlamda üretim maliyetlerinin çok büyük bir kısmını oluşturan enerji maliyetleri, ürün fiyatlamasını da baş aktörü konumuna gelmektedir. Eğer herhangi bir ekonomi bir başka ülkeye göre daha ucuza üretim maliyetlerine katlanabiliyorsa, piyasada daha fazla söz sahibi oluyor anlamına gelmekle birlikte, enerjiye dışarıdan bağımlı olmayan bir ülke olarak da daha güçlü bir konumunda olmaktadır.

Diğer taraftan, özellikle cari açık problemi olan ülkeler, enerjide dışa bağımlı ülkeler iseler, bu durum cari işlemler hesabında bir baskıyla sonuçlanmaktadır. Özellikle Türkiye gibi enerji üretiminde (fuel oil- doğalgaz vs.) yeterli kaynaklara sahip olmayan ekonomiler, ithalata bağımlılıklarından dolayı, enflasyondan cari işlemler hesabı açıklarına kadar birçok makroekonomik göstergede ciddi problemler yaşamaktadırlar.

Enerji, hareket edebilme kabiliyeti olarak tanımlanabileceği gibi, gerek emeğe gerekse makineye dayalı üretimde gerekli güç kaynağı miktarı olarak tanımlamak mümkün olabilmektedir. İlk çağlardan bugünlere kadar, artan nüfus ve gelişen teknoloji gibi çeşitli nedenlerde artan enerji ihtiyacından dolayı enerji kaynakları ve üretim metotları birçok değişiklik geçirmektedir.

Bu değişim ve dönüşümün ciddi anlamda belirlendiği dönem ise sanayi devrimi ile makinelerin üretimdeki yerini sağlam bir konuma alıp artık teknolojik makinelerin çalışmasında insan gücünün ya da hayvan gücüne dayalı enerji temininin yetersiz kalması oluşturmaktadır. Çünkü artık yeni teknolojileri süreklilik gerektiren enerji akışına ihtiyaç duyduğu gibi toplulaştırmış insan ya da hayvan gücünden çok daha fazla bir kuvvete de ihtiyaç duyulmaktadır.

Devam eden süreçte ise enerji; günden güne artarak kalkınmanın temeli olan sanayileşmede, refahın göstergesi olan nihai tüketimdeki enerji yoğunluğunda ve de sulama sorunlarının olduğu yerlerde dahi yoğun tarımsal üretim yapılmasına olanak verdiği için tarımsal üretimde vazgeçilmez bir unsur olarak konumlanmaktadır. Ayrıca ekonomik anlamda gelişmişlik ve refah seviyesinin ölçütlerinden birisi de artık kişi başına düşen elektrik tüketiminin yüksekliğidir.

Günümüzde her ülkede aynı düzeyde tabii enerji kaynağı bulunmadığından ülkeler nükleer enerji santralleriyle bu açığı kapatmaya çalışıyor ya da yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelerek enerji kaynaklarının ithalatını kısmayı deniyorlardır. Enerji kaynağından yoksun olan ülkeler “enerji fakiri ülkeler” olarak da tanımlanmaktadır.

İçerisinde bulunan elementlerin dönüşümü ya da taşıdığı yükün evrilmesiyle güç açığa çıkartan maddeleri enerji kaynağı olarak tanımlayabiliriz. Genel olarak en temel ayırım geleneksel ve yenilenebilir enerji kaynakları olarak ikiye ayırmak mümkündür. Geleneksel enerji kaynakları fosil yakıtlar olarak adlandırılan, petrol, doğalgaz ve kömürden oluşmaktadır. Diğer bir geleneksel enerji kaynağı ise nükleer enerjidir. Yenilenebilir enerji kaynakları olarak da, hidro-elektrik enerjisi, jeotermal enerji, güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, biokütle enerjisi kategorileri bulunmaktadır.

Dünya genelinde petrol rezervleri Ortadoğu, Kuzey Afrika, Orta Asya, Meksika Körfezi, Latin Amerika ülkeleri, Kuzey kutbu çevresi önde gelen bölgeler olarak göze çarpmaktadır. 2012 verilerine göre, Dünya toplam petrol üretiminde %13.1’lük pay ile Suudi Arabistan lider konumundayken, %12.6’lık pay ile Rusya ve %9.3’lük pay ile ABD sıralamadaki diğer ülkelerdir. 2011 verilerine göre petrol ihracatında ise durum üretimden farklı bir tablo sergilemektedir, çünkü gelişmiş ülkeler ürettikleri petrolü kendi iç piyasasında kullanırken bir çok petrol üreticisi az gelişmiş ülke ihracat yoluna gitmektedir. Şekil 1’de daha net görüldüğü üzere, ihracatta 353 Mt(milyon ton) ile yine Suudi Arabistan lider konumda iken, 247mt ile Rusya ve 122mt ile İran takipçi ülkeler arasındadır. Amerika Birleşik Devletleri dünyanın 3.büyük petrol üreticisi olmasına rağmen 500 mt (dünya toplam petrol ithalatının %25’i) ile en büyük petrol ithalatçısı konumundadır. ABD’yi, 251 mt net petrol ithalatı ile Çin takip etmektedir (EIA Key World Statistics, 2013).

Dünya doğalgaz üretim rakamlarına baktığımızda, dünyadaki toplam üretim içinde %19,8'lik pay ile ABD lider konumdayken, %19,1'lik pay ile Rusya ve %4,7'lik pay ile Katar takipçi konumundalar. Şekil 2'ye bakıldığında, Rusya net ihracatçı konumdayken Katar ve Norveç diğer takipçi ülkelerdir. Net ithalatçı ülkeler sıralamasında ise Japonya, Almanya ve İtalya ilk 3 sırada yer almaktadır(EIA Key World Statistics 2013).

EIA Key World Statistics 2013, 2012 verilerine göre, dünyada kömür üretim payları içerisinde, yüzde 45'lik payın Çin olduğunu göstermektedir. ABD yüzde 12 ile, Hindistan, yüzde 7,6 ile Endonezya'da yüzde 5,7 ile Çin'i takip etmektedirler. Diğer yandan dünyada en önemli ihracatçı ülkeler olarak Endonezya e Avustralya görünürken net ithalatçı konumunda olan ülkeler ise, Çin başta olmak üzere, Japonya Hindistan ve Kore gelmektedir.

2012 verilerine göre Dünya'da nükleer enerji üretimi oranlarına bakıldığında ise, ABD dünya üretiminin yaklaşık yüzde 32'sini üretmektedir. Yüzde 17 ile Fransa yüzde 6,7 ile Rusya ve yüzde 6 ile de Kore sıralanmaktadır. Diğer taraftan nükleer enerjinin elektrik üretimindeki payları incelendiğinde de 2011 rakamlarına göre Fransa nükleer enerjisinin yaklaşık yüzde 80'inin elektrik üretimine kullanılmaktadır. Ukrayna yüzde 46, Kore yüzde 30, ABD yüzde 19, İngiltere yüzde 19, Almanya yüzde 18, Rusya yüzde 16,4, Kanada yüzde 14,7, Japonya yüzde 10 ve Çin de yüzde 1,8 ile sırasıyla Fransa'yı takip etmektedir (EIA Key World Statistics, 2013).

Dünya'da Hidro-elektrik Enerji Üretim Payları ve Hidro-elektrik Enerjisinin Elektrik Üretimindeki Payları da dikkate alındığında, 2011 verilerine göre, yine Çin dünyada yaklaşık yüzde 20'lik oranla en fazla hidroelektrik enerjisi üretmektedir. Brezilya, Kanada ve ABD diğer sıraları oluşturmaktadır. Hidroelektrik enerjisi kullanarak en fazla elektrik üreten ülkeler ise sırasıyla, yüzde 95 Norveç, yüzde 80 Brezilya, yüzde 69 Venezuela, yüzde 60 Kanada ve yüzde 44,3 İsveç gelmektedir.

3.21. Para Arzı

Bir ekonomide belirli bir anda dolaşımda bulunan her türlü paranın toplam miktarı para arzı olarak adlandırılmaktadır. Başka bir ifadeyle, para arzı; piyasadaki banknot ve madeni para ile hane halklarının, firmaların ve ticari bankalar ile diğer mevduat toplayan kurumlardaki çeşitli mevduatların toplamlarından oluşmaktadır. Ekonomide, nakit paradan şirket varlıkları üzerinde hak doğuran araçlara kadar, farklı finansal varlıklar bulunmaktadır. Bu nedenle para arzının genel kapsamı, ekonomik ve finansal sistemin gelişmişlik düzeyi, ödeme araçlarının çeşitliliği gibi faktörlere bağlı bulunmaktadır. Bunlardan hangilerinin para olarak kabul edildiğine bağlı olarak değişlik parasal büyüklük tanımlamaları yapılmaktadır (Afşar, 2013: 21).

Para arzına ilişkin çeşitli tanımlar bulunmaktadır (Merkez Bankası 2013: 6):

- ✓ M1= Para değişim aracı olarak kullanılan kısmını ifade eden dar tanımdır.
- ✓ M2= Paranın tasarruf aracı olarak da kullanılan kısmını da içeren m1 e göre daha geniş tanımdır.
- ✓ M3= para ve paranın yakın ikamelerini içeren en geniş tanımdır.
- ✓ M1= Dolaşıma Çıkan Banknot+ Madeni Para+ Türk Lirası Mevduat+Yabancı Para Vadesiz Mevduat
- ✓ M2= M1+ Türk Lirası Vadeli Mevduat + Yabancı Para Vadeli Mevduat
- ✓ M3= M2+ Repo+Para Piyasası Fonları+ İhraç Edilen Menkul Değerler

Muamele yaklaşımını yansıtan M1 para arzı doğrudan doğruya ve istendiği anda hiçbir kısıtlama olmaksızın ödemelerde kullanılabilen finansal varlıkları içerir. M1'i oluşturan varlıklar likittir. M1, dolaşımdaki paraya ek olarak üzerine çek yapılabilen yani ödemelerde doğrudan kullanılabilen banka hesaplarını da içerir. Bunlar Türk lirası ve yabancı para cinsinden vadesiz mevduat hesaplarıdır.

M2, likidite yaklaşımına dayanan para arzı tanımı olup M1'e ilave olarak Türk lirası ve yabancı para cinsinden vadeli mevduatları da içermektedir. Bunların mübadelelerde kullanılabilmesi için vazgeçilen faiz şeklinde bir maliyete katlanması gerektiği gibi istendiği anda da bankadan çekilme durumu yoktur.

M3 ise daha geniş bir para stoku tanımıdır ve M2'ye ek olarak insanların çoğu kez göremediği bir kısım mali varlıkları içerir. Bu mali varlıklar repo hesapları ve para piyasası fonları olarak M3 para arzına dahil edilmektedir (Yıldırım, 2010: 91).

Para arzı artığında, para talebinin sabit kaldığı varsayımı altında kısa vadede faizler düşer, yatırımlar artar. Hane halklarının sahip oldukları para miktarı arttığından harcama eğilimleri de yükselir. Tüketim talebi artınca, firmalar artan talebi karşılayabilmek ve üretim miktarını artırabilmek için daha çok iş gücü ve sermaye mali talebi eder. Hisse senedi fiyatları artar, firmalar daha çok borçlanır. Uzun vadede para arzı artmaya devam ederse özellikle ekonomik büyüme uzun vadeli dengenin üzerinde çıkarsa fiyatlar genel seviyesi yükselmeye başlar. Buda uzun vadede enflasyona neden olur. Ayrıca para arzındaki artış uzun vadede gayri safi yurt içi hasılanın artışını beraberinde getirmez.

Ampirik çalışmalarda en sık kullanılan finansal sektör göstergelerinden biri geniş tanımlı para arzının gelire oranıdır ($M2/Y$). Bu gösterge ekonomideki parasallaşmanın derecesinin ölçütüdür. $M2/Y$ oranı halkın bankacılık sistemini kullanımı hakkında bilgi verir. Doğal olarak bu oranın yüksek olması finansal piyasaların gelişmişliğinin göstergesi sayılabilir. M2'den farklı olarak $M2Y$ döviz tevdiat hesaplarını da bünyesinde barındırır. Bu oran bankacılık sistemindeki mevduatların bir bölümünün yabancı paralardan oluştuğu göz önüne alındığında kullanılması gerekli bir büyüklüktür (Ağır, 2003: 66).

4. T-BRICS ÜLKELERİ: MAKROEKONOMİK PERFORMANS KARŞILAŞTIRMASI

Bu ana başlık altında öncelikle BRICS ülkelerini, mümkün olduğunca açık, coğrafi, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan değerlendirilebilecek tanıtıcı bilgiler verilmektedir. Daha sonra, 2011 yılı verileriyle BRICS ülkelerinin dünya göstergeleriyle karşılaştırılacak şekilde, ekonomik ve sosyal göstergeleri, satınalma gücü paritesine (SGP) göre gelir (GSYİH) değerleri, sektörel büyüme oranları, ülkelerin mal dış ticaret istatistikleri ile ticari partnerleriyle yaptığı istatistiksel göstergeler toplulaştırılarak sunulmaktadır. Bu genel bilgi paylaşımının ardından, bu yüksek lisans tezinin de çalışma alanını oluşturacak olan, BRICS ekonomileri ile Türkiye'nin makroekonomik göstergeleri tartışılmaktadır.

4.1. BRICS Ekonomilerine Bakış

BRICS ekonomileri ve bu ülkelerin neden bu şekilde adlandırıldıkları ile ilgili tartışmalara önceki bölümlerde yer verilmişti. Bundan dolayı bu alt başlıkta ülkelerin farklı bir tanıtımı yapılmaktadır.

4.1.1. Brezilya

Şekil 4.1. Brezilya Haritası

35 yıl boyunca ithal ikameci ekonomi politikalarının uygulandığı kapalı bir ekonomi olan Brezilya, 1990'lı yıllardaki serbestleşme çabalarının sonucunda özellikle otomotiv sanayi ve altyapı modernizasyonunda özelleştirme ve doğrudan yabancı yatırımlar sayesinde önemli gelişmeler yaşamıştır (DEİK, 2012: 3).

Brezilya, Latin Amerika ve Karayipler bölgesindeki en büyük ve ürün çeşitliliği en fazla olan sanayi merkezidir. Brezilya, tarım ürünleri (kahve, soya, şeker kamışı,

kakao, pirinç, kakao, mısır, portakal, pamuk, buğday, tütün), canlı hayvan ürünleri (et, tavuk eti), ağaç ürünleri (kağıt, kağıt hamuru), deri ve ayakkabı ile mineral ve metal ürünlerinde (demir-çelik ve alüminyum) dünya çapında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olan bir ülkedir.

Asya ve Rusya krizleri, Brezilya ekonomisini aşırı değerlenmiş döviz kuru ve gittikçe kötüleşen cari hesap dengesi ile yakalamıştır. 1995 yılında uygulamaya konulan yönlendirilmiş sabit kur sistemi ile 1997’de Asya krizinin yol açtığı finansal karışıklık döneminde ayakta kalmayı başaramamış ancak Rusya krizinden 5 ay sonra Ocak 1999’da çökmüştür. Ekonomideki yavaşlama 2001 yılına kadar sürmüştür.

Brezilya krizini tetikleyen temel faktör, Rusya’da yaşanan devalüasyon ve Rusya’nın dış borçlara yönelik moratoryum ilan etmesinin olumsuz etkilerini yaşayan yabancı yatırımcılar olmuştur. Yine, Rusya krizinden bire bir etkilenmeyen ancak, IMF destekli istikrar programı altında kriz yaşayan Rusya örneğinden dolayı fonlarını geliştirmekte olan ülke ekonomilerinden çekme kararı alan sermaye çevrelerinin de, Brezilya krizi üzerinde tetikleyici bir etkisi olmuştur. Brezilya krizinin en çarpıcı yönlerinden birisi, Meksika, Tayland ve Güney Kore deneyimlerinin aksine, finansal sektör zayıflıklarının krizin tetikleyici faktörü olmamasıdır.

Brezilya’da kayıt dışı ekonomi 1998 yılında resmi GSMH’nın % 29’unu oluşturmaktadır (Schneider ve Enste, 2000). 2001 yılında bu rakam %38,2 ye yükselmiştir (Prokhorov, 2001: 48-49). Brezilya’da kayıt dışılıkla mücadele için harcama belgelerinin üzerinde “piyango numarası” olduğunu görüyoruz. Bu uygulama Brezilya’nın bazı eyaletlerinde örneğin Sao Paulo’da yıllardır başarı ile sürdürülüyor. Dünyada gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan ve her geçen gün dünya ticaretinde önem kazanan Brezilya, Güney Amerika’nın en büyük ekonomisine sahiptir ve küreselleşen dünya piyasalarındaki birçok sektörde ilk sıralarda yer almaktadır.

Günümüzde en çok ihracat yapan 20 ülke arasında bulunan Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin gibi yüksek potansiyeli olan ülkeler arasında görülmektedir. Bununla birlikte Brezilya’nın dünya ekonomisindeki bugünkü yerine kolay bir şekilde ulaştığı da söylenemez. Tarihinde iki kriz yılı ve siyasi belirsizlik dönemleri atlatmış olan Brezilya, yüksek enflasyon, gelir adaletsizliği gibi pek çok ekonomik sorunla yüz yüze gelmiş ancak bu dönemi temeli 1990’lı yıllarda atılan sağlam makro ekonomik politika uygulamalarıyla atlattığını başarmıştır. Günümüzde dünyadaki büyük ekonomiler içerisinde anılmaktadır (AKADEMİKBAKIS, 30.06.2014, www.akademikbakis.org).

4.1.2. Rusya

Şekil 4.2. Rusya Haritası

Rusya Doğu Avrupa ile kuzey Asya'ya yayılmış, ve 17,075,400 km²'lik yüzölçümü ile dünyanın en geniş ülkesidir. Rusya, 141 milyon nüfusu ve zengin yer altı kaynaklarıyla dünyanın önde gelen ekonomileri arasında yer almaktadır.

Dünyanın önde gelen ekonomilerinden olan ülke, Suudi Arabistan'dan sonra dünyanın 2. büyük petrol üreticisidir. Rusya ayrıca dünyadaki kömür rezervlerinin yarısına sahiptir. Rusya bir yandan piyasa ekonomisinin işleyişini güçlendirmeye çalışırken, diğer yandan korumacı politikalar izlemektedir (http- 2).

Rusya'da yaşayan halkın çoğu Rus olmakla birlikte etnik farklılıkları da çoktur. Tatarlar, Yahudiler, Mordvinler, Çuvaşlar, Başkırtlar, Polonyalılar ve Almanlar azınlık gruplardandır. Ortodoks başlıca din olmakla birlikte, öteki sosyalist ülkelerde olduğu gibi din yönetimce desteklenmektedir. Eğitim 10 yıl için zorunlu ve parasızdır. Tüm sağlık hizmetleri de parasız olarak karşılanmaktadır.

Rusya 16 özerk cumhuriyet, 5 özerk yönetim birimi ve 10 ilden oluşur. Rusya'nın yönetiminde SSCB örnek alınmıştır. Moskova, Rusya ve SSCB'nin başkentiydi. Yasama organı Yüksek Sovyet'ti; 1 başkan, 1 sekreter 16 cumhuriyeti temsil eden 16 başkan yardımcısı ve 13 üyeden oluşuyordu. Son "büyük dünya imparatorluğu" olarak da nitelendirilen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (SSCB) 1991'de dağıldı. Bu gelişmenin son halkası Ağustos 1991'de, Devlet Başkanı Mihail Gorbacov'u devirmeye yönelik darbeye başladı. Halkı harekete geçirerek ve Batı dünyasının desteğini alarak darbenin boşa çıkarılmasında önemli rol oynayan Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin, Gorbacov'un görevine dönmesine karşın, Rusya'daki bütün işletme ve kuruluşların kendi hükümetinin denetimi altına alındığını ilan etti.

Darbeden sonra hızla bağımsızlığa yönelen üç Baltık cumhuriyeti eylülde resmen SSCB'den ayrıldı. Bunu öteki cumhuriyetlerin egemenliklerini pekiştirme yönündeki adımları izledi. Rusya'da ise birliğin içinde reformlara öncülük etme ya da kendi başına hareket ederek öbür cumhuriyetleri kendisini izlemeye çağırma yönünde bir tartışma başladı. Kasıma gelindiğinde çekişme Rusya'nın başı çekmesini isteyenlerden yana

sonuçlanmıştı. Rusya Federasyonu'nun kuruluşuna ilişkin antlaşma Mart 1992'de 20 özerk cumhuriyetten 18'inin, Rusya'daki yönetim birimleri ile Moskova ve St. Petersburg (Leningrad) kentlerinin katıldığı bir toplantıda imzalanmıştır (NUVEFORUM, 30.06.2014, www.nuveforum.net).

Rusya, komünizm sonrası dönemde ekonomik anlamda ciddi bir çöküntü ile karşı karşıya kalmıştır. GSYİH 1991 yılında yaklaşık %12 oranında gerilemiş, bütçe açığı GSYİH'nın %26'sı oranında gerçekleşmiştir. Komünist ekonominin çökmesi ile birlikte enflasyon üç haneli rakamlara yükselmiştir (AİA-İSTANBUL, 30.06.2014, www.aia-istanbul.org)

Rusya son yıllarda dış politikada etkinliğinin artması, yaptığı ticari anlaşmalar ve üyesi olduğu uluslar arası birliklerin katkısıyla ekonomisini güçlendirmeye devam etmektedir. Petrol ve doğalgaz ihracatında dünyanın sayılı ülkelerinden olan Rusya, toplamda büyük rakamlara ulaşan füze sistemleri başta olmak üzere büyük çapta silah satışı gerçekleştirmektedir. Rusya son yıllardaki en büyük ekonomik yatırımlarından birini olimpiyat oyunlarının düzenlendiği Soçi ve çevresine yapmıştır (HABERLER, 03.06.2014, www.haberler.com).

4.1.3. Hindistan

Şekil 4.3. Hindistan Haritası

Hindistan dünyada 3.287.590 km² yüzölçümü ile 7. ve nüfus olarak yaklaşık 1 milyar 210 milyon ile 2. sıradadır. Hindistan ayrıca, son yıllarda Çin Halk Cumhuriyeti'nden sonra en hızlı büyüme kaydeden ikinci ülke konumundadır. Özellikle son yıllarda yakalanan ekonomik büyüme ve kalkınma trendi ülkelerin ilgisini

Hindistan'a yöneltmektedir. Nitekim, 2010 yılında yaklaşık 1.43 trilyon ABD doları olarak kaydedilen GSMH'si ile AB, ABD, Çin ve Japonya'nın ardından dünyada 5. ekonomi olmuştur.

Ancak Hindistan'ın büyük ekonomik potansiyeline karşın, büyük bir nüfusa sahip olmasından kaynaklanan zorlukları bulunmaktadır. 1980'li yılların ortasından itibaren başlayan reform dalgası ile beraber Hindistan'ın devlet güdümlü ekonomisi serbest Pazar ekonomisine doğru bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu süreç 1990'larda daha da hız kazanmıştır.

Ekonomideki devlet müdahalesi giderek azalırken, özel sektörün ekonomideki rolü önemli bir gelişme kaydetmiştir. Ekonomideki liberalleşme, sanayi, vergi, dış ticaret ve yabancı sermaye politikaları ile mali piyasalara ilişkin düzenlemeler üzerinde kendisini hissettirmektedir.

Hindistan ekonomisi 1990'ların başından itibaren uygulanmaya başlanan ekonomideki liberalizasyon politikalarının neticesinde son on yılda ortalama %7 nin üzerinde büyüme kaydetmiş ve bu dönemde yoksulluk %10 azalmıştır. Son 4-5 yılda büyüme oranları %10'lara yaklaşmıştır.

2009 Mayıs ayında yapılan genel seçimlerle liberalizasyon çabalarını sürdürecektir. istikrarlı bir hükümetin kurulmuş olması, piyasalar ve yabancı yatırımcılar için Hindistan'da güven ortamı oluşturmuştur. Mevcut Hindistan Hükümeti, liberalizasyon çabalarını sürdürmeye ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları üzerindeki kontrolleri azaltmaya çalışmaktadır.

Diğer yandan önümüzdeki 4-5 yıl için öngörülen 500 milyar ABD Dolarını aşan altyapı yatırımlarının ilerleyen yıllarda artarak devam etmesi beklendiğinden, Hindistan'ın rekabet gücü, ürün kapasitesi ve verimliliğinin daha da artacağı tahmin edilmektedir.

Öte yandan Hindistan nüfusunun halen önemli bir bölümüne su ve elektrik gibi temel hizmetler ulaşmamaktadır. Ayrıca, hızlı ekonomik büyümeye paralel olarak dış borç yükselmekte, dış borç ve cari işlemler açığında artış kaydedilmektedir. Büyümenin getirdiği diğer bir sorun artan refahın eşit olarak dağıtılamamasıdır. Kırsal kesimler ekonomik gelişmeden yeterince pay alamamaktadır.

Yoksulluk, ekonomideki en önemli sorun olarak varlığını hissettirmektedir. Buna karşılık, tahminen 300'er milyonluk dilimler ise orta ve orta üstü gelire sahiptir (MFA, 30.06.2014, www.mfa.gov.tr).

4.1.4. Çin

Şekil 4.4. Çin Haritası

1978 yılında Deng Xiaoping önderliğinde başlatılan tedrici reform ve dışa açılma politikaları sayesinde Çin çok yüksek bir büyüme sürecine girmiş ve resmi Çin istatistiklerine göre 1978-2003 döneminde GSYİH yılda ortalama %9,5 oranında büyümüştür. Bu yüksek ve istikrarlı büyüme sayesinde Çin halkının geliri yükselmiş, mutlak yoksulluk altında yaşayanların oranı büyük çapta düşmüştür.

Uygulanan reformların temel özelliği, ekonomide önemli ağırlığı bulunan kamu işletmelerinin doğrudan özelleştirilmemesi, bunun yerine devletin piyasa güçlerinin gelişmesine tedrici olarak izin vermesi ve piyasaya yönelik üretim yapan ve kamuya ait olmayan işletmelerin gelişmesi önündeki engellerin kaldırılması olmuştur. Bu sayede Çin, mevcut devlet işletmelerinden personel çıkarılmadan ve kamu kesiminde büyük üretim düşüşleri yaşanmadan, özel sektör tarım kesimini terk edenleri ve işgücüne yeni katılanları istihdam ederek büyümüştür. Bu açıdan bakıldığında, Çin'in reform süreci hiç kuşkusuz Orta ve Doğu Avrupa'daki eski sosyalist blok ülkelerinin geçirdiği sürece göre çok daha az sancılı olmuştur.

Reform sürecinin diğer bir önemli boyutu ise dışa açılma olmuştur. Dış ticaret önündeki tarifeler ve tarife dışı engeller zamanla azaltılmış ve bu politikaya paralel olarak Çin'in ihracatı 1970'lerin sonundaki 10 milyar dolarlık düzeyden günümüzde ok yüksek rakamlara ulaşmıştır. Anılan dönemde ithalatın düzeyi genel olarak ihracatın altında kalmış ve Çin son on yıldan daha uzun bir süredir dış ticaret dengesi fazlası veren bir ülke olmuştur. Çin yönetiminin dışa açılma politikalarının önemli bir parçası da, sermaye, teknoloji ve hatta kurumsal düzenlemeler gibi ekonomik büyümeye katkı sağlayan faktörlerin ülke ekonomisine kazandırılmasında önemli rol oynayan doğrudan yabancı yatırımlar olmuştur.

Reform programının bir parçası olarak 1979'da güneydeki iki kıyı eyaletinde dört Özel Ekonomik Bölge (ÖEB) yaratıldı. Alınan olumlu sonuçlar üzerine, 1988 yılında bunlara bir tane daha eklendi. Bu ÖEB'lerin kurulmasında amaç dışa açık ve

piyasalara dayanan politikaları belli bölgelerde uygulamak ve bu uygulamalardan olumlu sonuç verenleri zaman içerisinde ülkenin diğer kesimlerine yaymaktı. Bu yolla bütün ekonominin zamanla daha dışa açık ve daha etkin olması amaçlanıyordu.

ÖEB'ler sadece ekonomik açıdan değil, ayrıca eğitim, kültür, eğlence ve yerleşim düzeni bakımlarından da ülkenin diğer kesimlerinden farklı olarak tasarlandılar. ÖEB'ler içinde hem yurtiçi firmaların hem de yabancı yatırımlarla kurulan firmaların bir arada faaliyet göstermeleri sağlandı. Yabancı yatırımlar hem ÖEB'lerin gelişmesi için hem de teknoloji transferi için en önemli kaynak olarak görüldü. Ayrıca ÖEB'ler içindeki firmaların yurdun diğer kesimlerindeki firmalarla olan bağlantıları teşvik edildi. Bu sayede teknoloji transferi ve ekonomik gelişmeden bütün ülkenin yararlanması amaçlandı. ÖEB'lerin dışa açıklığının bir göstergesi olarak bu bölgelerde üretilen ürünlerin yüzde kaçının ihraç edildiği sürekli izlendi ve hedef oranlar belirlendi. Daha da ötesi, dış ticaret fazlası verilmesi açıkça zorunlu kılındı.

ÖEB'lerin en önemli kuruluş amaçlarından birisi de yabancı sermayeyi çekmek olduğu için buralarda yabancı sermaye için çok çeşitli teşvik paketleri geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Yatırım malı ithalatında gümrük vergilerinden muafiyet, genel olarak düşük vergi oranları, vergi muafiyetleri, düşük fiyatlarla enerji sağlanması gibi teşviklerin yanı sıra ÖEB'ler içerisinde alt yapı yatırımlarına özel bir önem verilmiştir. Tüm bunlara düşük ücretli fakat son derece disiplinli yerli işgücü avantajı da eklenince yabancı yatırımcılar için yüksek kar oranları potansiyeli belirilmiş ve kısa süre içerisinde yabancı sermaye bu bölgelere akın etmeye başlamıştır. Örneğin ilk kurulan ÖEB'lerden olan Shenzhen'e 1980 yılında yalnızca 26.57 milyon ABD doları toplam yabancı sermaye girmiş iken, 1993'e gelindiğinde bu tutar 1 milyar ABD dolarının üzerine çıkmıştır.

ÖEB'lerin göz alıcı ekonomik performansı, buralarda başarılı olmuş politikaların zamanla Çin'in diğer yerlerinde de uygulanmalarının yolunu açmıştır. Bu sayede, Çin'deki reform süreci daha da hızlanmış ve 1978'den bu yana uygulanan dışa dönük ve piyasalara dayanan politikalara güven artmıştır. Nitekim, Deng Xiaoping, 1992 yılında ÖEB'lere yaptığı gezi sırasında bütün ülkenin bu bölgeleri örnek alması yolunda çağrı yapmış ve komünizmin sloganlarla değil, insanların yaşam düzeylerini arttırarak korunabileceğini belirtmiştir.

Çin'in performansı farklı oldu, çünkü: 1989'da kapitalizme geçiş sürecine giren Doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği (DAESB) ülkeleri Çin'deki gibi bir başarıyı yakalamak bir yana, özellikle ilk reform yıllarında büyük üretim düşüşleri yaşamışlar ve yüksek enflasyonla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. "Başarılı geçiş ekonomileri" olarak adlandırılan Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya'da dahi 1990'lı yılların ilk yarısında üretim daralırken, Rusya'da ekonomik daralma 1998 yılına kadar sürmüştür. Bütün DAESB ülkelerinde milyonlarca insan bir kaç yıl içerisinde mutlak anlamda yoksullaşmıştır.

Reformlardan önceki ekonomik yapıların Çin'de ve DAESB ülkelerinde birbirinden çok farklı olması, bu ülkelerin farklı ekonomik performanslar sergilemelerinde etkili olmuştur. Bu durum Çin'le özellikle Rusya karşılaştırıldığında dikkat çekmektedir. Reformların başlangıcında (Çin'de 1978, Rusya'da 1988) Çin tarımsal bir köylü toplumu, Rusya ise kentleşme sürecini tamamlamış bir sanayi toplumu görünümündeydi. Çin, düşük verimli tarım kesiminden yüksek verimli (yeni gelişen) sanayi kesimine işgücü aktarmak gibi normal ekonomik kalkınmanın klasik problemiyle karşı karşıyayken, Rusya düşük verimli, sübvansiyonlarla ayakta tutulan endüstrileri daraltıp buralardan açığa çıkan işgücü ve diğer kaynaklarla yüksek verimli

ve rekabetçi endüstrileri geliştirmek gibi zor bir yapısal uyum problemiyle uğraşmak zorunda kalmıştır.

Sonuç olarak; Çin’de 1978 yılında öncelikle tarım kesiminde yaşanan hızlı liberalizasyonla başlayan reform süreci 1980’lerde sanayi kesiminin de reforma tabi tutulmasıyla devam etmiştir. Çin’in göz alıcı ekonomik performansının temelinde piyasaya dönük reformlar ve dışa açılma politikaları yatmaktadır. Çin yönetimi bu reformları ve politikaları önce ÖEB’lerde uygulamış ve yararlılıkları buralarda kanıtlandıktan sonra ülkenin diğer bölgelerinde de yürürlüğe koymuştur. ÖEB’ler kaliteli alt yapıları ve yabancı sermaye için hazırlanan teşvik paketleri sayesinde kısa zamanda Çin’e büyük miktarda doğrudan yabancı yatırımlar çekerek ve dışarıdan teknoloji transferi sağlayarak Çin ekonomisinin modernleşmesinde ve hızla büyümesinde çok önemli roller oynamışlardır. Çin’in dış ticaretle ilgili istatistikleri, küreselleşme sürecinden Çin’in elde ettiği faydanın büyüklüğünü gözler önüne sermekte ve mevcut trendlerin devamı halinde Çin’in yakın bir gelecekte dünyanın en büyük ihracatçısı olabileceğini işaret etmektedir. Bu bağlamda, 2001 yılında Çin’in Dünya Ticaret Örgütü’ne üye olması ve 2004 yılında anayasada yapılan özel sektör yanlısı değişiklikler Çin yönetiminin rekabetçi bir piyasa ekonomisini sürdürmekteki kararlılığını göstermektedir (ECONSTOR, 30.06.2014, www.econstor.eu).

4.1.5. Güney Afrika

Güney Afrika, kuzeyde Namibya, Botsvana ve Zimbabve, kuzeydoğuda Svaziland ve Mozambik ile çevrilidir. Lesotho tamamen ülke sınırları içerisinde bulunmaktadır. Ülkenin iklim koşullarını belirleyen üç önemli faktör bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, ülkenin deniz seviyesinden yüksek olması sıcaklıklar üzerinde azaltıcı bir etki yapmaktadır. Bu nedenle, benzer enlemlerdeki diğer bölgeler ile kıyaslandığında ülkedeki sıcaklık daha düşüktür. İkinci önemli faktör, ülkenin kuzeydoğu kesimlerindeki yüksek platolar nedeniyle, güney ve kuzey arasındaki sıcaklık farkı fazla olmamakta ve tüm ülke boyunca yıllık sıcaklık ortalamaları hemen hemen aynı değerlerde seyretmektedir. Ülkedeki iklim koşullarını belirleyen son önemli faktör ise yukarıda da bahsedildiği üzere, ülkenin doğu ve batı kıyılarındaki soğuk ve sıcak okyanus akıntılarıdır. Okyanus akıntıları nedeniyle, aynı enlemler üzerinde bulunan doğu sahilindeki Durban ile batı sahilindeki Port Nolloth şehirlerinde yıllık ortalama sıcaklık farkları 6 derece civarında olabilmektedir.

Şekil 4.5. Güney Afrika Haritası

Güney Afrika ekonomisinin 1970'lerden bu yana geçirdiği değişim dikkate alındığında, halkın karşılaştığı en önemli sorunlardan birinin işsizlik sorunu olduğu görülmektedir. Afrika kıtasındaki en güçlü ve disiplinli sendika hareketine sahip olan Güney Afrika'da, sendikalar ülkedeki iş gücü piyasası ve istihdam politikalarında etkin bir rol oynamaktadır. Kamu kesimi de dahil olmak üzere, ekonominin hemen hemen tüm sektörlerinin, işverenlerle çalışma hayatı üzerine yapılacak görüşmelerde temsilci sendikaları bulunmaktadır. Ekonomik güç ve gelişmişlik düzeyi bakımından Afrika kıtasının en büyük ekonomisi olan Güney Afrika'da büyük ölçüde sanayi ve madencilğe dayanan piyasa ekonomisi yürürlüktedir.

Güney Afrika'nın 18. yüzyılın ortalarına kadar tarım ve hayvancılığa dayalı olan ekonomisi, 18 yüzyılın ikinci yarısından itibaren, dünyanın en zengin altın ve elmas yataklarının bulunmasıyla birlikte gelişme kaydetmeye başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında uygulanmaya başlanan ithal ikamesine dayalı politikalar, imalat sanayinin gelişmesine yol açmış ve zengin maden yatakları, ucuz işgücü ve yatırımlarla birlikte istikrarlı bir büyüme trendi yakalanmıştır. 1960'lı yıllarda maden ve minerallerde dünya talebinin artması ülke ihracatının da önemli miktarda artmasına yol açmış, 1980'li yıllara kadar ekonomideki büyüme trendi istikrarsız dönemlere rağmen devam etmiştir. 1980'li yıllarda, ırkçılık politikası yüzünden ülkeye uygulanan uluslararası ekonomik ambargolar, yatırımların azalması ve dünya ekonomisinde olumsuz gelişmeler yaratan petrol şokları gibi nedenlerle Güney Afrika ekonomik bir gerileme sürecine girmiştir. 1990'lı yıllarda ise apartheid rejiminin çöküşüyle birlikte ekonomik gelişme süreci yeniden başlamış, ülke bir çok uluslararası ve bölgesel ekonomik kuruluşu katılmıştır.

Güney Afrika, gelir dağılımının eşitsizliği bakımından dünyada ilk sıralarda yer almaktadır. Halen ülkedeki sermayenin önemli bir kısmı beyazlar tarafından kontrol

edilmekte, ancak son yıllarda siyahların ekonomik hayatta daha aktif hale geldikleri gözlemlenmektedir.

Güney Afrika'daki pek çok kurum ve kuruluş gibi idari yapılanmalar da 1994 yılı sonrasında köklü değişikliklere uğramış ve ülke dokuz eyalete bölünmüştür. Dokuz eyalete idari yetkilerin yanı sıra sınırlı da olsa yasama yetkileri de verilmiş bulunmaktadır. Gauteng eyaleti, ülkenin ekonomik aktivitelerinin merkezi konumunda bulunmakta ve toplam GSYİH'nın yaklaşık %40'ını Gauteng eyaleti sağlamaktadır. Yaklaşık 9,5 milyon nüfusa sahip Gauteng eyaleti aynı zamanda yasadışı göçün de merkezi konumundadır.

Ekonomik açıdan Gauteng eyaletinden sonra en önemli eyalet olan KwaZulu-Natal eyaletinin ekonomisi tarım, turizm ve ağır sanayiye dayanmakta ve ülkenin en önemli limanlarından olan Durban bu eyalet sınırları içinde bulunmaktadır.

Zengin maden kaynakları ve tarıma elverişli topraklarıyla, geleneksel olarak madencilik ve tarım sektörünün hakim olduğu Güney Afrika ekonomisinin son kırk yılda önemli bir değişime uğradığı ve ikincil sektörlerin ekonomide daha ağırlıklı olmaya başladığı görülmektedir. 1960'larda birincil sektörler olan tarım, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve madencilik sektörü ülkenin GSYİH'sinin yaklaşık %25'ini teşkil ederken, bugün itibariyle birincil sektörlerin GSYİH'ye %10 civarında katkı yapmaktadır. Yıllar itibariyle altın üretiminin azalması ekonomide yaşanan bu köklü değişimin önemli nedenlerinden birisidir.

Artan madencilik aktivitelerine paralel olarak söz konusu sektörü finanse etmek suretiyle kayda değer bir gelişme kaydeden finansal hizmetler sektörü ile birlikte, yeni teknolojik gelişmeler sonucunda ekonomide yaşanan değişimin bir sonucu olarak, bugün itibariyle Güney Afrika toplam GSYİH'sinin yarısından fazlasını finansal hizmetler, sigortacılık, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinin de dahil olduğu üçüncül sektörler oluşturmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, 1990'lardan itibaren önemli bir değişim ve gelişim sürecine giren Güney Afrika ekonomisinde, önümüzdeki dönemde nüfusun muhtelif kesimleri, özellikle de beyaz ve siyah kesimleri arasındaki gelir dağılımı adaletsizliğinin giderilerek yoksulluk ve işsizlik sorunlarının çözülmesi, kamu ve özel sektör yatırımlarının artırılması, ekonominin ihtiyacı olan insan kaynağının geliştirilmesi, kırsal kesimdeki ekonomik faaliyetin büyük merkezlerdeki ekonomik yaşantıyla bütünleştirilmesi ve yabancı sermayenin ülkeye çekilebilmesi hedeflenmektedir.

Bu kapsamda, 2005 yılı Temmuz ayında Devlet Başkanı Thabo Mbeki tarafından başlatılan ve Devlet Başkanı Yardımcısı Phumzile Mlambo-Ngcuka başkanlığında bir grup tarafından hazırlanan, Güney Afrika Hızlandırılmış ve Paylaşılmış Büyüme Girişimi (Accelerated and Shared Growth Initiative for South Africa-AsgiSA) olarak adlandırılan bir program uygulamaya konulmuştur.. Makro ekonomik bir reform programı olarak nitelendirilebilecek söz konusu program uyarınca, ülkedeki ilk demokratik seçimin yirminci yıldönümüne ve AsgiSA programının başlatıldığı tarihin onuncu yıldönümüne tekabül eden 2014 yılına kadar, ekonomide yılda ortalama %6 büyüme sağlanarak ülkedeki işsizlik ve yoksulluk sorununun çözülmesi amaçlanmaktadır.

AsgiSA programı uyarınca temel olarak ekonomide sürdürülebilir bir büyüme temin edilmesi ve ekonomik büyümenin toplumun tüm kesimlerine eşit olarak dağıtılması amaçlanmakta olup, program kapsamında altyapı yatırımlarının artırılması, potansiyel arz eden ekonomik sektörlerin hedeflenmesi, kalifiye işgücünün artırılması, küçük ve orta boy işletmelerin desteklenmesi, kamu kurumları ve yerel yönetimler

aracılığıyla yol, su, elektrik, konut vb altyapı yatırımlarının tesisi ve ekonomik büyümeyi artıracak makroekonomik ortamın yaratılması öngörülmektedir.

Genel anlamda Afrika odaklı ve tarafsız bir dış politika izleyen Güney Afrika, coğrafi olarak dünyanın diğer ülkelerinden uzak oluşu ve apartheid döneminde maruz kalınan uluslararası ambargolar nedeniyle, kendine özgü bir kültür sentezi ve hayat biçimine sahip bulunmaktadır. Bu çerçevede, Güney Afrika ile ticaret yaparken ülkeyi ve insanların iyi tanımak, farklı grupların (siyahlar, beyazlar, Hintliler) kültürel ve dini özelliklerine dikkat etmek önem arz etmektedir. Düzgün yürüyen, ancak yavaş işleyen bir sisteme sahip olan Güney Afrika ile iş bağlantılarında sabırlı olmak gerekmektedir.

Son olarak, Güney Afrika'yı bir Afrika ülkesi olarak değil, gelişmiş, tüketicinin korunduğu, mağazalar zincirinin çok güçlü ve kuralların katı olduğu bir ülke olarak değerlendirmekte fayda görülmektedir (ECONSTOR, 30.06.2014, www.econstor.eu).

4.2. Çeşitli Göstergelerde BRICS

Bu kısımda, BRICS ekonomilerinin bazı göstergeleri dünya toplam değerleri içerisindeki payları açısından değerlendirilmektedir.

Tablo 4.1. BRICS Ülkelerinin Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri (2011)
(IMF, 2012a; World Bank, 2012; Moura, 2012).

	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>	<i>BRICS Toplamı</i>	<i>Dünya</i>	<i>Dünya içinde BRICS</i>
Yüz ölçümü (bin km ²)	8515	17098	3287	9597	1219	39716	510072	% 7,79
Arazi (bin km ²)	8459	16378	2973	9570	1214	38594	148940	% 25,91
Nüfus (Milyon)	192	143	1200	1341	50	2926	7.021	% 41,67
Nom. GSYİH (milyar \$)	2517	1884	1843	6988	422	13.654	70.280	% 19,43
GSYİH Büyüme (%)	2.9	4.1	7.4	9.2	3.1	5.3	3.7	
SGP GSYİH (Milyar \$)	2309	2376	4469	11316	555	21025	78980	% 26,62
KB GSYİH (\$)	12.917	13.235	1527	5183	8342	4666	10.010	
SGP KBGSYİH (\$)	11846	16746	3703	8394	10977	7186	11800	
Toplam İhracat (Milyar \$)	256	522	251	1904	97	3030	18150	% 16,7
Toplam İthalat (Milyar \$)	226	324	381	1660	100	2691	17990	% 15
Toplam Ticaret (Milyar \$)	482	846	632	3564	197	5721	36140	% 15,8

Tablo 4.1.'de sunulan ekonomik ve sosyal göstergeler değerlendirildiğinde, 2011 yılı verilerince, ülkelerin yüzölçümleri bakımından en geniş olanı Rusya, en küçüğü ise Güney Afrika olarak görülmektedir. BRICS ülkelerinin toplam yüzölçümleri ise yaklaşık 40 Milyon km karedir. Dünyanın yüzölçümü içerisinde bu oran yüzde 7,79'a

tekabül etmektedir. Arazi alanları bakımından da yüz ölçümlere benzer bir dağılım söz konusudur. BRICS ülkelerinin dünya arazi payı ise yüzde 25,91'dir. Ülkeler nüfusları bakımından değerlendirildiğinde ise, dünya nüfusunun yüzde 41,67'sini oluşturduğu anlaşılmaktadır. Dünya üzerinde en yüksek nüfus düzeylerine sahip olan, Çin ve Hindistan'ın bu oranda payları yüksektir. 7 Milyar kişilik dünya nüfusunun yaklaşık 3 Milyarını BRICS ülkeleri oluşturmaktadır. Oysa Güney Afrika'nın nüfusu sadece 50 Milyon kadardır.

İşgücü göstergesi bakımından da BRICS ülkelerinin dünya işgücü oranı yüzde 46 ile oldukça yüksektir. Bu oranın yüksek olmasında da Çin'in payı oldukça yüksektir. 2011 yılı verilerine göre dünya GSYİH'sinin yaklaşık yüzde 20'si BRICS ülkeleri tarafından üretilmektedir. Dünyanın yaklaşık 70 Trilyon ABD \$'ı tutarındaki GSYİH'lerin yaklaşık yüzde 10'u nu sadece Çin üretmektedir. Kişi başına GSYİH değerlerine bakıldığında ise, en yüksek refah düzeyinin Rusya'da olduğu, bu ülkeyi Brezilya'nın takip ettiği anlaşılmaktadır. BRICS ülkelerinin ortalama kişi başına GSYİH'si ise 4666 ABD \$'ıdır. Bu değişken satın alma gücü paritesi cinsinden değerlendirildiğinde ise, Brezilya dışındaki ülkelerin kişi başına GSYİH değerleri daha da yükselmektedir. Dünyanın toplam ticareti içerisinde, toplam ihracatının yüzde 16,7'sini, toplam dünya ithalatının ise yüzde 15'ini BRICS ülkeleri oluşturmaktadır. Toplam dış ticaret göstergeleri bağlamında da Çin'in sahip olduğu değerlerin ortalamayı yükselttiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4.2. Ülkelerin Satın alma Gücü Paritesine Göre GYSH'leri (2011)
(IMF, 2012b).

<i>Ülke</i>	<i>Satın alma gücü paritesine göre GSYH (milyon dolar)</i>	<i>Dünya GSYH'sı içindeki payı (%)</i>
Dünya	78,897,426	
BRICS	20,990,530	26,60
Brezilya	2,294,243	2,91
Rusya	2,383,402	3,02
Hindistan	4,457,784	5,65
Çin	11,299,967	14,32
Güney Afrika	558,216	0,71
Avrupa Birliği	15,821,264	20,05
ABD	15,094,025	19,13
Japonya	4,440,376	5,63
Almanya	3,100,080	3,93
İngiltere	2,260,803	2,87
Fransa	2.217.900	2,81
İtalya	1,846,950	2,34

Tablo 4.2.'de 2011 yılı itibariyle BRICS ülkeleri ile AB, ABD ve AB içerisindeki merkez ekonomilerin satınalma gücü paritesine göre GSYİH değerleri ile bu değerlerin dünya GSYİH içerisindeki payları verilmektedir. Buna göre, BRICS ülkeleri hem ABD ve hem de AB ülkelerinin dünya GSYİH'sına katkısından daha fazla katkı sağlamaktadır.

Tablo 4.3. BRICS Ülkelerinin Sektörel Büyüme Oranları (Yıllık Ortalama Büyüme)
(World Bank, 2012).

Ülkeler	GSYH Büyüme		Tarım		Sanayi		İmalat Sanayi		Hizmetler	
	1990-2000	2000-2010	1990-2000	2000-2010	1990-2000	2000-2010	1990-2000	2000-2010	1990-2000	2000-2010
Brezilya	2,7	3,7	3,6	3,6	2,4	2,8	2,0	2,5	3,8	3,9
Rusya	-4,7	5,4	-4,9	1,5	- 7,1	4,1	-	-	-4,7	6,5
Hindistan	5,9	8,0	3,2	3,0	6,1	8,5	6,7	8,7	7,7	9,6
Çin	10,6	10,8	4,1	4,4	13,7	11,8	12,9	11,6	11,0	11,5
Güney Afrika	2,1	3,9	1,0	1,5	1,0	2,9	1,6	3,1	3,0	4,1
Dünya	2,9	2,7	2,0	2,5	2,4	2,5	-	3,1	3,1	2,8

Tablo 4.3.'de BRICS ülkelerinin sektörel büyüme oranları 1990-2000 ve 2000-2010 ortalamaları olarak, GSYİH büyümesi; tarım; sanayi; imalat sanayi ve hizmetler kategorilerinde gösterilmektedir. Buna göre, özellikle Çin'in yüksek oranları ve Hindistan'ın değerleri yüksek seyretmektedir. Sektörler içerisinde dikkat çeken sektör ise, yine Çin ve Hindistan örneğiyle en yüksek oranları sanayi ve imalat sanayinden oluşmaktadır.

Tablo 4.4. BRICS Ülkelerinin Mal İhracatının Yapısı
(World Bank, 2012).

Ülkeler	Mal İhracatı (milyar ABD doları)		Yiyecek Toplamın %		Tarımsal Hammadde Toplamın %		Yakıtlar Toplamın %		Cevherler ve Metaller Toplamın %		İmalat Toplamın %	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010
Brezilya	55	202	23	31	5	4	2	10	10	18	58	37
Rusya	106	400	1	2	3	2	51	64	9	6	24	15
Hindistan	42	220	13	8	1	2	3	17	3	7	78	64
Çin	248	1578	5	3	1	0	3	2	2	1	88	94
Güney Afrika	30	82	8	9	3	2	10	10	11	33	54	47
Dünya	6456	15.211	7	8	2	2	10	12	3	5	75	69

Tablo 4.4.'de BRICS ülkelerinin mal ihracatının nelerden oluştuğu 2000 ve 2010 yılları için gösterilmektedir. Buna göre, öncelikle göze çarpan tüm ülkelerin imalat mallarının ihracatlarındaki paylarının yüksekliğidir. Diğer taraftan Brezilya yiyecekte; Rusya yakıtlarda ve Güney Afrika ise Cevherler ve Metallerde yüksek oranlara sahiptirler. Diğer bir değerlendirme ise, 2010 verilerine göre Çin'in toplam ihracatının yüzde 94'ünün imalat sanayi mallarından oluştuğudur.

Tablo 4.5: BRICS Ülkelerinin Mal İthalatının Yapısı
(World Bank, 2012).

	<i>Mal İthalatı</i> (milyar ABD doları)		<i>Yiyecek</i> <i>Toplamın %</i>		<i>Tarımsal</i> <i>Hammadde</i> <i>Toplamın %</i>		<i>Yakıtlar</i> <i>Toplamın %</i>		<i>Cevherler ve</i> <i>Metaller</i> <i>Toplamın %</i>		<i>İmalat</i> <i>Toplamın %</i>	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010
Brezilya	59	191	7	5	2	1	15	17	3	3	73	74
Rusya	45	249	20	13	2	1	4	2	3	1	59	69
Hindistan	52	327	5	4	3	2	39	36	5	5	47	51
Çin	225	1.395	4	5	5	4	9	15	6	14	75	61
Güney Afrika	27	94	5	6	1	1	14	20	2	2	69	65
Dünya	6659	15.264	7	7	2	1	10	16	3	4	74	68

BRICS ülkelerinin ithalat yapıları ise Tablo 4.5.'de incelenmektedir. Buna göre tıpkı ihracatta olduğu gibi ithalat rakamlarında da imalat sanayi malları yüksek oranlarda seyretmektedir. Diğer taraftan, Rusya dışındaki tüm ülkelerin yakıt ithalatı özellikle Hindistan başta olmak üzere dikkatleri çekmektedir.

Tablo 4.6. BRICS Ülkelerinin Ticari Partnerleri (2010)
(WTO Trade Profiles, 2012).

<i>BRICS</i>	<i>İhracat yaptığı ülkeler</i>	<i>Toplam mal ihracatı içindeki payı (%)</i>	<i>BRICS</i>	<i>İthalat yaptığı ülkeler</i>	<i>Toplam mal ithalatı içindeki payı (%)</i>
Brezilya	AB (27)	21.8	Brezilya	AB (27)	21.2
	Çin	15.6		ABD	15.1
	ABD	9.7		Çin	14.2
	Arjantin	9.3		Arjantin	8.0
	Japonya	3.6		Güney Kore	4.7
Rusya	AB (27)	52.2	Rusya	AB (27)	38.3
	Ukrayna	5.8		Çin	15.7
	Türkiye	5.1		Ukrayna	5.6
	Çin	5.1		ABD	4.5
	Beyaz Rusya	4.5		Japonya	4.1
Hindistan	AB (27)	18.8	Hindistan	AB (27)	12.1
	Birleşik Arap Emirlikleri	12.4		Çin	11.8
	ABD	10.7		Birleşik Arap Emirlikleri	8.8
	Çin	7.9		İsviçre	6.3
	Hong Kong	4.3		Suudi arabistan	5.8
Çin	AB(27)	19.7	Çin	japonya	12.7
	ABD	18.0		AB (27)	12.1
	Hong Kong	13.8		Güney kore	9.9
	Japonya	7.7		Tayvan	8.3
	Güney Kore	4.4		Çin	7.7
Güney Afrika	AB (27)	26.1	Güney Afrika	AB (27)	32.1
	Çin	11.4		Çin	14.3
	ABD	9.9		ABD	7.3
	Japonya	9.0		Japonya	5.3
	Hindistan	4.2		Suudi Arabistan	4.0

Tablo 4.6.'da ise BRICS ülkelerinin ticari ortakları 2010 yılı verilerine göre sunulmaktadır. Buna göre AB ülkeleri BRICS ekonomileri için en önemli ticari ortak konumundadır. Diğer taraftan bu ülkeler için elbette Çin önemli bir ülke konumundayken, ABD ve Japonya'da önemli hacimlerde ticari ortak konumunda oldukları izlenmektedir.

4.3. Makroekonomik Performans Karşılaştırması: Betimleyici Bir Analiz

Bu alt başlıkta T-BRICS ülkeleri için ve daha çok verilerin varlığı durumuna göre 1975-2012 dönemi verilerinden oluşan geniş bir makroekonomik gösterge karşılaştırması yapılmaktadır. Bu göstergeler arasında nüfus, toprak alanı, tarımsal alan, GSYİH, kişi başına GSYİH, GSYİH büyüme oranları, işsizlik oranları, TÜFE enflasyon oranları, reel faiz oranları, tasarruf oranları, tüketim oranları, yatırım oranları, Ar-Ge harcamaları oranları, ihracat oranları, ithalat oranları, toplam dış ticaret oranları, dış

borç stoku oranları, cari işlemler dengesi oranları, doğrudan yabancı sermaye girişleri, GINI katsayıları, enerji ithalatı, akaryakıt ithalatı ve para arzı M2, bulunmaktadır. Oranlar olarak ifade edilen değerler, GSYİH içerisindeki paylardan oluşmaktadır.

Tablo 4.7. Nüfus (Milyon Kişi) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	39,185	108,219	134,2	622,23	916,395	24,728
1976	40,100	110,808	135,14	636,88	930,685	25,268
1977	41,020	113,455	136,100	651,93	943,455	25,805
1978	41,953	116,160	137,060	667,33	956,165	26,355
1979	42,912	118,924	138,027	683,03	969,005	26,940
1980	43,905	121,740	139,01	698,96	981,235	27,576
1981	44,936	124,610	139,941	715,10	993,885	28,254
1982	45,997	127,525	140,823	731,44	1008,63	28,971
1983	47,072	130,455	141,668	747,98	1023,31	29,724
1984	48,138	133,364	142,745	764,74	1036,825	30,505
1985	49,178	136,223	143,858	781,73	1051,04	31,307
1986	50,186	139,023	144,894	798,94	1066,79	32,121
1987	51,168	141,767	145,908	816,32	1084,035	32,933
1988	52,125	144,452	146,857	833,83	1101,63	33,728
1989	53,065	147,078	147,721	851,37	1118,65	34,490
1990	53,994	149,648	148,292	868,89	1135,185	35,2
1991	54,911	152,153	148,624	886,34	1150,78	35,933
1992	55,815	154,597	148,689	903,74	1164,97	36,690
1993	56,713	157,011	148,52	921,10	1178,44	37,473
1994	57,613	159,432	148,336	938,45	1191,835	38,283
1995	58,522	161,890	148,141	955,80	1204,855	39,12
1996	59,442	164,392	147,739	973,14	1217,55	40,000
1997	60,372	166,925	147,304	990,46	1230,075	40,926
1998	61,308	169,472	146,899	1007,7	1241,935	41,899
1999	62,243	172,006	146,309	1025,0	1252,735	42,923
2000	63,174	174,504	146,303	1042,2	1262,645	44
2001	64,100	176,968	145,949	1059,5	1271,85	44,909
2002	65,022	179,393	145,299	1076,7	1280,4	45,533
2003	65,938	181,752	144,599	1093,7	1288,4	46,116
2004	66,845	184,010	143,849	1110,6	1296,075	46,664
2005	67,743	186,142	143,15	1127,1	1303,72	47,198
2006	68,626	188,134	142,5	1143,2	1311,02	47,730
2007	69,496	189,996	142,1	1159,0	1317,885	48,257
2008	70,363	191,765	141,95	1174,6	1324,655	48,793
2009	71,241	193,490	141,91	1190,1	1331,26	49,320
2010	72,137	195,210	142,389	1205,6	1337,705	49,991
2011	73,058	196,935	142,96	1221,1	1344,13	50,586
2012	73,997	198,656	143,533	1236,6	1350,695	51,189

Milyon kişi olarak verilen nüfus istatistikleri, 2012 yılı verilerine göre değerlendirildiğinde, 1 Milyar 350 Milyon sayısı ile Çin'in nüfusu ve 1 Milyar 236 Milyonluk değerle de Hindistan'ın nüfusu dünyanın en kalabalık insan nüfusuna sahip olan ülkeleri oluşturmaktadır. En az nüfusa sahip olan ülkeler ise 51 Milyonluk nüfusuyla Güney Afrika ve 74 Milyonluk nüfusu ile de Türkiye'dir.

Tablo 4.8. Yüzölçümü Alanı (km kare) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	769630	8459420	16389950	2973190	9327440	1213090
2011	769630	8459420	16376870	2973190	9327490	1213090

Yüzölçümü değerleri bir zaman serisi olarak verilmemiştir. Çünkü ülkelerin yüzölçümlerinde yıllar itibariyle bir değişiklik olmamıştır. Ülkeler yüzölçümleri bakımından karşılaştırıldığında, en geniş topraklara sahip olan ülkenin Rusya olduğu göze çarpmaktadır. Çin ve Brezilya'da sırasıyla ikinci ve üçüncü büyük ülkedir. Türkiye yüzölçümleri bakımından en küçük ülke konumundadır.

Tablo 4.9. Tarımsal Alan (km kare) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	379620	2134160		1808580	4016370	945850
1976	379030	2160070		1808100	4075900	943820
1977	380290	2185500		1807890	4135320	943200
1978	380450	2200390		1809980	4193960	942800
1979	388920	2225130		1805570	4241130	942100
1980	385790	2242780		1803550	4285190	941600
1981	386130	2258240		1804590	4338180	941000
1982	371910	2281360		1807250	4387180	940330
1983	367180	2288210		1804790	4570310	940330
1984	376130	2299240		1810800	4626380	940330
1985	381300	2310410		1809490	4772440	940330
1986	384830	2340550		1812270	4829530	944000
1987	394270	2357910		1816500	4893610	946500
1988	392630	2376870		1811600	4948790	949000
1989	398970	2394320		1812840	5007880	953000
1990	396770	2416080		1810400	5057920	956000
1991	400670	2449410		1811400	5108960	960050
1992	399040	2467090	2216310	1809400	5159980	964730
1993	399130	2494630	2187950	1810380	5190610	969360
1994	401490	2514180	2177110	1810300	5241080	972650
1995	394930	2584720	2164000	1807800	5255490	975200
1996	393640	2590190	2161110	1808810	5250730	978900
1997	392420	2595660	2179890	1808560	5241870	979450
1998	399190	2601120	2172870	1810480	5256540	979880
1999	403020	2607590	2167900	1809500	5251000	980580
2000	404790	2614060	2171620	1825730	5250360	981250
2001	409680	2634650	2168610	1803700	5240990	980130
2002	411960	2658680	2166510	1800370	5231970	980280
2003	406440	2684770	2162770	1803090	5213340	979280
2004	412100	2710110	2159800	1800830	5272502	976080
2005	412230	2712987,1	2156800	1798580	5237122	974830
2006	404930	2706805	2154880	1799730	5237082	968880
2007	395050	2710816	2154630	1797090	5154000	968900
2008	391220	2734890	2154940	1797080	5153770	971080
2009	389110	2735200	2155600	1799630	5171540	969880
2010	390120	2734210	2137800	1797590	5188014	968910
2011	382470	2750300	2152500	1797990	5191482	963740

Ülkelerin yüzölçümlerinin yanı sıra tarımsal alanlarının varlığı da ekonomik performansın etkilenmesi bakımından önemlidir. Zira nüfusun en önemli besinsel

maddelerinin üretildiği yer olarak tarımsal alanların varlığı önemlidir. En az tarımsal alana sahip olan ülke Türkiye iken, aynen yüz ölçüm istatistiklerinde olduğu gibi, tarımsal alan bakımından da en fazla paya sahip olan ülke Rusya'dır. Diğer taraftan ülkelerin 1975 yılında sahip olduğu tarımsal alanlar, 2012 yılı itibarıyla değerlendirildiğinde, Rusya ve Hindistan'ın tarımsal alanlarının azaldığı, diğer ülkelerin ise tarımsal alanlarını arttırdığı göze çarpmaktadır.

Tablo 4.10. GSYİH (Cari Milyar ABD \$) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	44,63	123,71		100,20	161,16	36,95
1976	51,28	152,68		104,52	151,63	35,48
1977	58,68	176,17		123,62	172,35	39,40
1978	65,15	200,80		139,71	148,18	45,33
1979	89,39	224,97		155,67	176,63	55,94
1980	68,79	235,02		189,59	189,40	80,54
1981	71,04	263,56		196,88	194,11	86,83
1982	64,55	281,68		204,23	203,18	80,09
1983	61,68	203,30		222,09	228,46	86,01
1984	59,99	209,02		215,88	257,43	85,17
1985	67,23	222,94		236,59	306,67	67,07
1986	75,73	268,14		253,35	297,83	79,50
1987	87,17	294,08		283,93	270,37	104,02
1988	90,85	330,40		301,79	309,52	114,63
1989	107,14	425,60	506,50	301,23	343,97	124,91
1990	150,68	461,95	516,81	326,61	356,94	112,01
1991	151,04	407,34	509,38	274,84	379,47	120,23
1992	159,10	390,57	460,21	293,26	422,66	130,51
1993	180,42	438,30	435,06	284,19	440,50	130,41
1994	130,69	546,23	395,09	333,01	559,22	135,78
1995	169,49	768,95	395,53	366,60	728,01	151,11
1996	181,48	839,68	391,72	399,79	856,08	143,73
1997	189,83	871,20	404,93	423,16	952,65	148,81
1998	269,29	843,83	270,95	428,74	1019,46	134,30
1999	249,75	586,86	195,91	466,87	1083,28	133,18
2000	266,57	644,70	259,71	476,61	1198,47	132,88
2001	196,01	553,58	306,60	493,95	1324,81	118,48
2002	232,53	504,22	345,11	523,97	1453,83	111,10
2003	303,01	552,47	430,35	618,36	1640,96	168,22
2004	392,17	663,76	591,02	721,59	1931,64	219,09
2005	482,98	882,19	764,00	834,22	2256,90	247,05
2006	530,90	1088,92	989,93	949,12	2712,95	261,01
2007	647,16	1366,85	1299,71	1238,70	3494,06	286,17
2008	730,34	1653,54	1660,85	1224,10	4521,83	273,14
2009	614,55	1620,17	1222,65	1365,37	4991,26	283,99
2010	731,14	2143,04	1524,92	1710,91	5930,53	363,24
2011	774,78	2476,65	1899,09	1872,84	7321,94	401,80
2012	789,26	2252,66	2014,77	1841,71	8227,10	384,31

Tablo 4.10. Ülkelerin cari GSYİH değerlerini Milyar \$ olarak göstermektedir. Bu gösterge bakımından Çin'in, diğer tüm ülkelerin toplam GSYİH değerlerinden daha fazla gelir elde ettiği görünmektedir. Öte yandan 2012 yılı itibariyle 8 Trilyon \$'ın üstünde GSYİH üreten Çin, gerek yüzölçümünün genişliği, gerek nüfus oranının yüksekliğinden kaynaklanan ucuz işgücü sağlama imkanları ve gerekse de maliyet düşürücü bazı faktörlerden ötürü cazip üretim merkezi haline gelmesinden dolayı dünyanın en çok gelirin üretildiği yer konumundadır.

GSYİH değerleri diğer ülkeler için değerlendirildiğinde ise, özellikle Güney Afrika'nın elde ettiği gelir, diğer tüm ülkelere nazaran oldukça azdır. Gelirin azlığı bakımından Türkiye diğer ülkeler arasında ikinci sıradadır. Brezilya Rusya ve Hindistan ise, çok yüksek gelir elde eden ikinci üçüncü ve dördüncü büyük ekonomileri oluşturmaktadır. Brezilya ve Rusya iki Trilyon \$'ı aşan üretimlerine karşılık, Hindistan'ın üretim değeri ise 1841 Milyar \$'a ulaştığı izlenmektedir.

GSYİH ülkelerin refah düzeyleri hakkında yeterince bilgi sağlayamamaktadır. Çünkü ülke içerisinde insan sayısının fazlalığı ya da toprak alanının genişliği üretilen gelirin kişiler arasında dağılımı hakkında bilgi vermemektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Kişi Başına GSYİH daha uygun bir gösterge haline gelmektedir.

Tablo 4.11. Kişi Başına GSYİH değerleri üzerinden bir karşılaştırma yapmaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere, Hindistan Kişi Başına Gelirin ve refah düzeyinin en düşük olduğu; Rusya ise aynı değişken için gelirin en yüksek olduğu ülke konumundadır.

Tablo 4.11. Kişi Başına GSYİH (Cari ABD \$) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	1139,03	1143,13		161,03	175,87	1494,16
1976	1278,78	1377,86		164,11	162,92	1403,95
1977	1430,44	1552,78		189,62	182,68	1526,81
1978	1552,85	1728,64		209,35	154,97	1719,90
1979	2083,18	1891,71		227,92	182,28	2076,28
1980	1566,75	1930,54		271,25	193,02	2920,78
1981	1580,89	2115,07		275,32	195,31	3073,12
1982	1403,24	2208,83		279,22	201,44	2764,29
1983	1310,28	1558,42		296,92	223,25	2893,73
1984	1246,20	1567,32		282,29	248,29	2792,01
1985	1367,17	1636,60		302,65	291,77	2142,15
1986	1508,92	1928,72		317,11	279,19	2475,04
1987	1703,65	2074,41		347,81	249,41	3158,59
1988	1742,96	2287,24		361,93	280,97	3398,64
1989	2019,07	2893,66	3428,76	353,82	307,49	3621,52
1990	2790,58	3086,92	3485,11	375,89	314,43	3182,21
1991	2750,64	2677,15	3427,32	310,08	329,75	3345,81
1992	2850,39	2526,34	3095,09	324,50	362,81	3557,11
1993	3181,32	2791,52	2929,30	308,53	373,80	3479,92
1994	2268,40	3426,10	2663,46	354,85	469,21	3546,67
1995	2896,09	4749,81	2669,95	383,55	604,23	3862,81
1996	3052,96	5107,79	2651,44	410,82	703,12	3593,28
1997	3144,39	5219,10	2748,92	427,24	774,47	3636,17
1998	4392,35	4979,14	1844,49	425,45	820,86	3205,17
1999	4012,47	3411,87	1338,99	455,47	864,73	3102,81
2000	4219,54	3694,46	1775,14	457,28	949,18	3019,95
2001	3057,79	3128,14	2100,74	466,21	1041,64	2638,16
2002	3576,23	2810,70	2375,16	486,64	1135,45	2439,99
2003	4595,29	3039,67	2976,14	565,34	1273,64	3647,70
2004	5866,74	3607,19	4108,57	649,71	1490,38	4695,04
2005	7129,58	4739,31	5337,07	740,11	1731,13	5234,31
2006	7736,10	5787,98	6946,88	830,16	2069,34	5468,30
2007	9312,05	7194,08	9146,42	1068,68	2651,26	5930,13
2008	10379,49	8622,71	11700,22	1042,08	3413,59	5597,97
2009	8626,40	8373,34	8615,66	1147,24	3749,27	5758,00
2010	10135,42	10978,09	10709,51	1419,11	4433,36	7266,08
2011	10604,84	12575,98	13284,03	1533,66	5447,34	7942,83
2012	10666,06	11339,52	14037,02	1489,23	6091,01	7507,67

Tablo 4.12. GSYİH Büyüme Oranları (%) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	7,17	5,21		9,15	8,7	1,70
1976	10,46	9,79		1,66	-1,6	2,25
1977	3,41	4,61		7,25	7,6	-0,09
1978	1,50	3,23		5,71	11,7	3,01
1979	-0,62	6,77		-5,24	7,6	3,79
1980	-2,45	9,11		6,74	7,8	6,62
1981	4,86	-4,39		6,01	5,2	5,36
1982	3,56	0,58		3,48	9,1	-0,38
1983	4,97	-3,41		7,29	10,9	-1,85
1984	6,71	5,27		3,82	15,2	5,10
1985	4,24	7,95		5,25	13,5	-1,21
1986	7,01	7,99		4,78	8,8	0,02
1987	9,49	3,60		3,97	11,6	2,10
1988	2,32	-0,10		9,63	11,3	4,20
1989	0,29	3,28		5,95	4,1	2,39
1990	9,27	-4,30	-3,00	5,53	3,8	-0,32
1991	0,72	1,51	-5,05	1,06	9,2	-1,02
1992	5,04	-0,47	-14,53	5,48	14,2	-2,14
1993	7,65	4,67	-8,67	4,75	14	1,23
1994	-4,67	5,33	-12,57	6,66	13,1	3,23
1995	7,88	4,42	-4,14	7,57	10,9	3,12
1996	7,38	2,15	-3,60	7,55	10	4,31
1997	7,58	3,37	1,40	4,05	9,3	2,65
1998	2,31	0,04	-5,30	6,18	7,8	0,52
1999	-3,37	0,26	6,40	8,85	7,6	2,36
2000	6,77	4,31	10,00	3,84	8,4	4,15
2001	-5,70	1,31	5,09	4,82	8,3	2,74
2002	6,16	2,66	4,74	3,80	9,1	3,67
2003	5,27	1,15	7,30	7,86	10	2,95
2004	9,36	5,71	7,18	7,92	10,1	4,55
2005	8,40	3,16	6,38	9,28	11,3	5,28
2006	6,89	3,96	8,15	9,26	12,7	5,60
2007	4,67	6,10	8,54	9,80	14,2	5,55
2008	0,66	5,17	5,25	3,89	9,6	3,62
2009	-4,83	-0,33	-7,82	8,48	9,2	-1,53
2010	9,16	7,53	4,50	10,55	10,4	3,09
2011	8,77	2,73	4,29	6,33	9,3	3,46
2012	2,24	0,87	3,44	3,24	7,8	2,55

Büyüme oranları bakımından bir değerlendirme yapıldığında ise ilk göze çarpan unsur, özellikle Çin’de yüzde 10 seviyelerinin üzerinde yüksek büyüme rakamlarının oluştuğudur. Diğer yandan Türkiye ve Brezilya’da istikrarsız büyüme oranları sürerken, özellikle Hindistan ve Güney Afrika’nın istikrarlı bir büyüme trendine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.13. İşsizlik Oranı (%) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1980					4,92	
1981		4,30			3,82	
1982		3,90			3,22	
1983		4,90			2,32	
1984		4,30			1,92	
1985	11,19	3,40			1,82	
1986		2,40			2	
1987		3,59			2	
1988	8,399	3,79			2	
1989	8,600	3			2,62	
1990	8	3,70			2,52	
1991	8,199				2,32	
1992	8,5	6,40	5,199		2,32	
1993	9	6	5,90		2,62	
1994	8,600		8,10	3,71	2,82	20
1995	7,599	6	9,39	2,21	2,92	16,9
1996	6,599	6,80	9,69	2,11	3	21
1997	6,800	7,69	11,8	2,61	3,12	22,9
1998	6,900	8,89	13,39	3,61	3,12	25
1999	7,699	9,60	13		3,12	25,4
2000	6,5		10,68	4,31	3,12	26,7
2001	8,399	9,30	9		3,62	25,4
2002	10,39	9,10	7,900		4	27,2
2003	10,5	9,69	8,199		4,32	27,1
2004	10,80	8,89	7,800		4,22	24,7
2005	10,60	9,30	7,099	4,41	4,22	23,8
2006	10,19	8,39	7,099		4,12	22,6
2007	10,30	8,10	6		4	22,3
2008	11	7,09	6,199			22,7
2009	14	8,30	8,300			23,7
2010	11,89		7,300	3,51		24,7
2011	9,800	6,69	6,51			24,7
2012	9,199		5,51	3,61		25

Tablo 4.13. en önemli makroekonomik göstergelerden birisi olan işsizlik oranlarını 1980-2012 aralığı için göstermektedir. Bazı ülkelerin son yıllar için istatistiklerine ulaşamamakla birlikte, en yüksek işsizlik oranının Güney Afrika'da olduğu daha sonra ise Türkiye'nin olduğu anlaşılmaktadır. Hindistan başta olmak üzere Çin'de işsizlik oranları oldukça düşmüş, Rusya ve Brezilya'da ise düşme eğilimi kazanmaya başlamıştır.

Tablo 4.14. Tüketici Fiyatları Enflasyonu (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	19,19			5,74		12,52
1976	17,36			-7,6		11,02
1977	27,08			8,32		11,15
1978	45,28			2,52		11,13
1979	58,69			6,25		13,29
1980	110,1			11,4		13,66
1981	36,57	101,72		13,1		15,25
1982	30,83	100,54		7,89		14,63
1983	31,40	135,02		11,9		12,30
1984	48,37	192,12		8,32		11,52
1985	44,96	225,99		5,56		16,29
1986	34,61	147,14		8,73		18,65
1987	38,84	228,33		8,8	7,219	16,16
1988	73,66	629,11		9,38	18,73	12,77
1989	63,27	1430,7		3,26	18,33	14,73
1990	60,31	2947,7		8,97	3,058	14,32
1991	65,96	432,78		13,9	3,54	15,33
1992	70,07	951,64		11,8	6,34	13,87
1993	66,09	1927,9	874,62	6,36	14,5	9,717
1994	106,2	2075,8	307,63	10,2	24,2	8,938
1995	88,10	66,007	197,47	10,2	16,89	8,680
1996	80,34	15,757	47,741	8,98	8,324	7,354
1997	85,73	6,9253	14,766	7,16	2,806	8,597
1998	84,64	3,1985	27,674	13,2	-0,84	6,880
1999	64,86	4,8579	85,741	4,67	-1,40	5,181
2000	54,91	7,0447	20,776	4,01	0,255	5,338
2001	54,40	6,8378	21,457	3,68	0,722	5,701
2002	44,96	8,4502	15,792	4,39	-0,769	9,164
2003	25,29	14,715	13,679	3,81	1,155	5,858
2004	10,58	6,5991	10,860	3,77	3,884	1,385
2005	10,13	6,8673	12,683	4,25	1,821	3,399
2006	9,597	4,1836	9,6787	6,15	1,463	4,641
2007	8,756	3,6370	9,0072	6,37	4,750	7,098
2008	10,44	5,6630	14,107	8,35	5,864	11,53
2009	6,250	4,8864	11,654	10,9	-0,70	7,13
2010	8,566	5,0383	6,8580	12	3,314	4,262
2011	6,471	6,6361	8,4350	8,86	5,410	5,280
2012	8,891	5,4019	5,0677	9,31	2,652	5,413

Enflasyon oranları bakımından değerlendirme yapıldığında ise, özellikle son yıllarda tüm ekonomilerde enflasyon oranlarının yüzde 10 seviyesinin altında olduğu görülmektedir. Diğer taraftan 2012 göstergesine göre, en düşük enflasyon oranın Çin, en yüksek enflasyon oranının ise Türkiye’de olduğu görülmektedir.

Tablo 4.15. Reel Faiz Oranları (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1980				4,48	1,20	-12,34
1981				5,12	2,69	3,70
1982				7,77	7,47	4,74
1983				7,32	6,14	0,08
1984				7,95	2,16	9,70
1985				8,68	-2,07	4,02
1986				9,09	3,03	-2,33
1987				6,56	2,63	-1,74
1988				7,64	-2,75	0,13
1989				7,44	2,61	2,20
1990				5,27	3,33	4,74
1991				3,62	1,68	3,96
1992				9,13	0,37	3,78
1993				5,81	-3,60	2,72
1994				4,34	-7,98	5,47
1995			72,26	5,86	-1,47	6,935
1996			69,28	7,79	3,42	10,57
1997		65,538	14,76	6,90	7,02	11,00
1998		78,79	19,62	5,12	7,31	13,07
1999		66,343	-18,95	9,19	7,19	10,20
2000		47,705	-9,63	8,34	3,71	5,230
2001		44,647	1,22	8,59	3,72	5,669
2002		47,324	0,18	7,90	4,69	4,515
2003		46,917	-0,71	7,30	2,62	8,913
2004		43,401	-7,35	4,91	-1,26	4,625
2005		44,93	-7,23	6,24	1,58	4,913
2006		42,069	-4,12	4,47	2,24	4,355
2007		35,755	-3,31	6,86	-0,12	4,707
2008		35,921	-4,86	4,27	-2,30	6,591
2009		34,953	13,05	5,77	5,93	3,150
2010		29,348	-2,95	-0,48	-0,81	2,453
2011		34,51	-6,13	1,74	-1,15	2,790
2012		29,704	0,60	2,26	4,09	3,121

Dünya Bankası istatistiklerinden derlenen verilere göre 2012 yılı itibariyle, Brezilya’nın reel faiz oranının yüzde 29,7 değeriyle oldukça yüksek bir oran olduğu görülmektedir. Diğer ülkelerde ise reel faiz oranlarının yüksek seviyelerde olmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, Rusya ve Çin’de ise bazı yıllarda negatif reel faiz oranlarının varlığı görülmektedir.

Tablo 4.16. Tasarruflar / GSYİH (%) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	14,85	21,54		17,81		24,24
1976	16,28	19,22		19,44		22,84
1977	15,12	19,78		19,11		27,56
1978	12,94	19,49		20,77		27,56
1979	12,74	18,03		21,00		31,46
1980	12,90	17,87		16,98		33,94
1981	14,77	18,64		20,80		27,17
1982	15,07	15,29		21,03	36,31	20,54
1983	12,74	13,32		18,99	36,05	24,30
1984	12,92	15,76		20,86	35,68	22,54
1985	13,95	19,09		21,82	34,63	24,68
1986	16,01	17,12		22,16	36,00	23,34
1987	23,76	21,81		21,60	37,11	21,81
1988	25,78	23,94		22,33	36,66	22,72
1989	22,92	35,81		22,67	36,01	22,49
1990	21,57	18,92		23,11	39,50	19,11
1991	21,49	18,66		22,35	39,62	18,57
1992	21,22	20,09		23,42	38,98	16,25
1993	21,45	20,18		21,83	41,78	16,44
1994	22,10	21,27	29,58	24,10	43,39	16,88
1995	21,72	15,54	28,02	26,08	42,12	16,52
1996	18,91	14,08	26,52	22,82	41,29	16,14
1997	20,09	13,58	21,95	25,74	41,83	15,15
1998	24,21	13,03	17,16	23,46	40,19	15,24
1999	19,82	12,06	28,25	26,20	38,19	15,87
2000	18,06	13,96	36,15	24,60	36,83	15,78
2001	18,18	13,51	32,98	26,52	37,58	15,56
2002	18,34	14,67	28,72	26,19	40,30	16,69
2003	15,06	15,96	29,08	28,13	43,99	15,66
2004	15,61	18,47	30,85	32,75	46,73	15,04
2005	15,59	17,35	31,14	33,66	47,97	14,49
2006	16,23	17,58	30,77	34,96	51,52	14,37
2007	15,57	18,08	30,15	36,61	51,83	14,27
2008	16,50	18,77	32,23	33,86	53,35	15,51
2009	12,89	15,91	22,68	33,90	53,12	15,49
2010	13,21	17,54	27,09	34,61	52,23	16,41
2011	14,09	17,23	30,55	31,36	50,12	16,11
2012	14,46	14,77	29,64	33,93	51,17	13,16

Tasarruflar bir ekonomide yatırımlara yönlendirilecek fonların oluşturulması bakımından oldukça önem arz etmektedir. Bu bağlamda Çin'in Tasarruf/GSYİH oranı son yıllarda yüzde 50'nin üzerinde seyretmektedir. Hindistan e Rusya'da da tasarruf oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye Brezilya ve Güney Afrika'da ise tasarrufların düşüklüğü ön plana çıkmaktadır.

Tablo 4.17. Tüketim / GSYİH (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	88,09	77,13		82,51	69,81	71,72
1976	85,49	79,28		81,31	71,73	72,99
1977	86,22	78,60		81,72	71,13	68,04
1978	88,00	78,22		80,26	62,66	68,14
1979	88,16	79,29		80,43	64,52	64,41
1980	88,60	78,91		85,01	65,17	62,11
1981	86,80	77,29		80,75	66,17	68,63
1982	86,20	79,57		80,07	64,12	75,36
1983	87,80	80,90		81,99	64,68	71,51
1984	87,89	78,64		79,88	65,09	73,18
1985	86,59	75,65		78,88	65,73	70,57
1986	83,94	78,44		78,33	64,12	72,11
1987	76,51	74,43		78,75	62,89	74,29
1988	73,76	72,09		77,55	63,42	73,63
1989	78,11	69,63	65,27	77,21	64,16	73,83
1990	79,66	78,60	69,65	76,47	60,87	76,79
1991	80,08	79,47	63,45	77,51	60,82	78,33
1992	79,59	78,58	51,32	76,49	61,35	81,21
1993	79,05	77,75	65,28	78,70	58,19	81,02
1994	77,70	77,50	69,90	77,10	56,48	80,89
1995	78,99	83,49	71,17	75,10	56,46	81,14
1996	81,73	84,79	72,11	79,08	57,50	81,17
1997	80,7	84,73	75,82	76,70	57,55	82,20
1998	76,73	84,97	78,37	78,12	58,59	81,85
1999	80,72	85,02	68,12	75,05	60,60	81,02
2000	82,23	83,51	61,28	76,77	62,47	81,13
2001	80,79	83,28	65,37	75,28	61,61	80,65
2002	80,75	82,29	69,16	75,99	59,56	80,29
2003	83,45	81,31	67,77	74,54	56,59	81,01
2004	83,24	79,00	66,84	69,30	54,18	82,22
2005	83,51	80,18	66,23	68,46	52,37	82,51
2006	82,86	80,34	66,10	67,28	49,32	82,75
2007	83,68	80,15	67,21	65,98	49,46	81,49
2008	82,65	79,11	65,26	69,54	48,23	80,35
2009	86,17	82,32	73,63	69,08	47,34	81,33
2010	86,03	80,79	69,31	67,38	48,02	80,97
2011	85,11	81,00	65,98	71,00	49,25	81,11
2012	84,83	83,79	66,72	72,09	48,36	83,63

Tablo 4.17.'de Tüketim / GSYİH değerleri sunulmaktadır. 2012 yılı istatistiklerine göre Türkiye en yüksek tüketim oranına sahip olan ülke konumundadır. Türkiye'yi Brezilya ve Hindistan yüksek tüketim oranlarıyla takip ederken, Çin'in tüketim oranları ise oldukça düşük seviyelerde görünmektedir.

Tablo 4.18. Yatırım / GSYİH (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	16,12	24,36		16,03	29,37	28,98
1976	17,98	22,49		16,64	29,39	29,68
1977	19,22	21,37		16,85	28,45	27,57
1978	17,02	22,21		17,20	29,46	25,94
1979	15,58	22,98		17,95	28,38	25,83
1980	15,90	22,90		17,92	29,09	25,90
1981	15,13	22,94		18,57	27,38	27,45
1982	15,12	21,44		19,78	28,24	27,50
1983	14,75	18,13		19,21	28,90	26,05
1984	14,40	16,89		19,66	29,79	23,98
1985	15,26	16,95		20,60	29,64	22,81
1986	17,14	19,09		21,45	30,56	19,65
1987	24,75	22,30		22,05	31,50	17,85
1988	26,11	22,72		21,89	31,26	19,42
1989	22,80	26,90	31,76	22,71	26,01	20,21
1990	22,87	20,66	28,70	23,82	25,86	19,14
1991	23,69	18,11	23,27	22,63	27,87	17,16
1992	23,00	18,42	23,93	22,97	31,62	15,65
1993	25,52	19,28	20,39	21,48	37,67	14,69
1994	24,46	20,75	21,81	21,85	35,92	15,15
1995	23,84	18,32	21,08	24,05	34,35	15,88
1996	25,09	16,87	20,00	23,11	33,78	16,28
1997	26,42	17,37	18,29	23,68	32,87	16,51
1998	22,86	16,96	16,15	23,68	33,84	17,09
1999	18,94	15,65	14,39	23,95	34,04	15,45
2000	20,39	16,80	16,86	22,74	34,11	15,14
2001	15,94	17,03	18,89	25,05	34,43	15,05
2002	16,72	16,38	17,92	23,71	36,26	14,70
2003	17,01	15,27	18,42	24,54	39,38	15,48
2004	20,34	16,09	18,39	28,71	40,73	15,98
2005	21,03	15,93	17,76	30,33	40,13	16,78
2006	22,29	16,43	18,50	31,28	40,66	18,33
2007	21,84	17,44	21,00	32,91	39,10	20,15
2008	19,89	19,11	22,29	32,34	40,78	23,07
2009	16,87	18,06	22,00	31,73	45,96	21,55
2010	18,91	19,46	21,63	31,74	45,73	19,32
2011	21,82	19,27	21,64	30,63	45,58	18,96
2012	20,30	18,14	21,99	29,58	46,82	19,15

Yatırım oranları ile tasarruf oranlarını birlikte değerlendirmek teknik açıdan daha doğru olacaktır. Çünkü yatırımların finansmanı için tasarrufların yeterli düzeyde olması gerekmektedir. Öncelikle yatırım oranının en yüksek olduğu ülkenin Çin olduğu, en düşük yatırım oranının ise Brezilya’da bulunduğu görülmektedir.

2012 yılı itibariyle, yatırım-tasarruf karşılaştırması ise sırasıyla şu şekilde olmaktadır: Türkiye 20-14; Brezilya 18-15; Rusya 22-30; Hindistan 30-34; Çin 47-51;

Güney Afrika 19-13. Buna göre, Türkiye, Brezilya ve Güney Afrika tasarruf açığı verirken, Rusya, Hindistan ve Çin tasarruf fazlalığı vermektedir.

Tablo 4.19. Ar-Ge Harcamaları / GSMH (%) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1996	0,45		0,96	0,62	0,56	
1997	0,49		1,04	0,67	0,64	0,59
1998	0,37		0,95	0,69	0,65	
1999	0,46		0,99	0,71	0,75	
2000	0,47	1,01	1,04	0,74	0,90	
2001	0,53	1,04	1,17	0,72	0,95	0,73
2002	0,52	0,98	1,24	0,71	1,07	
2003	0,48	0,95	1,28	0,70	1,13	0,79
2004	0,51	0,89	1,15	0,74	1,22	0,84
2005	0,59	0,97	1,06	0,77	1,32	0,90
2006	0,58	1,00	1,07	0,76	1,38	0,93
2007	0,72	1,09	1,11	0,75	1,39	0,92
2008	0,72	1,11	1,04		1,46	0,92
2009	0,84	1,16	1,25		1,70	0,87
2010	0,84	1,16	1,15		1,75	
2011			1,11		1,83	

Tablo 4.19. GSYİH içerisindeki Ar-Ge harcamalarını göstermektedir. Çin Ar-Ge harcamalarına en fazla pay ayıran ülke olarak görünmekteyken, Brezilya ve Rusya Çin'i izlemekte, en az Ar-Ge harcaması yapan ülke olarak da Hindistan görünmektedir.

Tablo 4.20. İhracat / GSYİH (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1974	5,736	8,0133		4,748	4,975	27,98
1975	4,427	7,538		5,549	4,591	27,69
1976	4,861	7,035		6,571	4,814	27,73
1977	3,816	7,252		6,273	4,693	30,23
1978	4,147	6,675		6,208	6,603	32,36
1979	3,219	7,123		6,633	8,518	35,21
1980	5,162	9,052		6,033	10,64	35,38
1981	8,237	9,420		5,833	12,57	28,35
1982	11,86	7,609		5,880	11,67	26,45
1983	12,47	11,42		5,737	10,19	24,72
1984	15,60	13,54		6,175	10,41	25,47
1985	15,86	12,24		5,163	9,212	31,41
1986	13,31	8,816		5,106	9,999	30,57
1987	15,58	9,459		5,507	14,48	30,26
1988	18,65	10,88		5,931	14,83	29,09
1989	16,20	8,929	21,90	6,895	13,90	26,69
1990	13,36	8,199	18,16	6,931	16,07	24,23
1991	13,84	8,676	13,27	8,347	17,36	21,75
1992	14,39	10,86	62,32	8,690	18,64	21,34
1993	13,67	10,50	38,20	9,664	19,64	22,47
1994	21,36	9,513	27,75	9,717	21,26	22,10
1995	19,89	7,256	29,28	10,65	20,22	22,77
1996	21,54	6,566	26,07	10,20	20,05	24,72
1997	24,58	6,820	24,72	10,50	21,75	24,59
1998	21,33	6,932	31,22	10,82	20,34	25,65
1999	19,43	9,411	43,22	11,25	20,16	25,33
2000	20,09	9,978	44,06	12,77	23,32	27,87
2001	27,44	12,18	36,89	12,34	22,60	30,12
2002	25,21	14,09	35,24	14,01	25,13	32,92
2003	22,99	14,98	35,24	14,69	29,55	27,88
2004	23,55	16,42	34,41	17,55	33,95	26,42
2005	21,85	15,12	35,20	19,28	37,08	27,38
2006	22,66	14,36	33,73	21,06	39,13	30,00
2007	22,32	13,36	30,16	20,43	38,41	31,47
2008	23,90	13,66	31,30	23,60	34,97	35,88
2009	23,31	10,97	27,93	20,04	26,71	27,31
2010	21,20	10,87	29,21	21,93	29,39	27,36
2011	23,97	11,88	30,36	23,88	28,53	29,28
2012	26,44	12,55	29,43	23,82	27,32	28,25

Tablo 4.21. İthalat/GSYİH (%) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	11,22	11,50		6,532	4,567	30,15
1976	10,66	9,432		6,009	4,472	28,96
1977	10,70	7,917		6,156	4,318	25,22
1978	7,289	7,864		6,474	7,068	25,64
1979	5,882	9,175		8,028	9,439	25,76
1980	11,92	11,30		9,085	11,01	27,34
1981	12,90	9,799		8,423	12,06	30,36
1982	15,01	8,274		8,002	9,301	26,86
1983	16,55	9,008		7,717	9,065	21,00
1984	19,67	7,924		7,592	10,39	23,65
1985	18,96	7,095		7,513	13,28	22,56
1986	16,10	6,354		6,902	12,48	21,76
1987	17,75	6,192		6,859	14,38	20,34
1988	17,55	5,692		7,326	16,14	22,60
1989	17,78	5,461	21,01	8,011	15,33	21,38
1990	17,57	6,961	17,94	8,307	13,08	18,76
1991	16,63	7,913	12,98	8,347	14,30	17,47
1992	17,34	8,385	48,25	9,424	17,46	17,30
1993	19,34	9,096	30,49	9,648	22,32	17,81
1994	20,38	9,161	23,19	10,01	19,95	19,85
1995	24,35	8,775	25,89	11,81	18,58	22,09
1996	27,82	8,366	21,84	11,34	18,00	23,19
1997	30,38	9,020	22,52	11,72	17,25	23,43
1998	20,18	8,932	24,55	12,46	16,04	24,51
1999	19,28	10,81	26,17	13,13	17,52	22,74
2000	23,09	11,74	24,03	13,66	20,91	24,91
2001	23,31	13,49	24,21	13,20	20,48	26,07
2002	23,58	12,58	24,45	14,98	22,56	29,08
2003	24,03	12,07	23,87	15,37	27,35	25,54
2004	26,18	12,54	22,16	19,30	31,40	26,72
2005	25,35	11,51	21,51	22,02	31,55	27,85
2006	27,58	11,46	21,00	24,22	31,43	32,45
2007	27,48	11,84	21,54	24,44	29,61	34,21
2008	28,34	13,47	22,07	28,66	27,26	38,94
2009	24,42	11,13	20,49	25,42	22,30	28,18
2010	26,75	11,90	21,13	26,30	25,63	27,56
2011	32,64	12,62	21,80	30,33	26,05	29,90
2012	31,55	13,98	22,14	31,53	24,51	31,30

Tablolar 4.20.- 4.21. ve 4.22 T-BRICS ülkelerinin dış ticaret istatistiklerinden oluşturulduğu için birlikte bir değerlendirme yapılmaktadır. Ülkeler içerisinde en fazla ithalat tutarı olan ülke Türkiye iken en fazla ihracat tutarı ise Rusya olarak görülmektedir. Dış ticaret hacminin gelir içerisindeki payının en yüksek olduğu ülke ise Güney Afrika'dır.

Tablo 4.22. Dış Ticaret Hacmi / GSMH (%) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	15,66	19,04		12,08	9,16	57,85
1976	15,53	16,47		12,58	9,29	56,70
1977	14,52	15,17		12,43	9,01	55,47
1978	11,44	14,54		12,68	13,67	58,01
1979	9,10	16,30		14,66	17,96	60,98
1980	17,09	20,36		15,12	21,66	62,73
1981	21,14	19,22		14,26	24,64	58,72
1982	26,88	15,88		13,88	20,97	53,32
1983	29,03	20,43		13,45	19,26	45,73
1984	35,28	21,47		13,77	20,80	49,13
1985	34,83	19,34		12,68	22,50	53,98
1986	29,41	15,17		12,01	22,48	52,34
1987	33,34	15,65		12,37	28,87	50,61
1988	36,21	16,58		13,26	30,98	51,71
1989	33,98	14,39	42,91	14,91	29,24	48,08
1990	30,94	15,16	36,11	15,24	29,16	43,00
1991	30,48	16,59	26,26	16,69	31,67	39,23
1992	31,74	19,25	110,58	18,12	36,11	38,65
1993	33,02	19,60	68,70	19,31	41,98	40,29
1994	41,75	18,67	50,95	19,73	41,22	41,96
1995	44,24	16,03	55,18	22,47	38,81	44,87
1996	49,37	14,93	47,92	21,55	38,06	47,93
1997	54,97	15,84	47,26	22,23	39,01	48,03
1998	41,52	15,86	55,77	23,29	36,39	50,16
1999	38,73	20,23	69,39	24,39	37,69	48,08
2000	43,19	21,72	68,09	26,44	44,24	52,79
2001	50,76	25,68	61,11	25,55	43,08	56,21
2002	48,80	26,68	59,71	29,00	47,70	62,01
2003	47,03	27,06	59,13	30,07	56,91	53,42
2004	49,74	28,97	56,58	36,86	65,35	53,14
2005	47,21	26,65	56,71	41,31	68,63	55,23
2006	50,25	25,83	54,73	45,30	70,57	62,46
2007	49,81	25,21	51,71	44,88	68,03	65,69
2008	52,25	27,14	53,38	52,27	62,24	74,82
2009	47,74	22,12	48,44	45,48	49,02	55,50
2010	47,97	22,77	50,36	48,24	55,03	54,93
2011	56,62	24,51	52,16	54,22	54,59	59,18
2012	58,00	26,54	51,58	55,36	51,84	59,56

Tablo 4.23. Dış Borç Stoku / GSMH (%) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	11,36	22,76		13,88		
1976	11,75	22,48		14,00		
1977	19,62	24,53		12,54		
1978	22,97	28,06		11,97		
1979	18,02	28,22		11,83		
1980	28,27	31,66		11,09		
1981	27,63	32,42		11,77	2,988	
1982	31,24	35,33		13,66	4,106	
1983	33,73	51,72		14,42	4,186	
1984	36,94	52,93		15,83	4,668	
1985	39,60	49,35		17,25	5,430	
1986	44,59	42,80		18,68	7,964	
1987	48,11	42,57		19,92	13,08	
1988	46,40	37,21		20,64	13,71	
1989	39,66	25,62		25,50	13,05	
1990	33,35	26,75		26,56	15,44	
1991	34,28	30,46		32,08	15,84	
1992	36,14	33,80		31,04	17,12	
1993	38,61	33,81		33,19	19,56	
1994	51,99	28,46		30,29	17,99	16,25
1995	44,37	21,24		26,24	16,48	17,10
1996	44,71	21,97		23,96	15,26	18,52
1997	45,34	23,27		22,56	15,57	20,65
1998	36,40	29,31		23,23	14,35	18,89
1999	41,33	43,14		21,71	13,94	18,64
2000	44,47	38,68		21,53	12,30	19,38
2001	59,12	43,04		20,38	14,09	21,20
2002	56,81	47,67		20,36	12,87	28,60
2003	47,94	44,13		19,39	12,64	22,35
2004	40,91	34,28		17,25	12,68	19,35
2005	36,07	21,98		14,63	12,54	19,84
2006	39,98	18,29		16,93	11,84	21,88
2007	40,37	17,81		16,54	10,61	25,09
2008	40,02	16,28		18,66	8,337	25,75
2009	45,72	17,73		18,88	8,921	27,82
2010	41,32	16,74		17,22	9,480	28,74
2011	39,83	16,62		18,14	9,715	29,33
2012	43,14	19,86		20,77	9,191	36,59

Dış borçluluk oranları bakımından Tablo 4.23. veri ülkeler arasında en fazla oranın Türkiye olduğunu göstermektedir. Bu durum ülke karşılaştırmaları açısından Türkiye için olumsuz bir gösterge niteliğindedir. Çünkü yüksek borçlanma ve borcu geri ödeme sürecinde ekonomik yapıda ciddi sorunlar yaşanabilmektedir.

Tablo 4.24. Cari İşlemler Dengesi / GSMH (%) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1987	-0,68	..	..	..	..	5,91
1988	1,35	..	..	..	..	2,76
1989	0,7	..	..	..	..	1,58
1990	-1,31	..	..	..	..	1,4
1991	0,14	..	..	..	..	1,15
1992	-0,46	..	..	..	..	1,51
1993	-2,64	..	..	..	..	2,17
1994	1,75	..	..	..	..	0,07
1995	-0,98	-2,36	..	..	..	-1,65
1996	-1	-2,74	..	..	..	-1,13
1997	-1,04	-3,47	..	-0,7	..	-1,49
1998	0,73	-3,97	3,09	-1,63	..	-1,68
1999	-0,4	-4,34	1,95	-0,71	..	-0,46
2000	-3,72	-3,81	1,71	-0,96	..	-0,1
2001	1,96	-4,19	1,31	0,29	..	0,31
2002	-0,27	-1,33	2,44	1,39	..	0,79
2003	-2,47	0,68	2,62	1,45	8,38	-1,02
2004	-3,61	1,72	3,57	0,22	10,05	-3,03
2005	-4,42	1,57	5,87	-1,23	11,11	-3,45
2006	-6,01	1,23	8,55	-0,99	9,7	-5,26
2007	-5,76	0,15	10,11	-0,61	5,96	-6,95
2008	-5,38	-1,66	9,31	-2,47	6,15	-7,17
2009	-1,89	-1,38	4,87	-1,94	3,81	-4,07
2010	-6,09	-2,2	4,01	-3,21	4,71	-2,85
2011	-9,63	-2,12	1,86	..	5,22	..
2012	-6,16	..	2,35	..	..	..

Tasarrufların yetersizliği yatırımların yapılabilmesi için dış kaynak kullanımını zorunlu hale getirmektedir. Düşük tasarruflar cari açıkları arttıran önemli faktörlerin başında gelmektedir. Bu bakımdan cari işlemler dengesi değerlendirildiğinde, Tablo 4.24. özellikle son yıllarda Türkiye'nin cari açık sorununun olduğunu göstermektedir. Diğer yandan Çin ve Rusya'nın cari işlemler fazlası ise oldukça yüksek oranda seyretmektedir.

Tablo 4.25. Doğrudan Yabancı Sermaye /GSMH (%) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	0,255	1,052		-0,010		0,508
1976	0,019	1,018		-0,007		0,051
1977	0,046	1,040		-0,029		-0,30
1978	0,052	0,999		0,012		-0,24
1979	0,083	1,075		0,031		-0,866
1980	0,026	0,813		0,041		-0,012
1981	0,133	0,956		0,046		0,074
1982	0,085	1,033		0,035	0,211	0,411
1983	0,074	0,791		0,002	0,278	0,082
1984	0,188	0,762		0,008	0,488	0,492
1985	0,147	0,646		0,044	0,540	-0,674
1986	0,165	0,128		0,046	0,629	-0,063
1987	0,131	0,397		0,074	0,855	-0,184
1988	0,389	0,848		0,030	1,031	0,138
1989	0,618	0,265		0,083	0,986	-0,161
1990	0,453	0,214		0,072	0,976	-0,067
1991	0,536	0,270		0,026	1,150	0,211
1992	0,530	0,527	0,252	0,094	2,639	0,002
1993	0,352	0,294	0,278	0,193	6,246	0,008
1994	0,465	0,562	0,174	0,292	6,041	0,275
1995	0,522	0,631	0,522	0,584	4,924	0,826
1996	0,397	1,333	0,658	0,606	4,693	0,567
1997	0,424	2,255	1,201	0,843	4,643	2,560
1998	0,349	3,781	1,019	0,614	4,291	0,409
1999	0,313	4,869	1,689	0,464	3,577	1,128
2000	0,368	5,084	1,045	0,752	3,204	0,729
2001	1,710	4,056	0,896	1,107	3,339	6,136
2002	0,465	3,290	1,002	1,073	3,391	1,331
2003	0,561	1,836	1,849	0,699	3,013	0,465
2004	0,710	2,736	2,613	0,799	3,215	0,320
2005	2,076	1,752	2,029	0,871	4,612	2,639
2006	3,802	1,779	3,797	2,110	4,573	0,238
2007	3,406	3,261	4,298	2,036	4,471	2,301
2008	2,705	3,067	4,502	3,545	3,793	3,619
2009	1,409	1,943	2,992	2,605	2,625	2,684
2010	1,235	2,489	2,830	1,601	4,109	1,016
2011	2,071	2,888	2,900	1,948	3,825	1,030
2012	1,586	3,378	2,514	1,302	3,080	1,208

Doğrudan yabancı yatırımlar, portföy yatırımlarından ziyade ülkelerin istedikleri bir yatırım şeklidir. Özellikle Brezilya doğrudan yatırımların en fazla olduğu ülkedir ve yaklaşık Türkiye'nin iki katı doğrudan yabancı yatırım çekebilmektedir. En az oranlar ise Güney Afrika'nın hanesinde bulunmaktadır.

Tablo 4.26. GINI Katsayıları (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1978				35,1		
1979						
1980						
1981		57,93			29,1	
1982		58,42				
1983		58,99		31,1		
1984		58,38			27,7	
1985		55,59				
1986		58,46				
1987	43,57	59,69			29,9	
1988		61,43	23,8	31,9		
1989		63,3				
1990		61,04			32,4	
1991						
1992		53,99				
1993		60,8	48,38		35,5	59,3
1994	41,53			30,8		
1995		60,24				56,6
1996		60,55	46,11		35,7	
1997		60,53				
1998		60,35				
1999		59,78	37,48		39,2	
2000						57,8
2001		60,13	39,6			
2002	42,71	59,42	35,7		42,6	
2003	43,42	58,78	37,26			
2004	42,67	57,68	37,14			
2005	42,56	57,42	37,51	33,4	42,5	
2006	40,34	56,77	42,13			67,4
2007	39,26	55,89	43,71			
2008	38,95	55,07	42,27		42,6	
2009	38,73	54,69	40,11		42,1	63,1
2010	40,03			33,9		

GINI katsayısı gelir dağılımının ölçülmesi için kullanılan bir göstergedir. Tablo 4.26. düzensiz bir bilgi aktarımı yapmaktadır. Çünkü GINI katsayılarını düzenli olarak yayımlayan istatistiklere ulaşmak zordur. Bu açıdan değerlendirildiğinde gelir dağılımının en adil olduğu ülke Hindistan olarak görünmekte en adaletsiz dağılımın ise Güney Afrika olduğu görülmektedir.

Tablo 4.27. Tablo Enerji İthalatı, net (enerji kullanımı %) (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	39,22	40,84		6,80	-2,75	16,22
1976	42,95	43,33		8,22	-2,30	12,19
1977	46,93	43,50		8,45	-2,05	5,15
1978	44,63	45,62		7,03	-2,33	2,59
1979	42,42	45,83		9,55	-3,05	-6,90
1980	45,50	43,48		8,91	-2,86	-11,91
1981	43,04	39,09		7,39	-3,11	-12,53
1982	43,73	36,01		6,21	-4,15	-11,48
1983	45,95	29,64		4,59	-5,11	-14,44
1984	45,43	22,37		3,74	-6,19	-19,21
1985	44,40	20,84		6,04	-7,49	-26,77
1986	44,49	24,67		4,97	-6,52	-25,19
1987	46,65	24,99		5,60	-4,31	-20,46
1988	47,59	26,52		5,68	-2,94	-20,47
1989	47,78	25,94		7,26	-5,95	-23,34
1990	51,07	25,72	-47,08	7,87	-1,17	-25,92
1991	50,79	26,69	-39,81	8,47	-4,57	-23,11
1992	50,91	27,46	-43,12	10,63	-3,10	-29,86
1993	53,99	28,60	-40,77	11,59	-0,44	-29,54
1994	53,20	28,95	-50,91	11,81	-1,37	-30,68
1995	56,97	30,44	-51,98	12,62	-1,92	-30,12
1996	59,48	30,10	-53,15	13,72	-1,64	-27,17
1997	60,33	29,17	-55,06	14,35	-0,70	-32,29
1998	59,44	26,89	-59,84	16,65	-0,07	-36,12
1999	60,94	24,26	-57,98	19,83	2,25	-32,96
2000	66,13	21,23	-57,93	19,86	2,72	-33,28
2001	65,32	20,48	-61,05	19,37	-0,17	-28,96
2002	67,52	14,51	-67,92	19,66	0,81	-30,85
2003	69,69	10,39	-73,47	19,03	2,03	-30,69
2004	70,18	13,13	-81,08	21,04	4,69	-22,43
2005	71,64	9,58	-84,63	21,42	4,18	-23,14
2006	71,68	7,40	-82,95	22,42	6,47	-23,73
2007	72,73	8,08	-84,23	23,79	6,33	-16,25
2008	70,58	8,21	-82,13	24,51	5,91	-10,25
2009	68,99	4,10	-84,05	26,36	8,45	-12,09
2010	69,35	7,24	-84,12	26,59	10,12	-14,71
2011	71,49	7,71	-79,88	27,82	10,82	-15,00
2012	73,11					

Dünyada rekabet edilebilirlik açısından dezavantajlardan bir tanesi doğal kaynaklara sahip olup olamamakla ilgilidir. Bir çok ülke zengin doğal kaynak rezervlerine sahip olup enerji üretiminde sorun yaşamamaktadır. Öte andan bu tür kaynakları olmayan ülkeler ise enerji açıklarını nükleer santraller vb. gibi yapılanmalarla gidermeye çalışmaktadırlar.

Tablo 4.28. Akaryakıt İthalatı (% of merchandise imports)
(Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	17,45	26,15		4,39		0,238
1976	22,57	31,59		25,74		0,396
1977	25,83	33,96		25,53		0,533
1978	32,15	32,87		26,09		0,461
1979	35,58	37,06		33,17		0,577
1980	48,44	43,08		44,63		0,395
1981	44,21	50,51		43,63		0,319
1982	43,78	53,54				0,444
1983	43,82	54,47		30,67		0,417
1984	35,58	52,842		31,82	0,505	0,365
1985	33,37	47,22		26,49	0,405	0,577
1986	19,73	26,77		15,05	1,190	
1987	22,36	32,55		19,12	1,224	
1988	21,32	30,12		17,00	1,402	
1989	20,49	25,77		19,51	2,785	
1990	20,80	26,96		27,29	2,379	
1991	17,91	23,95		29,93	3,299	
1992	16,52	24,75		29,80	4,471	0,555
1993	13,55	20,77		27,28	5,627	0,461
1994	16,48	14,90		23,91	3,524	0,373
1995	13,03	12,11		23,82	3,893	8,369
1996	13,89	13,17	2,754	29,53	4,969	9,571
1997	12,57	11,684	3,250	24,89	7,248	11,47
1998	9,903	9,304	3,412	20,35	4,869	8,433
1999	13,29	11,37	1,963	30,83	5,397	10,17
2000	13,94	14,92	4,134	38,60	9,471	14,34
2001	15,27	13,97	2,412	33,41	7,448	14,78
2002	14,46	14,87	2,274	32,44	6,894	12,50
2003	12,95	15,55	2,361	32,19	7,495	11,91
2004	11,91	18,31	1,989	34,34	9,115	14,45
2005	14,03	18,36	1,753	35,70	10,55	14,30
2006	15,07	18,82	1,470	37,23	12,36	18,38
2007	14,58	18,55	1,407	36,34	11,99	18,63
2008	16,74	19,81	1,664	39,16	16,25	22,43
2009	14,39	14,80	1,681	33,98	13,43	21,47
2010	14,65	16,52	1,387	35,55	14,53	19,74
2011	8,462	18,60	1,765	38,49	16,79	21,41
2012	9,071	18,01	1,456	42,55	18,43	22,53

Ülkelerin enerji ithalatı bağlamında bir değerlendirmesi yapıldığında Türkiye'nin ciddi enerji ithalatının olduğu diğer yandan da Rusya'nın önemli bir enerji fazlalığının olduğu görünmektedir. Güney Afrika'da da enerji fazlalığı söz konusuysa, diğer ülkeler arasında Brezilya başta olmak üzere Hindistan ve Çin'in de enerji ithalatı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.29. Para Arzı- M2/GSYİH (Dünya Bankası İstatistikleri)

<i>Yıl/Ülke</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Brezilya</i>	<i>Rusya</i>	<i>Hindistan</i>	<i>Çin</i>	<i>Güney Afrika</i>
1975	23,06	17,91		23,84		61,76
1976	22,28	15,35		27,55		59,53
1977	23,24	14,54		28,97	26,81	58,99
1978	21,18	14,53		32,41	24,41	59,48
1979	19,51	15,05		34,78	32,68	58,18
1980	18,03	11,89		33,87	36,76	53,67
1981	22,49	11,29		33,86	40,43	54,31
1982	25,60	10,08		35,48	42,56	54,31
1983	25,05	10,25		35,61	45,50	54,03
1984	25,13	11,52		37,50	49,92	55,23
1985	24,45	13,59		38,85	54,07	54,86
1986	27,90	19,97		40,94	61,79	50,98
1987	29,24	19,88		41,90	65,99	52,12
1988	27,91	75,08		41,77	63,83	55,16
1989	26,82	111,33		42,08	67,05	55,39
1990	23,74	30,39		41,46	78,65	53,80
1991	27,09	35,03		42,67	85,39	55,01
1992	27,81	60,93		43,38	90,36	50,46
1993	25,20	93,66	23,90	44,11	100,98	46,86
1994	31,60	45,46	21,24	45,23	97,35	49,01
1995	32,16	32,465	19,31	42,795	99,917	50,017
1996	36,59	35,568	17,80	43,919	106,91	50,698
1997	37,08	37,475	19,65	46,642	116,33	53,825
1998	28,83	40,259	24,10	48,059	125,07	56,503
1999	39,09	43,724	20,59	50,185	134,98	57,178
2000	34,5	47,259	21,54	53,703	137,04	54,092
2001	45,55	48,952	23,90	56,744	142,64	58,776
2002	39,92	47,386	26,42	61,54	147,06	60,555
2003	35,2	49,621	29,94	62,09	155,36	63,167
2004	34,59	50,672	31,06	63,522	151,63	64,267
2005	40,47	54,278	33,38	64,461	153,03	69,876
2006	42,31	58,029	37,62	67,428	159,77	76,166
2007	43,84	61,315	42,82	70,999	151,78	82,746
2008	48,56	63,382	39,43	75,78	151,31	84,831
2009	54,63	69	49,21	77,715	179	80,947
2010	56,12	68,664	51,38	76,077	180,78	78,326
2011	54,74	74,049	51,53	76,741	180	77,301
2012	55,36	80,766	51,48	76,325	187,58	75,184

Akaryakıt ithalatı rakamları değerlendirildiğinde ise, en fazla akaryakıt ithalatının Hindistan olduğu görülmektedir. Rusya’da ise diğer ülkelere göre yok denecek kadar az bir akaryakıt ithali söz konusudur.

Para arzı istatistikleri M2/GSYİH tanımıyla değerlendirildiğinde ise, Çin’in ürettiği hasıladan fazla para arzı istatistiklerinin olduğu görülmektedir. Para arzı oranlarının en az olduğu ekonomi ise Rusya’dır.

Tablo 4.30. yukarıda tartışılan makroekonomik değişkenlerin bir özeti şeklinde hazırlanmıştır. ↑ işareti en yüksek değeri, ↓ işareti ise en düşük değeri simgelemektedir.

Tablo 4.30. Makroekonomik Göstergelerin Özeti (2012 verileri)

Ülke/ Değişken	Türkiye	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Güney Afrika
Nüfus					↑	↓
Yüzölçüm	↓		↑			
Tarımsal Alan	↓				↑	
GSYİH					↑	↓
KBGSYİH			↑	↓		
Büyüme Oranı		↓			↑	
İşsizlik				↓		↑
Enflasyon				↑	↓	
Reel Faiz		↑	↓			
Tasarruflar					↑	↓
Tüketim	↑				↓	
Yatırım		↓			↑	
Ar-Ge				↓	↑	
İhracat		↓	↑	↑		
İthalat	↑	↓				
Toplam Dış T.		↓				↑
Dış Borç	↑				↓	
Cari Açık	↑				↓	
DYY		↑				↓
GINI				↓		↑
Enerji İth.	↑	↓				
Akaryakıt İth.		↓		↑		
Para Arzı		↓			↑	

5. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu yüksek lisans tezi, T-BRICS ülkelerinin makroekonomik performanslarını karşılaştırmak üzerine hazırlanmıştır. KSÜ SBE tez yazım yönergesi kurallarının şekil şartları dışında bu tez iki ana başlıktan oluşmuştur.

İlk kısımda tartışması yapılacak olan makroekonomik değişkenler üzerine kavramsal nitelikte tartışmalar yapılmıştır. 4. bölümde kullanılacak performans karşılaştırması için sıralanan değişkenler açıklanarak bu değişkenler hakkında açıklayıcı bilgiler sunulmaya çalışılmıştır.

İkinci ve ana kısımda ise T-BRICS ülkelerinin genel olarak bir tanıtımı yapıldıktan sonra, öncelikle 2011 istatistikleri kullanılarak bazı makroekonomik göstergeler üzerine ülkelerin dünya istatistikleri içerisindeki yerleri ortaya konulmuştur. Diğer taraftan, başka bir alt başlıkta ise, sözü edilen performans değerlendirmesi 23 makroekonomik gösterge kullanılarak yapılmıştır. Buradaki istatistikler genel olarak 1975-2012 dönemi için alınmaya çalışılmış fakat bazen data eksikliği nedeniyle farklı tarihler de kullanılmıştır.

T-BRICS ülkeleri arasında en fazla nüfusa sahip olan ülke olarak Çin görülmektedir. Topraklarının çokluğu bakımından Rusya ilk sırada yer alırken tarımsal arazi bakımından ise Çin'in en büyük paya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çok fazla nüfus barındırdığı için çok yüksek gelir rakamlarına sahip olan ülke yine Çin olarak karşımıza çıkarken, daha iyi bir refah ölçütü olan kişi başına GSYİM rakamları değerlendirildiğinde ise Rusya ön plana çıkmaktadır. Ekonomik büyüme bakımından ise, diğer ülkelere göre çok yüksek büyüme oranlarını yakalayan ekonomi yine Çin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ciddi makroekonomik problemlerden en önemlileri olarak adlandırılan işsizlik ve enflasyon rakamları değerlendirildiğinde ise, Türkiye'nin yerinin iyi olmadığı fark edilmektedir. En yüksek işsizlik oranı Güney Afrika'da, en yüksek enflasyon oranı ise Hindistan'da olduğu görülmektedir. Reel faizlerin en yüksek olduğu ülke ise Brezilya'dır. Tasarruf ve yatırım oranlarının en yüksek olduğu ülke Çin iken, tüketim oranlarının en yüksek olduğu ekonomi ise Türkiye'dir.

Bilim ve teknoloji politikalarına verilen önem, ülkelerin gelişmelerine verdikleri önemle bir tutulmaktadır. Bu bağlamda Ar-Ge harcamalarının en yüksek olduğu ülke Çin olarak karşımıza çıkmaktadır. GSYİH içerisinde yüzde 1'in üzerinde bir pay ayrılan ülkede, Ar-Ge harcamaları gelişmiş ülke seviyelerindedir. İhracat ithalat ve toplam dış ticaret rakamlarının da değerlendirilmeye alındığı istatistiklerde en fazla toplam dış ticaret rakamının Güney Afrika ülkesinde olduğu görülmektedir.

Türkiye problemleri göstergelerde yine üst sıralarda yer almaktadır. Hem dış borç oranlarında ve hem de cari işlerler açığı söz konusu iken en fazla değerler Türkiye'nindir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını en fazla çeken iki ülke ise sırasıyla Brezilya ve Çin'dir. Gelir dağılımının en adil olduğu ülke Hindistan olarak görünürken, bu ülke akaryakıt ithalinde de baş sırada bulunmaktadır. Enerji ithalatında ise en yüksek ithalat rakamlarına sahip olan ekonomi olarak Türkiye görülmektedir.

Özellikle son yıllarda farklı grup adlarıyla anılan bir takım ülkelere bahsedilmektedir. Türkiye bazı grupların içerisinde yer alırken, bazı grupların içinde olması gerektiği de tartışılmaktadır. BRICS ekonomileri bunlardan birisini oluşturmaktadır. Bu tezin amacı da Türkiye'nin BRICS ülkeleri ile bir karşılaştırmasının yapılmasıdır. Ülkeler yukarıdaki bölümlerde verilen tablolarda topluca değerlendirildiğinde, Türkiye'nin önde olduğu makroekonomik göstergelerin; işsizlik, enflasyon, yüksek tüketim, dış borçlanma, cari işlemler açıkları ve enerji

ithalatı değişkenlerinden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye gelişmiş ülkelerin ve hızlı gelişme gösterebilen ülke gruplarının içerisinde yer alabilmesi için özellikle bu olumsuz makroekonomik göstergelerini düzeltmesi gerekmektedir.

Bu düzelme süreci kendi kendine iyileşebilen bir sürecin de başlangıcı olabilecektir. Şöyle ki, Türkiye Ar-Ge'ye önem verdiğinde, yüksek tüketim oranlarını düşürmeye başladığında, muhtemelen ithalatını da daraltacak, enerji problemini çözebildiği takdirde ise toplamda bütün bunlar dış borçlanmayı ve cari işlemler açıklarını olumlu yönde etkileyebilecek ve hatta belki enflasyonun düşmesine de katkı sağlayabilecektir. Dolayısıyla, yukarıda belirtilen olumsuz göstergeler, olumluya çevrilebildiğinde Türkiye artık daha gelişmiş ülke gruplarıyla anılmaya başlayabilecektir.

KAYNAKLAR

- ADİYAMAN, T., 2006. "Dış Borçlarımız ve Ekonomik Etkileri", Sayıştay Dergisi, 62, ss:21-45.
- AFŞAR, M., 2013. Para Politikası, AÖF Yayını, Eskişehir, 220s..
- AĞIR, H. ve UTLU, S., 2010. "Ar-Ge Harcamaları ile Ekonomik Büyüme İlişkisi: OECD Örneği Panel Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi", Uluslar arası 9. Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Saraybosna.
- ALP, A., 2000. Finansın Uluslararasılaşması, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- ARI, Y. O., 2012. "Türkiye ve BRICS Ülkelerinin Yabancı Yatırım Endeksleri Açısından Karşılaştırılması" Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 5, Ekim, 2012-Mart, 2013, ss. 151-160.
- ASLAN, H., 2009. Para Teorisi ve Politikası, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.
- ATABAY BAYTAR, R., 2012. "Türkiye ve BRIC Ülkeleri Arasındaki Ticaret Hacminin Belirleyicileri: Panel Çekim Modeli Analizi", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (21), Bahar, ss. 403-424.
- ATİK, H. ve TOMBAK, F., 2012. "Bilgi Ekonomileri ve Türkiye’de Kadın İşgücünün İstihdam Yapısı", Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, Cilt: VII (I), ss. 137-148.
- AYHAN D., 2014. "Brics-T Ülkelerine Yönelik Portföy Yatırımlarının Cari Açık Üzerindeki Etkisi: Dinamik Panel Veri Analizi", Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 7 (1), ss.67-75.
- AYKAÇ, M., DAĞDEMİR, Ö. ve GÜNDOĞAN, N., 2013. "Gelir Dağılımı ve Yoksulluk", Web-Ofset Tesisleri, Eskişehir.
- BAYAT, T., KAYHAN, T. ve DOĞAN, Ç., 2014. "BRIC-T Ülkelerinde Fisher Etkisinin Ampirik Olarak İncelenmesi", İktisat İşletme ve Finans Dergisi, 29 (334), ss. 95-120.
- BAYRAKLI, H.H., 2000. "Gelir Vergisi Kanunda Gelir Kavramı ve Sapmalar <http://www.mevzuatdergisi.com/2000/12a/02.htm> (01.06.2014).
- BİLGİNOĞLU, M.A. ve AYSU A., 2008. "Dış Borçların Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 31, ss:1-23.
- BÖLÜKBAŞ, M., 2012. "Türkiye’ de Dışa Açılmanın Dış Borçlanma Üzerinde Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz", Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- CANDAŞ, A., BUĞRA, A. YILMAZ, V., GÜNSELİ, S. ve ÇAKAR, Y., (2010) "Türkiye’de Eşitsizlikler: Kalıcı Eşitsizliklere Genel Bir Bakış, http://www.spf.boun.edu.tr/content_files/turkiyede%20esitsizlikler_spf.pdf 01.04.2014.
- CEYHAN, A.C., 2010. "Türkiye’ de Dış Borç Sorunu ve Dış Borç Ekonomik Büyüme İlişkisinin Analizi", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÇAKMAK, C. ve GÜNEY, A., 2010. Suçun Ekonomik Bir Belirleyicisi Olarak İşsizlik:1990-2009, Türkiye Analizi Suç Önleme Sempozyumu, 21s.
- DEİK, (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu) 2012. Brezilya Bülteni, Şubat. www.deik.org.tr/Contents/FileAction/2591, 07.07.2014.
- DEMİRCAN, 2003. "Vergilendirmenin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkisi" Erciyes Üniversitesi İİB Fakültesi Dergisi, Sayı: 21, ss. 97-116.

- DEMİRCAN, H., 2003. Dünya’da ve Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları, Hazine Uzmanı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Mart.
- DİNLER, Z., 2009. İktisada Giriş, Ekin Kitabevi Yayını, 596s.
- DÜNYA BANKASI İSTATİSTİKLERİ, <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators> (çeşitli tarihler).
- EĞİLMEZ, M., 2012. Kendime Yazılar:Faiz Dersi, www.kendimeyazilar.com.s.1 08.04.2014.
- EĞİLMEZ, M., 2012. “Gelir Dağılımında Düzeltme Yok” <http://www.mahfiegilmez.com/2012/09/gelir-dagilmnda-duzelme-yok.html> (01.06.2014).
- EIA, 2013. EIA Key World Energy Statistics 2013, Fransa.
- ERKAN, B., 2012. “BRIC Ülkeleri ile Türkiye’nin İhracat Uzmanlaşma ve Rekabet Düzeylerinin Karşılaştırmalı Analizi”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Bahar, 8 (1), ss. 101-131,
- ERSEL, B., 1999. Türkiye’de İşsizlik Ve İşsizlik Sigortası, Dilek Ofset Matbaacılık, İstanbul, s.17.
- ERUYGUR, O., 2010. Toplam Harcamalar ve Denge Çıktı: I, Gazi Üniversitesi, İktisat Bölümü, İ.İ.B.F. Dergisi, s.15.
- GOLDMAN S., 2001. “Building Better Global Economic BRICs”, written by Jim O’Neill, Global Economics Paper No: 66, 30th November 2001, <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/topics/brics/brics-reports-pdfs/build-better-brics.pdf>, (20.09.2012).
- GOLDMAN, S., 2003. “Dreaming With BRICs: The Path to 2050”, written by Dominic Wilson and Roopa Purushothaman, Global Economics Paper No: 99, 1st October 2003, <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/topics/brics/brics-reports-pdfs/brics-dream.pdf>, (20.09.2012).
- GÖKKAYA, M. ve AKIN A.R., 2006. İktisadi Büyüme ve Doğrudan Yabancı Yatırım ilişkisi, www.geocities.com/vergilendirme/dyy.doc (28/01/2008).
- GÖRGÜN, T., 2004. Doğrudan Yabancı Yatırımların Tarihsel Gelişimi Çerçevesinde Yatırımların Geliştirilmesinin Etkin Kurumsal Yapılanmaları, Uygulama ve Koordinasyon Başkanlığı, Ankara.
- GÜLMEZ, A. ve YARDIMCIOĞLU, F., 2013. “BRICS Ülkeleri ile Türkiye’nin Ekonomik Büyümesinde Ulusal ve Yabancı Tasarrufların Etkisi: Panel Veri Analizi”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(1) ss. 47-68.
- GÜNEY, A., 2009. İşsizlik Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri, Kamu-İş, Cilt:10, Sayı: 4, s.25.
- HAIBIN, N., 2012. “BRICS in Global Governance, a Progressive Force?”, Dialogue on Globalization, Friedrich Ebert Stiftung, FES NEW YORK, April 2012, <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/09048.pdf>, (01.09.2012).
- HEPHAKTAN, E., 2006. “1980’den Günümüze Türkiye’nin Dış Ticaretindeki Yapısal Değişimin Dış Ticaret Hadleri Üzerindeki Etkisi”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Manisa, s.366.
- HULT, T., 2009. “The BRIC Countiers”, globalEDGE Business Review, Volume 3, Number 4, pp.1-2, 2009, <http://globaledege.msu.edu/content/gbr/gBR3-4.pdf>, (20.09.2012).
- IMF, (International Monetary Found) 2012. Country Information, <http://www.imf.org/external/country/index.htm> (15.10.2012).
- IMF, (International Monetary Found) 2012. Download entire World Economic Outlook Database, April 2012,

- <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01/weodata/download.aspx>, (10.10.2012).
- İŞGÜDEN, T., 1982. Makro İktisat, Bilim ve Teknik Kitabevi, İstanbul.
- KAR, M. ve TATLISÖZ, F., 2008. Türkiye’de Doğrudan Yabancı Sermaye Hareketlerini Belirleyen Faktörlerin Ekonometrik Analizi Kamu İİBF Dergisi Yıl:10 Sayı:14 Aralık/2008.
- KARAGÖZ, K., 2007. “Türkiye’ de Dış Borçlanmanın Nedenleri Ekonometrik Bir Değerlendirme”, Sayıştay Dergisi, 66-67, ss:99-110.
- KARLUK, R. ve ZILLIOĞLU, O., 1987. “Uluslar arası İktisat”, Anadolu Üniversitesi, AÖF Yayın,No:22, Ankara, s.94.
- KARLUK, R., 2001. “Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyümeye Katkısı”, TCMB Ekonomik İstikrar, Büyüme ve Yabancı Sermaye Semineri (8-12 Mayıs 2000). Ankara: TCMB.
- KARLUK, R., 2002. Uluslararası Ekonomi: Teori ve Politika, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- KAYMAK, H., 2005. Yabancı Doğrudan Yatırımları Artırmak İçin Teşvikler Gerekli ve/veya Yeterli Mi?, Maliye Dergisi, Sayı 149 Mayıs – Aralık 193.255.144.134/calismalar/yayinlar/md/149/hasankaymak.pdf, 22/08/2007.
- KOCAOĞLU, F., 2005. “1990 Sonrası Türkiye’ de Dış Borç Sorunu, Dış Borçların Sürdürebilirliği ve Dış Borç Yönetimi”, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- KUBAR, Y., 2011. “Bir İktisat Politikası Amacı Olarak Gelir Dağılımı: Türkiye Örneği (1994-2007) Analizi”, http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/12_uni_0.pdf, 01.06.2014.
- KULA, F., 2003. Uluslararası Sermaye Hareketlerinin Etkiliği: Türkiye Üzerine Gözlemler, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2 Oksay Suna, (1997), Çokuluslu Şirketler Teorileri Çerçevesinde Yabancı Sermaye Yatırımlarının İncelenerek Değerlendirilmesi, Ankara.
- MEGEP, 2008. “Dış Ticaret Kavramları”, Ankara, 79s.
- MOURA, G. AND FONSECA G. de 2012. “BRICS”, Ambassador of Brazil to Slovenia Roundtable EU and BRICS Academy of Active Citizenship and Entrepreneurship, 13 May 2012, <http://mrezaidej.si/wp-content/uploads/2012/05/BRICS-Presentation-Final.ppt>, (05.09.2012).
- NARİN, M. ve KUTLUAY, D., 2013. “Değişen Küresel Ekonomik Düzen: BRIC, 3G ve N-11 Ülkeleri”, Dosya, Ankara Sanayi Odası Yayını, ss. 30-50, Ocak/Şubat, <http://www.aso.org.tr/b2b/asobilgi/sayilar/dosyaocaksubat2013.pdf>, (28/05/2014).
- OKTAR, S. ve DALYANCI, L., 2012. “Dış Ticaret Hadlerinin Cari İşlemler Dengesi Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği”, Marmara Üniversitesi, İİBF Dergisi, Sayı. 2, s.1-18.
- ONARAN, Ö., 2007. İşsizlik ve Alternatif Politikalar, DISK Yayını, s.13.
- ÖNDER, T., 2005. Para Politikası Amaçları ve Araçları ve Türkiye Uygulaması, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, 325s.
- ÖZ, S., 2010. “BRIC Ülkelerinde Ekonomik Gelişmeler: Neden Ayrı Bir Grup?” Ekonomik Araştırmalar Forumu, Politika Notu, 10-15 Eylül, Koç Üniversitesi-Tüsiad.
- ÖZATAY, F., 2012. Para ve Banka, AÖF Yayını, 3. Baskı, Eskişehir, 229s.
- ÖZDEDE, V., 2011. 0 Reel Faiz ve Olası Sonuçları, www.ekonomici.blogcu.com s.1

- ÖZER, M., 2010. Para Politikası Araçları, Makro İktisat Kitabı, AÖF Yayını, Eskişehir, 213s.
- ÖZTÜRK, N. ve DURGUT, D., 2010. Faiz Oranlarının Belirleyicileri: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz, Zonguldak Kara Elmas Üniversitesi, İİBF Dergisi, s.28.
- ÖZTÜRK, N., 2010. "Klasik Ve Neoklasik İktisatta Gelir Bölüşümü", <http://calismatoplum.org/sayi24/ozturk.pdf> (01.06. 2014).
- ÖZYILDIZ, R. H., 1998. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarında Karar Alma Prosedürü, <http://www.econturk.org/hazine13.pdf> (02.04.2014).
- PARASIZ, İ., 1998. Makro Ekonomi Teori ve Politika, 7. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa, 168s..
- PARASIZ, İ., 2009. Para ve Banka Finansal Piyasalar,9. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa, 268s.
- PEHLİVAN, M. S., 2009. "Gelir Dağılımı Eşitsizliğine Devletin Müdahale Araçları: Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Örneği" http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/upload/sosyalyardimlar.gov.tr/mce/2012/genel/gelir_dagilimi_esitsizligine_devletin_mudahale_araclari_sosyal_yardimlasma_ve_dayanismayi_tesvik_fonu_ornegi_m_seyid_pehlivan.pdf (01.06.2014).
- PROKHOROV, A., 2001. "The World Unebserved Economy Definition, Measurement and Optimality Considerations", Central Michigan University yayınları 2001
- SAĞLAMER, E., 2003. Dolaylı Sermaye Yatırımları ve Dış Yatırımcıların Türk Sermaye Piyasasına Çekilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- SANDALCILAR, A. R., 2012. "BRIC Ülkelerinde Ekonomik Büyüme ve İhracat Arasındaki İlişki: Panel Eşbütünleşme ve Panel Nedensellik", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 17 (1) ss. 161-179.
- SAVER, E., 1985. İşsizliği Tatmin Edici Politikalar ve İşsizlik Sigortası, DPT Yayını, Ankara, s.4, 31.05.2014.
- SAYILGAN, G., 2014. Faiz Oranları Sorunu, www.guvenayilgan.com, (06.05.2014).
- SCHNEIDER, F. ve ENSTE D. H. 2000. "Shadow Economies: Size, Causes and Consequences", Journal of Economic Literature, 38 pp. 77-114.
- SEKMAN Y., 2007. "Türkiye' de Enflasyon ve Enflasyon Belirsizliğinin Nedensellik Analizi", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- SEYİDOĞLU, H., (2009), "Uluslar Arası İktisat", 17. Baskı, İstanbul. 866s.
- SOYAL POLİTİKA, 2013. İşsizlik Kavramsal Yaklaşım ve Türkiye Boyutları, <http://www.sosyalpolitika.info>.
- SÖNMEZ, N., 1994. Kamu Bütçesi ve Bütçe Politikası, Anadolu Matbaacılık, İzmir.
- ŞEKER, M., 2006. "Dış Borçlanmaya Teorik Bir Bakış ve Dış Borçların Ekonomik Etkileri", Sosyoekonomi Dergisi, ss. 34-46.
- TAŞ, S. ve BOZKAYA, G., 2010. "AB Uyum Sürecinde Türkiye'de Uygulanan İstihdam Politikaları", KSÜ İİBF Dergisi, ss1-14.
- TCMB, (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası), 2013. <http://www.tcmb.gov.tr>, Bülten 31 (6).
- TURAN S.A., 2010. "Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme İlişkileri: Türkiye Üzerine İncelemeler", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- TURHAN, S.E., 2007. “Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- TÜRKBAL, A., (2005), Makro İktisat, Aktif Yayınevi, İstanbul. 266s.
- TÜRKÖLMEZ, M., 2007. Türkiye’de Ekonomik Büyüme ve İşsizlik, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- UÇAK, S. ve USUPBEYLİ, A., 2013. “Sürdürülebilir Kalkınmada Karbondioksit Emisyonları Büyüme İlişkisi: Brics Ülkeleri ve Türkiye” Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5 (2) Issn: 1309-8012 (Online)
- URAL, M. 2006. Para Teorisi, www.ekodialog.com.tr , 17s.
- USTA, A.S., 2007. “Yapay Sınır Uygulaması Kullanılarak Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) Değerlerinin Öngörü Modellemesi ve Analizi”, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- UTKULU, U., 2008. “Türkiye’de Dış Ticaretin Gelişimi ve Yapısal Değişimi”, Gazi Kitabevi, İzmir, s.1-20.
- UYAR, Y., 2008. Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları, Andan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 20, ss.21-44.
- ÜNSAL, E., 2005. Makro İktisat, İmaj Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, s.624.
- WB, (World Bank), 2012. World Development Indicators, <http://data.worldbank.org/sites/default/files/wdi-2012-ebook.pdf>, (10.10.2012).
- WTO, (World Trade Organization) 2010. Trade Profiles, <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=BR,CN,IN,RU,ZA>, (10.10.2012).
- YALTA, Y., 2011. “Paranın Tanımı ve İşlevleri”, <http://www.acikders.org.tr>. 14s.
- YILDIRIM, K., 2012. Makro İktisat, AÖF Yayını, 1. Baskı, Eskişehir, 78s.
- YILDIRIM, K., KARAMAN, D. ve TAŞDEMİR, M., 2006. Makroekonomi, Seçkin Yayınları, Ankara.
- YILMAZ, İ., 1988. Dünyada ve Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Beklentiler, Yased, yayın No: 33, İstanbul
- YUMUŞAK, İ.G. ve BİLEN, M., 2000. “Gelir Dağılımı-Beşeri Sermaye İlişkisi ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme” <http://128.118.178.162/eps/mac/papers/0404/0404016.pdf> 01.06.2014.
- YÜKSELER, Z. 2013. Yatırım Tasarruf Dengesi: Türkiye Uygulaması ve Sorunlar, Çalışma Raporu, 12s.
- ZAİM, S., 1997. Çalışma Ekonomisi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 190s.
- ZORTUK, M., 2002. “GB Sonrası Türkiye’nin Dış Ticaretinin Ekonometrik Analizi”, Dumlupınar Üniversitesi, Yüksek Lisans tezi, Kütahya, 112s.

İnternet Kaynakları

- <http://www.akademikbakis.org/eskisite/30/20.pdf> 30.06.2014
- http://www.aia-istanbul.org/files/bilgibankasi/pazarlar/ulkeler/russia_ulkeraporu.pdf (30.06.2014).
- <http://www.nuveforum.net/1734-genel-kultur-r/69074-rusya-tarihi-ekonomisi/> (30.06.2014).
- http://www.aia-istanbul.org/files/bilgibankasi/pazarlar/ulkeler/russia_ulkeraporu.pdf 30.06.2014.
- <http://haberler.com/2013-yili-rusya-ve-turk-cumhuriyetleri-ekonomisi-5472737-haberi/> (30.06.2014).

- <http://www.mfa.gov.tr/hindistan-ekonomisi.tr.mfa> 30.06.2014.
- <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/81693/1/726109398.pdf> 30.06.2014.
- <http://www.musavirlikler.gov.tr> 30.06.2014.
- <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/kitaplar/EnflasyonFiyatIstikrari.pdf> (02.06.2014)
- <http://disborclar.nedir.com/#ixzz32QQiWk6F>: (03.06.2014).
- <http://disborclar.nedir.com/#ixzz32QQiWk6F>. (04.06.2014).
- <http://www.ekonometre.net/haber/dis-borclanma-nedir-nasil-degerlendirilir> (05.06.2014).
- <http://soruncevapliyalim.com/diger-odevler/19323-dis-borclarin-tanimi-dis-borc.html> (06.06.2014).
- <http://www.nedirnedemek.com/d%C4%B1%C5%9F-bor%C3%A7-y%C3%BCk%C3%BC-nedir-d%C4%B1%C5%9F-bor%C3%A7-y%C3%BCk%C3%BC-ne-demek> (02.07.2014).
- <http://www.acikders.org.tr>. Faiz Tanımı Ve Faiz Oranını Belirleyen Faktörler,
- http://www.ekodialog.com/Acik_ogretim_iktisat/milli_gelir_analizi_makroekonomik_d_egiskenler.html (02.04.2014).
- <http://www.ekonometre.net> (05.05.2014).
- <http://www.sankopedia.com/tr-TR/makale/makro-ekonomik-gostergeler1.snk> (01.04.2014).
- <http://www.huseyinagir.com/wp-content/uploads/2014/03/CAR%C4%B0-%C4%B0%C5%9EELEMLER-DENGES%C4%B0.pdf> (08.06.2014).
- <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators> (2013- 2014). kısım

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı : Selvi YILDIRIM
Doğum Yeri ve Tarihi : Pozantı-1987

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : KSÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Yüksek Lisans Öğrenimi : KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : iyi seviyede İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri : Hakemli bilimsel bir dergide Makale

İş Deneyimi

Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar :VAKIFBANK A.Ş. Müşteri Temsilcisi

İletişim

E-Posta Adresi : selvi.yildirim@vakifbank.com.tr
Tel. :
Tarih : 01.11.2014